Sborník Oblastního muzea v Mostě, řada přírodovědná, 38 (2016): 3–60, 2017, ISSN 1214-2573, ISBN 978-80-906560-1-7

Historie přírodovědného oddělení Oblastního muzea v Mostě

Geschichte der Naturwissenschaftlichen Abteilung des Regionalmuseums in Most

Ivan Táborský

Josefa Dobrovského 2270, CZ-434 01 Most

Abstract

Der Beitrag beschreibt die Geschichte der Naturwissenschaftlichen Abteilung des Regionalmuseums (ehemaliges Bezirksmuseum) in Most seit 1945 bis Hälfte des 2015. Der Zeitraum seit 1967, wenn die Abteilung entstand, ist detailliert charakterisiert. Die Besonderheiten der Akquisitionen für Untersammlungen und Problematik ihrer Erhaltung, Umzüge und Erfassung sind beschrieben. Die Personalbesetzung in Jahren 1967–2015 ist auch angeführt. Der Autor richtet sein erhebliches Augenmerk auf Entstehung und Entwicklung des entomologischen Teils der zoologischen Untersammlung, deren er Kurator war und die er während seiner langjährigen Arbeit im Museum erweitert hat. Die kommentierte Übersicht der Untersuchungen, die die Museumsarbeiter am meisten in Nordwestböhmen verführt haben, bildet den wesentlichen Teil des Beitrags. Die Fach- und Amateursammler, die die naturwissenschaftlichen Untersammlungen, die dieser Sammelfonds bestimmt und revidiert haben sind im Detail aufgeführt. Einige besonders wertvolle Sammlungsexemplare werden ebenfalls erwähnt. Der Artikel wird mit Daten über die Arbeit mit der Öffentlichkeit, Studienreisen ins Ausland und Herausgabe des Sammelbuches für Naturwissenschaften ergänzt. Relativ umfangreich ist auch biographische Übersicht der zitierten Werken.

Keywords: Regionalmuseum Most, Naturwissenschaften, zoologische Sammlung, Herbarium, History, Nordwestböhmen

Úvod

Na tvorbě přírodovědných sbírek Oblastního muzea v Mostě se podílelo několik generací profesionálních i nehonorovaných pracovníků. Článek se zabývá vznikem a působením přírodovědného oddělení, které bylo založeno v roce 1967, tedy dva roky od sloučení litvínovského a mosteckého městského muzea do nové organizace, Okresního muzea v Mostě. Oddělení působilo samostatně až do roku 2014, respektive do pololetí 2015, kdy došlo v rámci změn v organizační struktuře muzea ke zrušení odborných oddělení a jejich sloučení v jediný celek[1]. Z období před rokem 1967 byly autorovi příspěvku k dispozici jen kusé informace, a tudíž tato etapa vývoje sbírkového fondu čeká na podrobnější zpracování, bohužel bádání už mohou proběhnout pouze v teoretické rovině, protože značná část předválečných sbírek se nedochovala do současnosti[2]. Zároveň jsou autorem míněny tyto řádky jako poděkování mnoha příznivcům a dobrovolným spolupracovníkům muzea, kteří se s entuziasmem podíleli na rozšiřování a zkvalitňování sbírkového fondu, byli nápomocni při terénních výzkumech nebo přípravě sborníku s odbornými pracemi a také pomohli při vytváření výstav a expozic.

[1] K rokům 1967–2015 a předchozímu období se vztahuje celá tato práce. Od 1. ledna 2017 je přírodovědné oddělení opět součástí organizační struktury Oblastního muzea v Mostě (pozn. redakční rady).

[2] Množstvím osobních údajů, fotografií a dalších podkladů přispěla do této práce knihovnice mosteckého muzea Alena Kvapilová, která po desítky let tyto materiály shromažďuje (pozn. redakční rady).

Období do roku 1945

Dějinami mosteckých muzeí[3] mezi lety 1888 až 1945 se zabýval na objednávku ředitele muzea Jiřího Melši archivář Jan NETÍK (1974). V jeho práci, která je prvním česky zpracovaným pramenem informací o německém Městském muzeu z tohoto období, jsou zmínky o existenci přírodnin nebo způsobu jejich nabývání do sbírek muzea. V roce 1888 byl zapsán první záznam, jednalo se o dar zkameněliny želvy[4] z okolí obce Lom u Mostu a od roku 1889 byly sbírky také vykupovány, takže do muzea přišla mineralogická pozůstalost po učiteli Mannovi z Holešic a v roce 1890 byla pro muzeum zakoupena městským zastupitelstvem orientální výstava, v níž NETÍK (1974) mj. zaznamenal přítomnost exotických ptáků, hadů a mušlí. Zřejmě v témže roce získalo muzeum sbírku minerálů, kterou věnoval A. J. Fassl z Teplic. Z roku 1923 existuje záznam o nákupu herbáře profesora Antona Nowaka, který se dochoval do současnosti pod evidenčním číslem B 3, stejně jako Rothův herbář (B 2), darovaný učitelem Hörnigem kolem roku 1940.

Z kopií archivních dokumentů, které pořídila historička muzea Heide Mannlová a předala je přírodovědnému oddělení, se lze dopátrat, že v roce 1940 korespondovala vdova po někdejším mosteckém lékaři Viktoru Patzeltovi se zástupci muzea a nabízela k prodeji jeho pozůstalost, sbírku motýlů, brouků, herbář a odbornou literaturu. Instituce se ale nacházela v té době ve finančně tíživé situaci, takže nakonec došlo k tomu, že dědici všechny sbírky i literaturu muzeu věnovali.

Muzejní knihovnice Alena Kvapilová (in verb.) zjistila v archiváliích muzea a Státního okresního archivu ještě další jména osob, které měly mít něco do činění s přírodovědnými sbírkami. Mezi lety 1925–1927 byl prvním nehonorovaným kustodem zoologických sbírek Gustav Zimmermann, z roku 1931 je záznam o vedoucím zoologického oddělení odborném učiteli Hörnigovi a v geologickém oddělení působili J. Enge, Günzel a Schmieder. Z roku 1934 je záznam o správci oddělení přírodních věd, kterým byl Josef Enge (s funkcí správce muzea je v archivních dokumentech spojován také Leopold Enge).

Období od roku 1945 do roku 1964

Z období po roce 1945 až do roku 1964 jsou k dispozici o vývoji přírodovědných sbírek pouze kusé vzpomínky z větší části již nežijících pamětníků[5]. Podle nich se první poválečný ředitel muzea Josef Borovička[6] věnoval správě přírodovědných i společenskovědních sbírkových fondů. Uspořádával geologické sbírky, a to za pomoci tehdy ještě studentů Stanislava Hurníka a Jaroslava Dykasta, ale největší jeho láskou byla entomologie, jíž se věnoval už od dob první republiky. Po ne zcela dobrovolném odchodu z vedení instituce do důchodu neměl již Borovička zájem o jakoukoliv komunikaci s muzeem, respektive s jeho zaměstnanci. Rázně to dal najevo odmítnutím Zdeňka Bárty, který ho chtěl navštívit a představit mu nového entomologa. O přírodovědné sbírky se po Borovičkovi dlouhá léta nikdo nestaral a z toho důvodu došlo ke zničení, nebo poškození velké části tohoto fondu, zvláště pak na škůdce mimořádně citlivých entomologických exsikátů. Podobná situace byla i v jiných muzeích, která měla, co se týče správy přírodovědných sbírek, naprosto nekompetentní vedení. Z období konce padesátých let a počátku let šedesátých učinil totiž stejnou neblahou zkušenost s ošetřováním preparátů živočichů a především hmyzu Ivo Flasar, zoolog teplického muzea. Když objížděl muzea Ústeckého, později Severočeského kraje a studoval zoologické sbírky, tak se mu

[3] V Mostě působila před druhou světovou válkou dvě muzea: německé Městské muzeum s přírodovědeckými sbírkami a české Podkrušnohorské muzeum, u něhož nenalezl NETÍK (1974) v archiváliích žádné podklady o vlastnictví sbírek přírodnin.

[4] Dnes má želva, respektive krunýř, evidenční číslo G/pa 77. Jde o Laubeho holotypus druhu *Trionyx pontanus*.

[5] Mezi ně patřili: Heide Mannlová, Stanislav Hurník, Zdeněk Brus a Jaroslav Dykast.

[6] * 24. 9. 1895 – † 7. 6. 1974.

stávalo, že po otevření a otočení entomologických krabic dnem vzhůru se vysypala drť motýlů nebo brouků a v ruce držel krabici, v níž zůstaly jen špendlíky (Flasar in verb.).

Období od roku 1964 do roku 1972

Zda se zkvalitnila péče o přírodovědné sbírky těsně po roce 1964, kdy vzniklo sloučením mosteckého a litvínovského městského muzea Okresní muzeum v Mostě, není dnes zcela jasné. Jisté je, že se leccos změnilo k lepšímu, když v roce 1967 bylo utvořeno specializované přírodovědné oddělení se sídlem v litvínovském zámku, tedy v bývalém městském muzeu. Prvním stálým pracovníkem tohoto oddělení se stal Zdeněk Bárta[7]. Zpočátku byl pověřen veškerými úkony spojenými se správou sbírkového fondu botaniky a zoologie, po odchodu knihovníka rovněž správou knihovny (do roku 1974, kdy nastoupila knihovnice Alena Kvapilová). Nakonec mu byla na krátkou dobu svěřena i část společenskovědních fondů, které nebyly přiděleny žádnému správci, to když pobočku opustil její vedoucí, historik Jaroslav Markvart. Bárta tehdy po něm převzal funkci, v níž setrval až do odchodu do důchodu. Po nástupu ředitele Jiřího Melši byly litvínovské společenskovědní depozitáře přiděleny kurátorům ze společenskovědního oddělení, které mělo sídlo v Mostě, takže Bárta se staral pak již jen o přírodovědný fond.

Při vzniku okresního muzea se stavěly nadřízené orgány k muzeu tak, jak vyplývalo ze stávajícího zákona o muzeích a galeriích č. 54 Sb. ze dne 9. července 1959 a muzejních směrnic (BENEŠ 1963), tedy že základní a jinými organizacemi nezastupitelnou úlohou muzeí je péče o sbírky, jejich rozšiřování, odborné zpracování a evidence, a že se od muzejních sbírek odvíjí veškerá další činnost organizace, především vědecká, vykonávaná vlastními pracovníky i externími badateli, a že z fondu zpracovaných sbírek jsou vytvářeny stálé expozice i krátkodobé výstavy. V první řadě ale preferovaly urychlené zapsání všech sbírkových předmětů do přírůstkové knihy[8] a při plnění daného úkolu bylo započato i s tvorbou lístkového katalogu druhého stupně evidence, tak aby správa sbírek odpovídala tehdejším platným směrnicím. Za účasti úředníků Městského národního výboru v Litvínově v inventurních komisích byly zahájeny inventury zapsaných sbírek, ale kvůli množství sbírkových předmětů ve společenskovědních i přírodovědných depozitářích na litvínovském pracovišti nebyly práce, pro údajně neúnosnou časovou náročnost, pracovníky MNV dokončeny (vše dle Bárty in verb.).

Fond zoologie byl při započaté katalogizaci evidován v jedné číselné řadě „Z“. Existovaly sice dva depozitáře, obratlovců a entomologie, ale administrativně nebyly oba fondy od sebe odděleny. Podle zápisů na kartách katalogu 2. stupně evidence z roku 1969 měla část sbírky s obratlovci nepatrný rozsah, obsahovala pouze 61 preparátů. Od roku 1970 ji Zdeněk Bárta začal rozvíjet téměř výhradně vlastním sběrem, jinými formami jen sporadicky. Do té doby byla zoologická sbírka postavena prakticky jen na kolekcích hmyzu, hlavně motýlů a brouků.

Na základě informací Zdeňka Bárty z roku 1969 zveřejnili MOUCHA & al. (1971) v soupisu entomologických sbírek v československých muzeích údaje o litvínovské entomologické sbírce následovně: kolekce Lepidopter Ericha Hilberta cca 2000 exemplářů, kolekce Coleopter Josefa Kačera cca 15 000 exemplářů. Na katalogizačních kartách se ale dá dohledat, že pracovníci muzea v roce 1969, již po nahlášení uvedených počtů, v evidování sbírek pokračovali. Počet Lepidopter se tak toho roku více než čtyřnásobně zvýšil a činil celkem 8706 exemplářů, které byly uloženy v 63 sbírkových krabicích a jedné entomologické skříni se 42 „zásuvkami“. Z muzeologického hlediska se dnes jeví

[7] Zdeněk Bárta (v muzeu zaměstnán od roku 1967 do dubna 1993) - životopisná data zveřejnili JOZA (2003) a TÁBORSKÝ (2005b), bibliografický seznam sestavili JOZA & al. (2003).

[8] Tato přírůstková kniha, společná pro společenské i přírodní vědy, byla příkazem odboru kultury ONV k datu 31. 12. 1983 uzavřena a prohlášena za neplatnou. Od roku 1984 byla založena nová přírůstková kniha, samostatně vedená pro přírodní vědy (samostatně pro společenské vědy), a do ní byly zapsány všechny sbírkové předměty podle zjištěného skutečného stavu, aktualizovány byly i odkazy na katalogizačních kartách, tedy kartách druhého stupně evidence.

jako chyba, že materiál nebyl při přikázaných evidenčních pracích žádným způsobem vyhodnocován, pouze sečten. Tak byly zapsány při překotném evidování na katalogizační karty i nelokalizované a neurčené položky motýlů bez jakékoliv dokumentační, výstavní či jiné hodnoty. K pozdějšímu řešení vzniklého stavu již nebyla ochota nadřízených, vládly obavy, aby odpisy ze zapsaného sbírkového fondu nevedly k naříčení ze špatného hospodaření.

Ve zmíněné entomologické skříni, kde u způsobu nabytí je na evidenční kartě uvedeno coll. J. Borovička, se dochovalo 3040 exemplářů motýlů. Na kartě totiž Zdeněk Bárta konstatuje, že ostatní materiál ve skříni byl zničen škůdci v době před jejím převozem z Mostu na pracoviště do Litvínova. Z toho, a dalších škod, tedy zničených vertebratologických preparátů objevených Bártou až při stěhování[9] mosteckého muzea i z poškozených herbářů, se lze oprávněně domnívat, že po odchodu Josefa Borovičky až téměř do Bártova nástupu nebyl v muzeu kvalifikovaný personál znalý metodiky údržby přírodnin. Je zcela patrné, že někteří ředitelé z tohoto mezidobí nevěnovali biologickým sbírkám dostatečnou pozornost, možná nevěděli vůbec nic o vlastnostech botanických a zoologických preparátů, možnostech jejich rychlého poškození vlivem vnějšího prostředí, zvláště vlhkosti a působení živočišných škůdců nebo plísní, natož aby jim věnovali pravidelnou preventivní péči. Snad proto nezajistili ani erudovaného externistu pro sledování stavu sbírek a provedení desinsekce. Přitom v té době existovala možnost konzultovat záležitosti ochrany přírodovědných sbírek s odborníkem z muzea v Ústí nad Labem či Teplicích, případně se poradit s pracovníky zoologického nebo přímo entomologického oddělení Národního muzea v Praze.

Co se týče preparátů v entomologické skříni s motýly, jedná se, až na malé výjimky, o nelokalizovaný materiál a zůstaly v ní až do dnešní doby i některé částečně poškozené kusy. Významné ale je, že značná část položek je zařazena k etiketám na dně zásuvkových krabic, což lze považovat za způsob determinace. V současnosti mají takto roztříděná Lepidoptera, vzhledem k množství zastoupených taxonů, hodnotu srovnávací kolekce pro determinační práce a zároveň se v ní odráží „filatelistický“ přístup ke tvorbě sbírek z té doby, kdy šlo o to sestavit soubor s pokud možno kompletním zastoupením druhů a ras dané oblasti bez ohledu na skutečnou provenienci preparátů. Již při letmém pohledu do krabic je patrné, že popisky jsou psány německým rukopisem, tedy kostrbatou latinkou prozrazující autora zvyklého používat kurent. Při současném porovnání počtu zásuvek (42) se zápisem o převzetí sbírky z pozůstalosti po mosteckém lékaři Viktoru Patzeltovi z roku 1940 (rovněž 42 zásuvek), viz též NETÍK (1974), se lze oprávněně domnívat, že se jedná právě o sbírku věnovanou vdovou Ernou Patzeltovou do mosteckého muzea. Při evidenčních pracích v roce 1969 přičítal Zdeněk Bárta autorství sbírky Josefu Borovičkovi nejspíše proto, že se v mosteckém muzeu této entomologické skříni říkalo „Borovičkova skříň“ (Bárta & Mannlová in verb.) a v té době ještě neznal německé dokumenty z roku 1940 o nabytí Patzeltovy sbírky, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu Most. Kopie dokumentů pořídila o mnoho let později Heide Mannlová a jsou též součástí dokumentace ke sbírkám v Oblastním muzeu v Mostě společně s NETÍKOVÝM (1974) rukopisem.

V roce 1969 byl Josefem Kačerem, litvínovským amatérským entomologem, který byl v muzeu krátce zaměstnán a se Zdeňkem Bártou úzce spolupracoval, položen základ současné systematické sbírky řádu Coleoptera. Kačer věnoval do muzejního sbírkového fondu svou soukromou kolekci českých brouků, převážně místní provenience, a zpracovával ji do formy systematické sbírky (řazeno podle REITTERA 1908–1916). Jeho sběry, podle údajů na lokalitních štítcích, pocházejí z období od roku 1947 do konce šedesátých let a jsou cenným dokladovým materiálem o fauně regionu. V té době byly entomologické špendlíky v naší republice úzkým profilem, občas byly k sehnání jen tenké, a to se projevilo na Kačerových preparátech. Při manipulaci s krabicí se brouci na štítcích otáčejí[10], narážejí

[9] Je téměř nepochopitelné, co předcházelo tomu, že Bárta (in verb.) v roce 1977 objevil v budově mosteckého muzea silně poškozený dermoplastický preparát zastrčený do komína udírny.

[10] Týká se to rovněž některých dalších exemplářů od jiných sběratelů.

do sousedních exemplářů[11], a pokud Kačer nechal přesahovat končetiny přes zbytečně úzké štítky, docházelo k odlamování přečnívajících chodidel. Kačerovo zpracování nalepených brouků často připomíná to, čemu dnes říkáme účelová preparace či preparace pro vědecké účely[12]. Po estetické stránce není objekt zpracován natolik, aby byl vhodný k vystavení, ale jeho úprava na štítku je dostatečná pro determinaci[13] a může tedy sloužit jako plnohodnotný dokladový materiál k příslušným lokalitám, stejně jako pouhé části těl hmyzu, pokud lze podle nich druh spolehlivě určit (např. některé fragmenty z roháčů, slunéček, velkých střevlíků apod.).

Kačer započal při vytváření systematické sbírky také se zařazováním brouků Josefa Borovičky, ale práci již nedokončil. Z lokalitních štítků Borovičky lze vyčíst, že jeho předválečné a poválečné sběry byly vykonány v okolí Mostu, období let válečných zastupovaly sběry z okolí Dobříše, kde Borovička pobýval za okupace. Stejně tak, jako tomu bylo u motýlů, byla považována koleopterologická sbírka Viktora Patzelta, věnovaná do muzea rovněž v roce 1940, za sbírku Josefa Borovičky. Podle zápisu z roku 1940 se u Patzeltovy sbírky mělo jednat o 1488 kusů určených evropských brouků a 6000 kusů nezpracovaných brouků. O některých exemplářích z Patzeltovy sbírky nelze ani v současnosti téměř pochybovat, i když jsou zařazeny do systematické sbírky a chybí na nich jméno sběratele. Jsou to hlavně meziválečné, ale také starší sběry ze zahraničí (Alpy, Chorvatsko, Itálie aj.) a rovněž sběry tuzemské s charakteristickými lokalitními štítky, zcela odlišnými od Borovičkových.

K nejasnostem v identifikaci sbírek napomohl sám Josef Borovička, když přepisoval lokalitní štítky z kurentu do latinky a jen sporadicky zachoval na špendlíku originál lokalitního štítku, navíc každý přepsaný štítek má razítko s označením „Borovička Most“, což později u řady badatelů vedlo k pochopitelným nejasnostem, zda se jedná o lokalitu a sběratele (bez uvedení zkratky „leg.“), nebo zda jde o označení kolekce (bez uvedení zkratky „coll.“). Skutečnou lokalitu s datem sběru a často i s uvedením biotopu u jím nasbíraných kusů psal ale Josef Borovička z nepochopitelných důvodů zcela nestandardně[14] na spodní stranu štítku, což na první pohled bohužel není vidět. Studiem „Borovičkovy kolekce“, jak se materiálu s jeho štítky říkalo, se také dalo zjistit, že neměl s řadou exemplářů nic víc společného než to, že na špendlík umístil svůj štítek (Borovička Most). Šlo jistě o původně nelokalizované brouky, štítek měl označit snad jen vlastníka kolekce. Při přepisování lokalitních štítků došlo bohužel v několika případech k jasné záměně lokalit, což tvrdili specialisté, kteří pomáhali s revizí určení, např. Svatopluk Bílý (Národní muzeum), Jindřich Novotný (Československá společnost entomologická při ČSAV). Vzhledem k uvedeným skutečnostem nejsou u entomologické odborné veřejnosti považovány Borovičkovy údaje o lokalitách za zcela spolehlivé[15].

Celkem se do konce roku 1970 podařilo Zdeňku Bártovi s pomocí Josefa Kačera zapsat na katalogizační karty za použití tzv. hromadné evidence[16] exsikáty brouků v počtu 16 331 kusů, z toho bylo do systematicky uspořádané sbírky zařazeno 10 740 exemplářů brouků z 16 čeledí (TÁBORSKÝ 1977).

Dle Bárty (in verb.) prováděli soupisy majetku muzea do 1. stupně evidence také další zaměstnanci, a tak v roce 1970 bylo Janem Andělem zapsáno do přírůstkové knihy[17] 174 kusů „kazet“

[11] Průběžně jsou štítky ke špendlíkům přilepovány nebo špendlíky vyměňovány za silnější, u těžších otáčejících se objektů jsou štítky zajišťovány proti pohybu v krabici fixováním špendlíky.

[12] Tento způsob je využíván u ztuhlých úlovků z formalinových pastí a také je obvyklý při zpracování materiálu ve výzkumných ústavech, kde se pouze identifikují nasbírané druhy, které se po vyhodnocení nedokumentují ve sbírce.

[13] Až na případy, kdy jsou důležité determinační znaky na spodní straně těla nebo je nutné preparovat vnitřní orgány (aedeagy).

[14] Při standardní lokalizaci se píše lokalita a sběratel vždy na vrchní straně štítku, na spodní jsou jen doplňující údaje, jako např. biotop, hostitel, denní doba a dosti často datum sběru.

[15] Naproti tomu muzejní geologové Stanislav Hurník a Jaroslav Dykast (in verb.) shodně tvrdili, neboť pod Borovičkovým vedením pracovali, že byl, co se týče lokalizace, naprostý pedant.

[16] Od roku 1967 je v entomologických sbírkách užívána tzv. hromadná evidence, stejně tak v herbářích.

[17] Katalogizaci (evidenci druhého stupně) provedl až později Táborský.

s určenými motýly, převážně s exoty z nejrůznějších částí světa, ale tuzemská fauna byla také zastoupena. Preparace byla provedena na dnešní dobu neobvyklou metodou bez přišpendlení, tak aby zhotovený „obrázek“ mohl sloužit pro dekoraci interiérů. Motýl byl upraven do obvyklého tvaru, položen na vatu v papírové krabičce o rozměrech od 10 × 15 × 2 cm do 25 × 35 × 2 cm, kde je v přímém kontaktu se sklem, jímž je přiklopen. U dokumentace ke sbírce je zaznamenáno, že se jednalo o dar Josefa Borovičky, ale způsob, jakým on exoty nabyl, není znám. Pravděpodobně se jednalo o nákup od některé z mnoha firem, které se za první republiky a krátce po válce zabývaly prodejem přírodnin, tedy i exotů, možná šlo o konfiskát[18], ty byly po válce dostupné za nízké ceny.

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se Zdeněk Bárta obrátil na několik externích spolupracovníků, kteří mu nehonorovaně vypomáhali s odborným zpracováním entomologických sbírek, konkrétně řádu Coleoptera, později i Ivan Táborský s nimi udržoval odborné kontakty. Byli to specialisté zaměření na studium určitých systematických skupin, a sice Miroslav Honců, zoolog a entomolog z muzea v České Lípě, jemuž Bárta svěřil krabice s brouky čeledi Carabidae, později, za působení Táborského, determinoval také čeleď Staphylinidae, dále Karel Schön, entomolog z mostecké pobočky Ústavu krajinné ekologie ČSAV, ten určoval společně s Jaromírem Havelkou (Československá společnost entomologická při ČSAV) brouky čeledi Curculionidae, s.l. S brouky čeledi Scarabaeidae pomohl Pavel Tyrner (biolog - učitel na gymnáziu v Litvínově). S Tyrnerem se mimo to Bárta věnoval terénním výzkumům a sběrům při dokumentování fauny obratlovců v regionu[19].

O údržbě sbírek, zvláště entomologických, se vyjadřoval Bárta, že on sám desinsekci neprováděl. Tímto úkolem byli pověřeni jeho spolupracovníci (snad Jan Anděl s někým dalším). Prý používali sirouhlíkovou plechovou bednu, kterou z bezpečnostních důvodů umístili při práci, kvůli nezbytnému odvětrávání, na nádvoří litvínovského zámku, a to vždy v době, kdy nebyly návštěvní hodiny. Později volili méně nebezpečnou metodu. Umísťovali do krabic skleněné, případně plastové kalíšky s nitrobenzenem, ale i tento způsob byl zakázán pro jedovatost používané látky. Jmenovanou metodu vystřídalo aplikování paradichlórbenzenu do krabic.

Období od roku 1972 a zoologická sbírka

Přírodovědné oddělení se k datu 1. 7. 1972 rozrostlo na počet dvou pracovníků. V tomto termínu nastoupil na pozici samostatného odborného pracovníka-entomologa Ivan Táborský. Převzal od Zdeňka Bárty správu nad entomologickou částí sbírky, která se nacházela v samostatném depozitáři, ale po administrativní stránce byla stále součásti zoologické sbírky.

K problematice dislokace depositářů v litvínovském zámku v období sedmdesátých let je třeba se zmínit o tom, že se všechny nacházely v přízemí, kde byla vzhledem k vlhkým kamenným zdím naměřena vyšší relativní vlhkost vzduchu, než by mělo být optimum pro správné uložení sbírek. Daleko horší situace nastala, když došlo k několika poruchám topení. Ještě před odstraněním poškozeného parního výměníku a přímým napojením na teplovodní potrubí unikla dvakrát pára do chodeb vedoucím k depozitářům, že v nich bylo vidět sotva na krok. Navíc samotné depozitáře několikrát vytopila voda z praskajících rozvodů nebo těles topení. Urgence vedoucího pracoviště na zlepšení tohoto stavu nebyly jeho nadřízenými vyslyšeny, opravy byly konány se zpožděním a způsobem známým pod pojmem „záplatování“. Po opakovaných haváriích byla nakonec přestěhována celá sbírka do zakoupených plechových skříní umístěných před pracovny do chodby v prvním patře.

[18] Viz dále citovaná Hurníkova poznámka (kurzívou) v části o geologické sbírce, kde se zmiňuje o nabytí přírodnin z obchodu F. Thumy.

[19] Oba autoři měli v tomto směru pro Mostecko a některé další oblasti severozápadních Čech mimořádný přínos. Společně se podíleli na přípravě rozsáhlé publikace Příroda Mostecka (BÁRTA & al. 1973), dosud jediné ucelené publikaci věnované zdejší přírodě a jejím hodnotám (pozn. redakce).

Po převzetí entomologické sbírky Táborským bylo v první řadě zapotřebí pokračovat v determinacích nezpracovaného materiálu řádu Coleoptera, aby mohl být zařazen do sbírky a zapsán do obou stupňů evidence. Jednalo se převážně o neroztříděný zbytek z kolekce brouků Kačera, ten ho nestačil již Zdeňku Bártovi zpracovat až do stavu způsobilého k zaevidování. Nebylo v silách jednotlivce určit všechny čeledi řádu Coleoptera a navíc se v materiálu nacházely i soubory druhů ze systematických skupin, kterými se v naší republice nikdo nezabýval, nanejvýš jen několik specialistů plně vytížených determinační činností pro jiná muzea, často zahraniční.

V roce 1972 nebylo přírodovědné pracoviště nijak vybaveno pro práci entomologa. Aby alespoň částečně mohl plnit Ivan Táborský požadavky na ředitelstvím sledovanou postupnou evidenci sbírek, pracoval při zahájení své působnosti v muzeu při determinacích jen se svými 8× a 12× zvětšujícími lupami a později měl od Bárty zapůjčen starší binokulár Meopta. Z určovacích klíčů mu byl k dispozici Reitterův pětidílný klíč Die Käfer des Deutschen Reiches (REITTER 1908–1916), jediné tehdy dostupné ucelené dílo pro řád Coleoptera, a jeho zkrácený a upravený překlad od JAVORKA (1947), pak ještě sice modernější, ale neúplné dílo KRATOCHVÍLA & al. (1957) a několik specializovaných klíčů pro jednotlivé čeledi z edice Fauna ČSR. Ostatní muzejní literatura byla příliš zastaralá nebo k určování nedostatečná.

Pro determinační práci Táborský ihned nárokoval nákup nezbytného binokulárního stereoskopického mikroskopu a stejně nezbytné odborné literatury, jenže prvním problémem byly peníze v rozpočtu muzea a druhým dostupnost zboží z dovozu. Stereoskopické mikroskopy se u nás přestaly vyrábět, německé se nedovážely a na polský binokulár se muselo dlouho čekat. Polský mikroskop MST-131 měl při větších zvětšeních horší optické vlastnosti, kterých bylo docilováno nevhodným způsobem okuláry a později dokoupené příslušenství se rovněž příliš neosvědčilo. Přes všechny nedostatky získání binokuláru znamenalo obrovský krok vpřed při určování a preparaci drobných brouků. Až cca po čtvrtstoletí bylo možné na našem trhu sehnat relativně levný ruský binokulár MBS-10 s mnohem kvalitnější optikou při větších zvětšeních, proto byl nárokován a zakoupen. Po mechanické stránce kvalita ruského mikroskopu v několika směrech vážně pokulhávala, ale po několika úpravách a doplnění kruhovým osvětlovačem jiného výrobce se nesmírně zlepšila užitná hodnota přístroje.

O něco horší situace byla s tzv. devizovou cizinou, odkud bylo zapotřebí nakupovat literaturu, takže moderní klíče z díla FREUDE & al. (1965–1983), postupně vydávané od roku 1965, získávalo muzeum s určitou prodlevou. Občas se podařilo sehnat v antikvariátech starší klasická díla, potřebné katalogy nebo klíče. Velkým přínosem pro odbornou práci bylo, když se do zajišťování literatury velice aktivně zapojila knihovnice Alena Kvapilová.

Položky hmyzu z dosud neevidovaných Kačerových sběrů nebo těch, které pocházely z krabic se zaevidovanými, ale neurčenými brouky, byly po determinaci zatříděny do muzejní systematické kolekce založené Kačerem seřazené stále podle stejného systému (REITTER 1908–1916). Až později pozměnil Táborský uspořádání čeledí a rodů podle nově vycházejícího souborného koleopterologického díla (FREUDE & al. 1965–1983), tehdy ovšem nebyly k dispozici počítače, a tak zavedl k rychlému vyhledávání taxonů pomocné číslování čeledí a rodů na krabicích. To bylo shodné s číslováním taxonů ve jmenovaném díle. (Číslo čeledi je uvedeno i na depozitární kopii evidenční karty, ale především na příslušné skříni s uloženými sbírkami.[20])

Nelze opomenout, že ukládání preparátů mělo v minulosti svá úskalí. Část již užitých sbírkových krabic bylo tak nekvalitních, že nejhorší z nich musely být vyměněny (tvrdý podklad, že nešly zapichovat špendlíky nebo rozpadající se víka či prasklá dna atd.). V muzeu ale nebylo k dispozici dost kvalitních entomologických krabic, a tak vedle nově nakoupených byly stále používány i ty ze starších zásob s horší kvalitou. Počítalo se s tím, že budou později postupně vyměněny za nové s normalizovanými rozměry, umožňujícími jejich řádné uložení ve sbírkových skříních.

[20] S pomocí rejstříku jmenované publikace lze vyhledat číslo taxonu a ten pak snadno identifikovat ve shodně očíslované krabici. Kromě kódů jsou na krabicích i popisky s vědeckými názvy taxonů.

Jak bylo TÁBORSKÝM (1977) mimo oficiální revize zjištěno, koleopterologická kolekce se rozrostla na 44 čeledí s 25 000 exemplář i a entomologická sbírka celkem i s motýly a dalším hmyzem na cca 40 000 exemplářů. Při oficiálních kontrolách sbírkových fondů ze strany Okresního národního výboru v Mostě, ke kterým docházelo v různých časových odstupech, ověřovali inspektoři správnost prováděné evidence a způsob uložení sbírek. Kontroly byly vysílány buď z přímo nadřízeného odboru kultury, nebo z finančního odboru. Litvínovské oddělení neminula ani hloubková kontrola z Ministerstva kultury České socialistické republiky za účasti pracovníků Ústředního muzeologického kabinetu a ředitele metodicky nadřízeného Krajského muzea v Teplicích.

Péče o stav entomologické sbírky, tedy preventivní desinsekce, pokračovala samozřejmě hned od nástupu Táborského. Zpočátku byl krátce ještě využíván nitrobenzen, ale brzy ho nahradil paradichlórbenzen a v depozitářích byl užíván na zadýmení prostoru prostředek Dymogam (insekticid na bázi DDT). V provádění desinsekce vystřídala entomologa konzervátorka muzea Kateřina Mertová a Milan Šťovíček, kteří používali již pouze paradichlórbenzen a později se těmto úkonům věnoval preparátor Jaroslav Bažant, ten začal používat i další desinsekční prostředky ve sprejích na bázi organofosfátů (Actellic, Biolit), a teprve po přestěhování na pracoviště v Mostě byly pořízeny do přírodovědných pracovišť dva mrazicí boxy, jeden k uchovávání mrtvých obratlovců a druhý pro preventivní desinsekci entomologických a botanických sbírek.

Při zpracovávání entomologického materiálu narážejí přírodovědci muzeí, ale i jiných institucí, na problém s determinacemi. Protože žádný jednotlivec neurčí spolehlivě všechen hmyz do úrovně druhu, dochází mezi entomology ke kolegiálním dohodám týkajících se určení sbírkového materiálu. Při spolupráci s entomologickým oddělením Národního muzea v Praze se členy vědeckých společností Československé akademie věd, konkrétně s Československou společností entomologickou a Československou zoologickou společností, jimiž byl Táborský členem, probíhaly konzultace nebo byly uzavírány dohody o zpracování určité skupiny brouků. Velmi často specialisté zaměření na jimi preferované čeledi z řádu Coleoptera sami projevili zájem o studium sbírek či revizi starých determinací, popřípadě i o zpracování neurčeného materiálu. Dlužno dodat, že se vždy jednalo o bezúplatné aktivity. Tato služba byla poskytována i ze strany muzejního entomologa členům jmenovaných vědeckých společností a také vykonávána pro Národní muzeum v Praze nebo Museum für Naturkunde der Humboldt-Universität zu Berlin.

V následujícím soupisu jsou uvedena za názvem čeledi jména specialistů, kteří se podíleli na determinaci nebo revizi určení příslušné systematické skupiny, případně jsou původními determinátory sbírky, kterou od nich muzeum získalo nákupem. Soupis nerozlišuje, zda jmenovaní zpracovali celou čeleď nebo pouze její dílčí část, eventuálně revidovali jen jednotlivé exempláře, vždy to totiž byl přínos pro zhodnocení muzejní kolekce.

Carabidae (Jiří Hejkal, Fritz Hieke, Miroslav Honců, Alois Láska, Zdeněk Mlynář, Jindřich Novotný[21], Jan Pulpán, Václav Vysoký), Haliplidae (Edgar Fichtner, Jaroslav Hrbáček), Dytiscidae (Jaroslav Hrbáček, Pavel Říha), Gyrinidae (Jaroslav Hrbáček), Rhysodidae (Jindřich Novotný), Georissidae, Hydraenidae, Helophoridae a Hydrophilidae (vše Jaroslav Hrbáček), Leiodidae (Karel Majer, Jaromír Strejček, Václav Vysoký), Staphylinidae (Miroslav Honců, Jiří Janák), Pselaphidae (J. Rous), Melyridae (Karel Majer), Cantharidae a Malachiidae (Vladimír Švihla), Buprestidae (Svatopluk Bílý), Elateridae (Stanislav Laibner, Josef Mertlík), Throscidae (Josef Mertlík), Nitidulidae (Josef Jelínek), Cryptophagidae (Miroslav Reška), Coccinellidae (Ivo Kovář), Mordellidae s.l. (Jan Horák), Scarabaeidae (Zdeněk Tesař, Pavel Tyrner, Bohdan Zvarič), Cerambycidae (Leo Heyrovský, Jindřich Novotný, Milan E. F. Sláma), Chrysomelidae s.l. (Alois Láska, Jindřich Novotný, Jaromír Strejček[22], Jiří Voříšek), Bruchidae, Urodonidae a Anthribidae (vše Jaromír Strejček), Scolytidae (Miloš Knížek, Alois Láska, Antonín Pfeffer), Curculionidae s.l. (Roman Borovec, Jaromír Havelka, Alois Láska, Jindřich Novotný, Karel Schön, Jiří Skuhrovec, Jaromír Strejček, Jiří Voříšek).

[21] Novotného determinační štítky se objevují rovněž u dalších čeledí řádu Coleoptera, jejichž exempláře byly získány nákupem sbírek.

[22] Pro determinační štítky Strejčka platí totéž, co je uvedeno u Novotného.

Při nástupu entomologa nebylo přírodovědecké pracoviště vybaveno ani pro entomologický sběr v terénu a preparaci brouků. Příslušné náčiní se počátkem sedmdesátých let shánělo velice obtížně. Nedostatkové zboží bylo takřka vše, a tak se zapůjčením malé tiskárničky pro drobný tisk lokalitních štítků vypomohl teplický lékař, entomolog a spolupracovník muzea Jan Říha, měkké ocelové pinzety se nechávaly vyrábět na zakázku od řemeslně zdatného entomologa, který věděl, o co jde a uměl je zhotovit. Naprosto stejná situace byla se smýkacími sítěmi, prosívadly, výškáčky, exhaustory a nalepovacími štítky. Vodní síta suplovaly kuchyňské cedníky, skleněné epruvety se obstarávaly pomocí známých po nemocnicích, kde byly ochotné zdravotní sestry a shromažďovaly obalové sklo od léků a jen díky tomu měl Táborský dostatek lékovek. Tyto skleničky ale nevyhovovaly Bártovi. Když se od dalších muzejníků dozvěděl, že epruvety se prodávají pouze ve velkém, jak se říkalo „na vagony“, nezbývalo nic jiného, než se dát dohromady s dalšími muzejními zoology ke společnému nákupu přímo gigantického množství. Se souhlasem ředitelky muzea se zapojil do transakce a ve finále se všichni účastníci podělili o náklady i zboží, ale při Bártově nepatrné spotřebě zůstaly na pracovišti zásoby ještě pro další generace zoologů. Později navíc přírodovědné oddělení obdrželo zdarma, prostřednictvím Ivo Flasara, spoustu úzkých lékovek na uložení drobných objektů, které pocházely z přebytků několika výzkumných akcí materiálně zabezpečovaných teplickým muzeem.

Sběry narážely na potíže s přepravou osob i materiálu na místa sběrů a výzkumů vzdálených od civilizace. Muzeum bylo bez dopravního prostředku, a zatímco Ivan Táborský si pro terénní práce pořídil vlastní motocykl a později občas používal soukromý automobil[23], tak Zdeněk Bárta, pokud měl na cestu do terénu jen dalekohled, jezdil autobusem a na nedalekou lokalitu došel pěšky. Když však trasa výzkumu nešla zvládnout jinak než vozidlem nebo potřeboval odvézt sítě, pasti či jiný materiál, řešil přepravu na místa sběrů zapůjčováním automobilu od „spřátelených“ institucí, jako Oblastního klubu horníků a energetiků, Ústavu krajinné ekologie ČSAV, Okresního kulturního střediska v Mostě, okresního národního výboru a nezřídka mu vypomáhali muzejní příznivci, ochranáři přírody i jeho kolegové a přátelé se svými vozidly. Nejvíce se takto podílel na Bártových výzkumech litvínovský amatérský ornitolog a ochranář přírody Kurt Wolejník, a je třeba vzpomenout, že krátce po nástupu do muzea podnikal společné terénní exkurze s biologem Pavlem Tyrnerem, který ho brával s sebou na motocyklu jako spolujezdce. Jen na krátkou dobu si i Bárta pořídil motocykl, ale protože mu jízda na něm nevyhovovala, brzy se ho zbavil. Muzejní botanik a geolog Jaromír Sládek používal pro dopravu na lokality téměř výhradně autobus a jen občas jezdil na svém kole. Teprve od poloviny roku 1995 obdrželo muzeum vlastní automobil, který byl ale pro přírodovědné sběry využíván minimálně.

Od roku 1986 působil v muzeu jako nehonorovaný dobrovolný spolupracovník Jaroslav Bažant. Pomáhal při preparacích obratlovců a v roce 1989 se stal řádným muzejním zaměstnancem. I když jeho pracovní náplní byla preparátorská činnost, podílel se na několika interních výzkumech Zdeňka Bárty.

Po Bártově odchodu do důchodu v roce 1993 převzal vedení litvínovské pobočky Ivan Táborský, který byl zároveň pověřen vedením přírodovědného oddělení. Stalo se to právě v době, kdy se odbor kultury Okresního národního výboru (dále jen ONV) chystal na rekonstrukci budovy zámku a nakonec ji i realizoval, neboť v neudržovaném objektu na některých místech padaly stropy, krytina střechy potřebovala zcela vyměnit a část krovů byla v kritickém stavu. Bohužel až po dokončení velice prašných úkonů při opravách omítek interiérů dala ředitelka Pokorná pokyn ke stěhování přírodovědného pracoviště do Mostu, kam se přesunuly sbírky i vybavení pracoven. Na balení biologických sbírek a stěhování příslušných pracoven se podíleli Ivan Táborský s Jaroslavem Bažantem, kterým významně pomáhala jejich litvínovská spolupracovnice Květoslava Gerthnerová.

Po Zdeňkovi Bártovi nebyl dlouhá léta nikdo pověřen terénními pracemi v oboru Vertebrat. Až v roce 2014 jmenovala ředitelka muzea Jaroslava Bažanta, který na pozici preparátora spravoval

[23] Užití soukromých vozidel a povolování cest do terénu bylo v sedmdesátých letech administrativně mnohem jednodušší, než je tomu nyní, ale náhrady cestovného byly v muzeu poskytovány jen do výše hromadného dopravního prostředku.

sbírky obratlovců, kurátorem sbírky, což ho nyní opravňuje i k výzkumu obratlovců v přírodním prostředí. Důvodem tohoto kroku bylo dokončení Bažantova vysokoškolského studia a také to, že se již dlouhá léta ve volném čase zabýval intenzivně ornitologií.

Zoologické akvizice

Zdeněk Bárta používal po roce 1972 povětšinou metodu pozorování. Vzhledem k povaze svých terénních prací, zabýval se hlavně ornitologií, pak též chiropterologií a částečně herpetologií, sběr živého přírodovědného materiálu prakticky neprovozoval, snad s výjimkou několika málo odběrů dokladových exemplářů a lovu drobných savců do sklapovacích pastí, jinak získával uhynulé obratlovce prostřednictvím darů. Největší jeho akvizicí byl sběr vývržků sovy pálené, které shromažďoval pro jejich rozbor, na jehož základě zjišťoval druhy drobných obratlovců lovených sovou.

Entomologické preparáty do muzejní sbírky získával Ivan Táborský, kromě vlastních sběrů, převážně nákupy, bezúplatnými převody a dary. K výměnám dublet nesbírkových materiálů brouků došlo počátkem sedmdesátých let, ale jen v nepatrné míře. Nákupy nebyly realizovány plánovitě, ale pouze díky náhodným nabídkám samotných entomologů nebo dědiců po smrti sběratelů. Táborský jednal také s vědeckými ústavy a dalšími organizacemi, které se ve sběrné oblasti muzea zabývaly výzkumnou činností spojenou se sběrem hmyzu, ale neměly zákonnou povinnost dokumentované přírodniny trvale deponovat. Tak mohlo dojít k bezúplatným převodům bohatého materiálu sbíraného řadou jejich terénních pracovníků zapojených do výzkumů. Ze jmen osob, které se na nich podílely, to byli především: Jiří Čechura, Jaromír Hajer, Miroslav Honců, Jan Kittner, Jan Pulpán, Jiří Rous, Karel Schön, Jaromír Strejček, Jana Táborská, Jiří Vondráček. Do sbírek byla převzata rovněž dosti poškozená pozůstalost po pí Borovičkové děděná státem a zajištěná finančním odborem Okresního národního výboru v Mostě.

Do muzea byly přijímány jednak početně menší dary od jednotlivců, ale na druhé straně je třeba zkonstatovat, že se v různých rocích dosti často opakovala jména týchž sběratelů, takže z jednotlivých kusů se pak staly desítky. Několik entomologů věnovalo po roce 1972 do muzea početnější soubory. Brouci byli vedeni jako studijní nebo srovnávací materiál a později došlo k jejich převedení do systematické sbírky. Z těchto dárců je třeba vyzdvihnout jména: Jiří Hejkal, Jaroslav Hrbáček, Jaromír Strejček, Karel Schön a Václav Vysoký. Vůbec nejrozsáhlejším darovaným souborem brouků bylo 103 krabic muzejního formátu od sběratele Jiřího Havlůje z Mostu. Krabice si Jiří Havlůj zhotovoval sám a naplnil je během dvaceti let svými sběry z okolí jeho chaty v Dubanech u Libochovic. Bohužel některé krabice byly napadeny škůdci, takže část brouků byla pro muzejní sbírku nepoužitelná, ale většina utříděného materiálu mohla být podrobena determinaci, při níž se ukázalo, že dokladová hodnota pro region severozápadních Čech je velmi vysoká. Při postupném zařazování preparátů o muzejní systematické kolekce byly měněny původní krejčovské špendlíky s barevnou hlavičkou za standardní entomologické a preparáty byly doplňovány čitelnými tištěnými lokalitními lístky.

Mezi dalšími dárci, kteří jsou zapsáni v análech přírodovědného pracoviště muzea, jsou jak entomologové a ochránci přírody, tak i místní občané – laici –, kteří chtěli obohatit „své“ muzeum o nalezeného uhynulého ptáka či savce. U darů týkajících se obratlovců se jednalo v naprosté většině o jednotlivé exempláře. Často šlo o kusy sražené vozidly na silnici nebo o uhynulé jedince během zimy, nalezené v terénu pracovníky ochrany přírody nebo donesené zmíněnými příznivci muzea. Na přírodovědném oddělení přebíral mrtvá zvířata Zdeněk Bárta a po jeho odchodu Jaroslav Bažant. V roce 1985 získal bezúplatně Bárta vyřazené nelokalizované dermoplastické preparáty obratlovců z mosteckého gymnázia, s nimiž počítal, že poslouží k výstavním účelům, pochopitelně až po ošetření a především po vyčištění pěnou na vlněné koberce.

Je třeba zdůraznit, že ne všechny získané živočichy od dárců bylo možné pro určitý stupeň rozkladu preparovat do sbírek a zpočátku neměl Zdeněk Bárta k dispozici ani kvalifikovaného preparátora, kterého u svých nadřízených neustále požadoval. Pomáhali mu sice amatérští preparátoři,

ale ti nenapouštěli kůži příslušnými prostředky vyžadující jedové povolení, a neotrávené preparáty podléhaly poměrně brzy zkáze.

Na pozici preparátora nastoupil po maturitě na gymnáziu Milan Šťovíček. Jako zaměstnanec byl veden v muzeu od 15. 8. 1977 do 31. 12. 1980, jenže v tomto období absolvoval preparátorský kurs a dvouletou základní vojenskou službu, takže jeho praktické působení v muzeu bylo dosti krátké, a tak až jeho následovník Jaroslav Bažant mohl zpracovat větší počet předaných nálezů, eventuálně zajistit likvidaci veškerého organického odpadu. Kontakt s kafilérií byl nutností také z toho důvodu, že došlo k poruchám mrazicího boxu a mj. hnilobnému procesu neodolaly ani materiály drobných savců ze starých sběrů Bárty, které byly uloženy jako tekutinové preparáty, chybělo jim však nastřižení břišní dutiny a z toho důvodu nedošlo k nakonzervování vnitřností.

Po odchodu Zdeňka Bárty do důchodu se stal Jaroslav Bažant jediným pracovníkem, který spravoval úsek Vertebrat. Zpracovával do sbírek příslušné preparáty již jen on sám. Od roku 1993 až do roku 2014 se mu podařilo zhotovit 875 katalogizovaných sbírkových předmětů a mezi nimi bylo i jedno vertebratologické „nej", největší dermoplastický preparát muzea, a to preparát prasete divokého. Ten však mohl zhotovit Jaroslav Bažant jen díky spolupráci s myslivcem Václavem Bulanem, který mu přenechal potřebné části těla z úlovku. Z dalších „nej" lze jmenovat nejpočetnější dar osteologického materiálu z pozůstalosti po geologovi a myslivci Zdeňkovi Brusovi. Pí Brusová věnovala do sbírek přírodovědného oddělení jeho sbírku trofejí tvořenou lebkami srnčí zvěře. Je slušné zmínit i „nej" mezi spolupracovníky preparátorské dílny, od nichž muzeum získalo materiál pro preparaci. K nim patřili zaměstnanci sesterských institucí, hlavně Pavel Benda a Borek Franěk ze složek Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky a z Podkrušnohorského zooparku Chomutov jeho ředitel Přemysl Rabas s herpetologem Petrem Voženílkem, z dalších příznivců muzea to byli J. Antonov a I. Lanc. Nejpočetnější akvizice se týkaly entomologie a nejvýznamnější z nich podává následující seznam sestavený dle let nabytí sbírek:

1974 Nákup části sbírky brouků Zorky a Jindřicha Novotných (převážně tesaříků).

1974 Od Václava Vysokého byl zakoupen materiál preparovaných regionálních sběrů druhově neurčených „malých" střevlíkovitých brouků, ke kterým téhož roku ještě připojil dar poměrně značného množství obdobného materiálu, který sloužil jako studijní materiál a později byl také zařazen do sbírky.

1974 Bezúplatně převedena dokladová sbírka z výzkumu plochy budoucí výsypky popílku „Vysočany" (okr. Chomutov), zpracovatelé: Jaromír Strejček a Karel Schön.

1974 S vedoucím mosteckého pracoviště Ústavu krajinné ekologie ČSAV Ladislavem Hanuškou dojednán a proveden bezúplatný převod preparovaných koleopterologických sběrů i nepreparovaného materiálu z výzkumů entomologa Karla Schöna na mosteckých výsypkách hnědouhelných dolů. Jednotlivé položky byly opatřeny pracovní lokalizací (kódy), standardními lokalitními štítky je doplnila až koncem sedmdesátých let preparátorka-brigádnice Alena Lehečková.

1975 Projednána nabídka středoškolského profesora Aloise Lásky z Teplic k odprodeji jeho soukromé sbírky - nákup realizován. Ve sbírce se nacházely převážně čeledi Scolytidae, Chrysomelidae, Curculionidae, dále početně méně zastoupené čeledi Buprestidae, Cerambycidae, Carabidae, Dytiscidae a také jednotlivé exempláře dalších systematických skupin.

1976 Oficiálně převeden dokladový materiál z výzkumu Louchov z Krajského muzea v Teplicích do Okresního muzea v Mostě od dvou zpracovatelů (Ivan Táborský, Jaromír Strejček).

1978 Oficiálně převeden dokladový materiál z výzkumu Chabařovice z Krajského muzea Teplice do Okresního muzea Most od dvou zpracovatelů (Ivan Táborský, Jaromír Strejček).

1978 Převod zbytků entomologického materiálu z Ústavu krajinné ekologie ČSAV Most do muzea.

1978 Nákup regionálních materiálů brouků od řady místních sběratelů prostřednictvím podniku Klenoty (např. Jindřich Novotný, Karel Schön, Pavel Tyrner).

1980 Nákup neošetřované pozůstalosti po amatérském sběrateli hmyzu Josefu Marjankovi z Třebenic, zčásti poškozené pisivkami. Jednalo se o velice různorodý materiál jak převážně regionální provenience, tak i o menší sběry z Mělnicka, okolí Brna a ze Slovenska.

1981 Oficiálně převeden dokladový materiál z výzkumu Chabařovice z Krajského muzea Teplice do Okresního muzea Most od dvou zpracovatelů (Jan Pulpán, Miroslav Honců).

1984 Nákup určených brouků z okolí Údlického doubí, nabídku učinil entomolog Stanislav Laibner.

1985 Nákup sbírky brouků, která byla částí pozůstalosti po amatérském entomologovi Josefu Šimkovi z Dubí u Teplic od Martina Větrovce. Obsahovala regionální materiály, ale i Coleoptera sbíraná na jeho cestách na Slovensko nebo do Bulharska.

1985–1987 V uvedeném období byla projednávána a postupně vyřizována nabídka Jaromíra Strejčka na prodej sbírky brouků mnoha čeledí z regionálních výzkumů.

1989–1990 V těchto letech připravován a uskutečněn nákup největší a nejkvalitnější české soukromé sbírky akvatických skupin brouků od někdejšího docenta přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a pozdějšího vedoucího Hydrobiologického oddělení Biologického ústavu ČSAV Jaroslava Hrbáčka. Velká část materiálů pocházela z jeho sběrů ze středních Čech, ale další část byla jiné provenience a s jinými jmény sběratelů. Některé staré, většinou neurčené materiály měly i zahraniční lokalizaci, ty od něho získalo muzeum darem a sloužily jako srovnávací materiály.

1991 Hospodářskou smlouvou mezi Okresním úřadem v Mostě a muzeem převedena pozůstalost po vdově po Josefu Borovičkovi. Jednalo se o několik krabic s velice poškozenými motýly a brouky, které od Borovičkovy smrti, tedy cca 27 let nikdo neudržoval.

1991 Nákup části entomologické sbírky Jindřicha Novotného obsahující materiály sbírané několika entomology.

1993 Nákup poslední části entomologické sbírky Jindřicha Novotného.

1995 Přijaty dokladové materiály brouků prokázaných průzkumem v rezervaci Jezerka.

2004 Převzata entomologická sbírka od dárce Jiřího Havlůje z Mostu. Utříděný materiál byl tvořen převážně řádem Coleoptera, sbíraným téměř výhradně na lokalitách v okolí obce Dubany u Libochovic.

Po roce 2004 bylo učiněno muzeu ještě několik nabídek k odprodeji soukromých sbírek, ale jejich přijetí se neuskutečnilo z několika důvodů. Kolekce byla buď na takové úrovni, že její získání by neobohatilo muzejní sbírku po stránce kvality nebo muzeu chyběly finanční prostředky, později přistoupily i administrativní problémy, především spojené s odhadem ceny. Pro obdobné komplikace nebyly přijímány ani nabízené dary, vzhledem ke složitosti a nejasnostem v jejich úředním oceňování, nezbytném pro zdaňování darů v muzeích zřizovaných krajem (na rozdíl od městských či státních muzeí, které byly osvobozeny od darovací daně). Až od roku 2015 byl odhad ceny darů legislativně upraven, respektive zjednodušen.

Kromě jmen osob zmíněných v předchozích odstavcích, od nichž byly do muzejní sbírky převzaty rozsáhlejší materiály, nalezneme u entomologických a vertebratologických položek (tedy u jednotlivých exemplářů nebo malých sérií) ještě jména dále uvedených sběratelů. Bohužel seznam není úplný, protože se jedná jen o výpis sběratelů z kartotéky druhů, kam ještě nebyly zapsány všechny sbírkové položky:

R. Antoš, Baloun, H. Bártová, D. Bažantová, Baume, J. Bechyně, V. Bejček, J. Bláha, Brendle, J. Brožík, T. Bruna, J. Bříza, Bubla, J. Cichý, M. Černý, L. Daněk, M. Dobiáš, E. Dombrowski, J. Dostál, K. Dostál, V. Dostál, J. Doutnáč, Dražný, Dubský, V. Dvořák, R. Fencl, Filip, I. Flasar, A. Fleischer, Frieb, J. Frous, J. Gerthner, A. Görtler, G. Grabowski, L. Gschwendtner, J. Havelka, J. Havlice, O. Havlík, C. Henseler, L. Heyrovský, Hilbert, Hofman, L. Holub, M. Horák, V. Horák, M. Houdek, S. Hurník, I. Ibrahimovič, J. Janák, V. Ječný, J. Jelínek, J. Jindra, I. Jeniš, L. Jokel, V. Joza, L. Kašpar, Klička, M. Knížek, M. Kocourek, Kočvara, J. Koka, Z. Koleška, L. Koloničný, S. König, B. Košťálová, Kot, V. Kotek, I. Kovář, J. Kozák, J. Krajtl, M. Krajník, E. Krátká, J. Kříž, P. Kříž, P. Kučera, M. Kudla, M. Kuchár, P. Kuchár, P. Kuchař, B. Kulhánek, K. Kult, J. Kuncová, R. Kupic, Kuželová, A. Kvapilová, K. Lamer, V. Langpaulová, Langr, Leder, J. Lorber, Lorenc, Luhai, J. Macůrková, Machulka, V. Malý, J. Mařan, J. Mašek, Matoušek, Menclová, P. Meschnigg, Mikulecký, Z. Mlynář, E. Moczarski, M. Možný, Nádvorník, Nádvorníková, W. Neumann, J. Novák, T. Novotný, J. Obenberger, Č. Ondráček, K. Orszulik, J. Paďourová, Z. Pádr, P. Pakosta, B. Palánová, J. Palásek, M. Pecka, V. Pecha, V. Peroutka, F. Perský, Petz, A. Pfeffer, D. Pícová, P. Pillár, L. Pokorná, R. Poláčková, M. Porteš, K. Pospíšil, Ptáčník, L. Puel, Pulc, Purkyně, M. Radoň, W. Ramme, Richter, J. Roubal, E. Reitter, J. Rücknagelová, H. Rulfová, J. Říha, Sekera, Schwarz, J. Sládek, M. Sláma, W. Smolka, Soustružník, J. Spurny, J. Stanovský, Strejc, Studničková, Sukdol, Svadbík, Svátek, A. Svozil, J. Sychra, J. Sýkorová, Syrovátka, J. Šárik, V. Ščepko, Z. Šiška, J. Skřivan, A. Šlégr, Špaček, B. Štícha, J. Štusák, M. Táborská-Houdková, K. Táborský, V. Tejrovský, O. Thieme, H. Tichý, J. Tišer, Z. Trávníček, Trčka, J. Trefný, Tyl, M. Uhlig, F. Urbášek, V. Vávra, Volf, P. Voženílek, M. Vrba, T. Wanka, Weber, Weingärtner, O. Winkler, K. Wolejník, Zborník, J. Zelený, Z. Zmeškal, V. Zoufal, B. Zvarič, J. Žihla, Žirovnický.

Mimo nesystémového získávání sbírkových předmětů, kam by se daly řadit standardně využívané a jistě ne nevýznamné formy akvizice, jako jsou nepředvídatelné dary od organizací či jednotlivců nebo občasné nákupy pozůstalostí, získával entomolog muzea přírůstky plánovitým způsobem, a to jak krátkodobými sběry v terénu, tak několikaletými výzkumy lokalit. Po laboratorním zpracování, tedy preparaci, určení a doplnění průvodní dokumentací, což je standardní lokalizace a označení determinačními lístky, čekalo preparáty zaevidování, zařazení do příslušných sbírkových krabic a uložení do depozitáře. Výzkumné akce realizované na území Severočeského kraje, a zčásti i mimo něj, z nichž jsou preparované či nepreparované dokladové položky deponovány v muzeu, byly zorganizovány větším počtem subjektů. Kromě mosteckého muzea se na organizaci podílely především Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem a později z něj vzniklé regionální pracoviště Ústecko pod Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky, dále Krajské (později Regionální) muzeum v Teplicích, Svaz pro ochranu přírody TIS, Chomutovská regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život, referát životního prostředí Okresního úřadu v Chomutově, dále firmy Mgr. Pavel Rückl, Terén-Design, Pro-Line a Pireo.

Muzejní herbáře

Do přírodovědného oddělení se dostaly herbáře rozdílné úrovně a různého stáří. O předválečných se zmiňuje NETÍK (1974). Přibližně v letech 1950–1960 vznikal regionální herbář Bedřicha Hulána, někdejšího odborného asistenta Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem. Další herbáře, pravděpodobně školní, jsou nejasného původu i období vzniku a mají nepatrnou vypovídací hodnotou vzhledem k absenci sched. Některé prý sloužily jako podklad pro výtvarnou výchovu (Pokorná in verb.). Zdeněk Bárta zaevidoval v roce 1970 do sbírek ze všech existujících herbářů jen tři, které dle jeho mínění splňovaly kritéria muzejní hodnoty. Jednalo se o herbář B l „Herbarium B. Hulána“ s 1120 položkami, B 2 „Herbarium A. Rotha“ s 1255 položkami a B 3 „Herbarium A. Nováka“ s 231 položkou (Anton Nowak, mostecký profesor, předseda Spolku přátel muzea).

V roce 1981 byl přijat ředitelkou muzea kvůli uspořádání geologické sbírky Jaromír Sládek (TÁBORSKÝ 2008b, 2010b), ale na základě jeho žádosti mu po krátké době upravila ředitelka muzea původní pracovní úvazek takovým způsobem, že byl rozdělen na dvě části, a Jaromír Sládek se tímto stal muzejním geologem i botanikem. Zápisem o revizi herbářových položek ze dne 4. 6. 1981 mu byly dány do péče herbáře B 1 až B 3, do té doby spravované Zdeňkem Bártou. V předávacím dokumentu měl stanoveny povinnosti týkající se práce se sbírkou, respektive v něm byly vyjmenovány všechny úkony potřebné pro údržbu a odborné zpracování herbáře. Konkrétně se měl postarat o řádné uložení herbářů a jejich desinsekci, vyčistit jednotlivé herbářové listy, vyřadit poškozené položky a zachovat jen schedy, především u Hulánova herbáře (cca 10 % bylo zničených a 25 % poškozených), pokusit se nahradit vyřazené položky novými ze svých sběrů a zavést systém v jejich řazení. K tomu se však Jaromír Sládek za dobu svého jedenáctiletého působení v instituci nedostal, nejspíše si se starými herbáři nevěděl rady a podle svých slov je ani nechtěl doplňovat svými položkami. Jediná změna, která tedy ve sbírkách v Litvínově nastala, bylo přemístění herbářů do jiné místnosti, kde však „depozitární klima“ opět nevyhovovalo, neboť vykazovalo opačný extrém. Hlavní důvod nevhodného uložení všech přírodovědných sbírek lze spatřit v tom, že depozitáře byly umístěny v přízemí budovy starého zámku, kde chyběla ve zdech izolace, takže stěnami vzlínala vlhkost, plechová tělesa topení dosluhovala a občas praskala. Řešení bylo mimo možnosti vedoucího pracoviště, problém měl kořeny v aktuální ekonomické situaci muzea i státu.

Během svého působení v organizaci založil Jaromír Sládek zcela nový herbář, který obsahoval jen jeho regionální sběry. Nechal pro něj vyrobit herbářové krabice a plechové skříně na míru, ty umístil vedle své pracovny v 1. patře budovy, tedy v relativně vyhovujícím prostředí. Herbářové položky jsou v něm řazeny abecedně a stav tohoto nového herbáře byl komisionálně zhodnocen v „zápise o revizi

nové botanické sbírky“ ze dne 7. 6. 1993. Komise uvedla jen formální nedostatky v jeho zpracování, které lze jednoduše odstranit po nástupu nového botanika. Jednalo se o absenci nalepení některých exsikátů, které byly volně vloženy mezi listy novin nebo mezi filtrační papíry a chyběly také řádně vyplněné schedy, nicméně lokalizaci Sládek vyznačil na přiložených ústřižcích papíru. Evidence je doplněna tzv. identifikačními čísly, což jsou odkazy na očíslované Sládkovy poznámky ve zvláštním sešitě. Na zhotovování herbářových listů se podílel také muzejní preparátor Jaroslav Bažant. Společně se Sládkem zakládal rostliny do lisu a po vysušení spolupracoval na závěrečných montážích vylisovaných rostlin. Touto činností přibylo do systematického katalogu 156 karet (rodů) s 937 herbářovými položkami.

Při svém botanizování si nejčastěji Jaromír Sládek nechal vlastní determinace revidovat od Karla Kubáta, litoměřického muzejního botanika, později docenta na katedře biologie Přírodovědecké fakulty Univerzita Jana Evangelisty Purkyně (UJEP) v Ústí nad Labem, a mnoho odborných záležitostí konzultoval s chomutovským muzejníkem a zkušenějším botanikem Čestmírem Ondráčkem. Při řešení problematiky systematického zařazení některých slanomilných rostlin se obracel také na berlínské muzeum nebo Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Jaromír Sládek publikoval některé výsledky terénních výzkumů ve Sborníku Okresního muzea v Mostě a pak ponejvíce v časopise Severočeskou přírodou[24].

Nezbytné odborné práce na starých herbářích, včetně posouzení jejich stavu, byly objednány u externího pracovníka až po Sládkově odchodu do důchodu a po přestěhování přírodovědného oddělení z litvínovské pobočky na mostecké pracoviště muzea, kde se ujal správy sbírky Ivan Táborský. Po několika intervencích u vedení muzea (viz např. „zápis o revizi staré botanické sbírky“ ze dne 7. 6. 1993) nakonec v roce 1998 prosadil, aby byla uzavřena smlouva s botanikem chomutovského muzea Čestmírem Ondráčkem na revizi determinací a posouzení současného stavu starých sbírkových i nesbírkových herbářů. K realizaci úkolu došlo v letech 1998 a 1999. Zpracovatel vyhotovil hodnotící zprávy, které jsou uloženy v dokumentaci ke sbírkám, a v nich jsou uvedeny i další doporučené práce ke správě botanické sbírky. Je zde i zmínka, že několik položek je v takovém stavu, že jejich přeurčení již není možné. Na základě navržených úkonů z hodnotící zprávy byl přijat na částečný úvazek za účelem ošetření herbářů, tj. především očištění herbářových listů, dokončení montáží exsikátů a nalepení sched, Michal Černý, pracovník zaniklé mostecké pobočky Ústavu krajinné ekologie ČSAV. Ke kontrolám stavu herbářových listů docházelo při jejich překládání v rámci vykonávaných povinných periodických inventarizací botanické podsbírky nebo při studiu herbářů badateli Karlem Kubátem, Milanem Markem a Vítem Jozou. Až do nástupu nového botanika v roce 2015 prováděl pravidelnou preventivní desinsekci herbářů pomocí mrazicího boxu preparátor Jaroslav Bažant.

Když se v roce 1998 připravovaly herbáře pro transport k předání Čestmíru Ondráčkovi, byly z důvodu jejich ochrany uloženy do lepenkových krabic od banánů a v nich zůstaly do současnosti. Přes opakované argumentace, že toto uložení budí spíše despekt, než aby vypovídalo o řádné péči o sbírku, neuvolnilo vedení muzea do roku 2014 prostředky na zhotovení důstojněji vyhlížejících krabic nebo aspoň na povrchovou úpravu stávajících krabic, např. polepením knihařským plátnem. Nabízí se sice řešení roztřídit staré sbírky do systematicky řazeného Sládkova herbáře, ale to vyžaduje přítomnost odborníka botanika, který je mimo jiné znalcem legislativy pro provedení změn v interní evidenci organizace i v centrální evidenci sbírek Ministerstva kultury České republiky ve smyslu platného

[24] J. Sládek se věnoval vybraným xerotermním druhům a především pak rostlinám slanomilným (halofytům) a jejich biotopům. Zpracoval podrobně historické a současné rozšíření řady halofytů v severozápadních Čechách a stav jejich lokalit na Mostecku a Žatecku. Jeho přínos je v tomto směru v měřítku České republiky mimořádný. Na sklonku svého života publikoval obsáhlou práci Rostliny Mostecka (SLÁDEK 2005), v níž uvedl četné floristické údaje k 332 taxonům ze 151 lokalit z okolí Mostu shrnující několik desítek let jeho terénní práce (pozn. redakční rady).

zákona a stávajících směrnic[25]. S nástupem botanika se sice po odchodu Jaromíra Sládka počítalo, ale do zániku oddělení v roce 2015 nebyl přijat, protože tomu údajně bránil objem mzdových prostředků organizace.

Geologické sbírky

Z původního Městského muzea v Litvínově zůstalo po reorganizaci a vzniku přírodovědného pracoviště muzea, dislokovaného právě v litvínovském zámku, menší množství sbírkových exemplářů, kterým se říkalo geologická sbírka. Pravděpodobně šlo, vzhledem k množství vzorků, o obsah nějaké výstavní vitríny staré expozice. Hlavní geologická sbírka Okresního muzea v Mostě byla deponována v depozitáři budovy mosteckého muzea. Jak již bylo zmíněno v části zabývající se historií do roku 1945, tvořily ji minerály, horniny a zkameněliny z někdejšího německého městského muzea, které krátce po válce zpracovával do sbírky Josef Borovička za pomoci studentů Stanislava Hurníka a Jaroslava Dykasta. Po odchodu Josefa Borovičky neměla sbírka svého správce a zůstala bezprizorní. HURNÍK (1990) vzpomíná, jak jeden z ředitelů nechal nešetrně demontovat starou expozici, když na práce najal vězně z nedalekého nápravného zařízení. Geologické exponáty skončily v koších a bednách a zachraňoval je až nový ředitel Ludvík Losos za asistence Stanislava Hurníka a jeho kolegy z Výzkumného ústavu pro hnědé uhlí v Mostě Zdeňka Bruse. Oba geologové v té době pomáhali s tvorbou nové expozice a pokračovali ve volném čase na uspořádání minerálů, hornin i zkamenělin v depozitáři. Při práci vytřídili bezcenné nelokalizované horniny, které ukládali do velké dřevěné bedny k pozdějšímu vyvezení na skládku. Ostatní vzorky byly řádně uloženy s lokalitními lístky do zásuvek a na regály (Hurník in verb.) a připraveny k evidenci. Jenže přišel rok 1969 a Husákovská normalizace, při níž se Stanislav Hurník ocitl kvůli autorství článku o odstranění mostecké sochy T. G. Masaryka ve stranickém okresním poučení[26], jehož součástí měl být seznam „politicky nespolehlivých" osob. Údajně z tohoto důvodu měl mu být ředitelem muzea Jiřím Melšou vysloven zákaz vstupu do budovy (Bárta in verb.), takže k dalšímu zpracovávání fondu geologie již nedošlo. Depozitář zůstal uzavřen a paradoxem bylo, že ani vedoucí litvínovského přírodovědného oddělení do něho neměl přístup a nebylo mu umožněno provést v něm kontrolu stavu sbírek.

Když v roce 1978 začali odborní pracovníci z Mostu i Litvínova, kvůli blížícímu se termínu demolice budovy, stěhovat vybavení starého mosteckého muzea, odešla nová ředitelka na mateřskou dovolenou a řízení stěhování se ujala náměstkyně Heide Mannlová. Jednoho dne sdělila zaměstnancům, že jí z okresního národního výboru dali na vědomí oznámení jakéhosi občana, že by se před muzeem měly povalovat sbírkové předměty. Jednalo se o vrtné jádro z geologické sbírky, které leželo u sousedního starého a dlouho neudržovaného domu. Po ohledání tohoto objektu bylo zjištěno, že v prvním patře se nachází změť přírodnin, ty pocházely z muzejní geologické sbírky. Už při prvním pohledu do místnosti bylo patrné, že dílo zkázy není záležitostí jen poslední doby, zloději a vandalové zde museli řádit zcela nerušeně již delší dobu. Stav, v jakém se sbírka nacházela, byl katastrofální a ukazoval na dlouhodobé zanedbání péče ze strany organizace. HURNÍK (1990) o tom píše: *„Mostecké muzeum mělo bezpochyby nejbohatší sbírku z neživé přírody, neboť ředitel Borovička pro ně získal po válce též materiál po místním obchodníkovi s přírodninami (F. Thuma). Fondy byly dále doplňovány v šedesátých letech zvláště o horniny z vrtného průzkumu v pánvi. To vše vzalo za své v období „normalizace" pod vedením ředitele Melši. Veškeré mineralogické, geologické, paleontologické sbírky,*

[25] To zřejmě neodpovídá skutečnosti: nabízela se např. možnost roztřídit materiál dílčích sbírek do herbářových krabic R. Černým, Č. Ondráčkem (revidoval tyto sbírky!) či jiným externím botanickým pracovníkem. Desítky volných krabic, objednaných J. Sládkem, jsou stále k dispozici v depozitární místnosti č. 238 (pozn. redakční rady).

[26] Podle historika Ludvíka Lejska se nejspíše jednalo o dokument nazvaný „Poučení z krizového vývoje v okresní stranické organizaci".

spolu s troskami zoologickými, byly vyhozeny do sousedního domku, v němž bývalo hodinářství…" A opravdu! Skříně na sbírky zcela chyběly, sbírkové předměty byly v rozpadajících se papírových krabicích nebo dřevěných bedýnkách připomínajících zásuvky, ale většina z nich byla vysypána na hromadách na podlaze. Vlhké lokalitní lístky se v navrstvených „kamenech" rozpadaly, po plesnivějících stěnách zatékala dešťová voda z poškozené střechy, části stropu se zřítily na podlahu mezi nahromaděné vzorky. Minerály atraktivního vzhledu byly pochopitelně odcizeny, naštěstí nenápadný (sice velký, ale šedě zbarvený) holotypus[27] zkameněliny krunýře želvy *Trionyx pontanus* se zachoval a v současnosti je vystaven v expozici muzea, obdobně jako zde nalezené rostrum pilouna. O neutěšeném stavu sbírek se dozvěděl také Stanislav Hurník, který se na místo dostavil a situaci prozíravě nafotil (TÁBORSKÝ & HURNÍK 2015), a tak se dochoval doklad o tehdejší situaci až do dnešních dnů.

Náměstkyně Mannlová na situaci reagovala vydáním příkazu k urychlenému přestěhování celého zbytku původní sbírky geologie do sklepení náhradní budovy v dnešní Seifertově ulici, čímž se opět ve sbírce objevily kusy hornin vyčleněné v šedesátých letech geology Hurníkem a Brusem k vyřazení. Dle pozdějšího vyjádření ředitelky Libuše Pokorné jí bývalý ředitel Jiří Melša přilehlou budovu nepředal, takže nevěděla, že je majetkem muzea[28]. Jak je patrné z dobové fotografie, dům s depozitářem byl v řadové zástavbě, sousedil s hlavní budovou muzea, ale zvenčí se od ní architektonicky zcela odlišoval. Měl jeden samostatný vstup z ulice a druhý ze dvora, oba vedly do širokého klenutého průchodu, v němž stál vrak starého osobního automobilu. Z průchodu se dalo vstoupit na schodiště do patra, kde se nacházely prostory s víceméně zničenou geologickou sbírkou. Teprve odtud byl nepůvodní stavební úpravou vytvořen průchod do sousední hlavní budovy muzea dveřmi zajištěnými uzamčenou mříží.

Čas odstřelu objektu se blížil a z časových důvodů už nebylo možné vybírat jednotlivé vzorky a vyhledávat a přiřazovat k nim lokalitní lístky. Žalostné torzo geologické sbírky bylo tedy nabíráno od podlahy širokou lopatou-uhelkou, tak aby se pokud možno navrstvení vzorků co nejméně přeházelo a rozpadající se lokalitní lístky zůstaly poblíž sbírkových předmětů, ke kterým patřily. Poté se obsah lopat ukládal do dřevěných lísek od zeleniny, získaných pracovníky muzea z mosteckých obchodů, a ty byly převezeny do náhradní budovy. Tam byl materiál dočasně uložen až do přijetí Jaromíra Sládka, který ho pak postupně třídil a přemísťoval na litvínovské pracoviště, kde začal minerály, horniny a zkameněliny za pomoci dalších geologů, složitě a pomalu zpracovávat. Při této nelehké práci se snažil ještě vykonat sběry v terénu. Jezdil na známé geologické lokality v okolí Mostu a reagoval také třeba na nabídku pracovníků zabývajících se geologickým průzkumem, aby muzeum provedlo dokumentaci z uskutečněných skartací vrtů. Z označených jader vrtů odebral vzorky a v batohu na zádech je odvážel autobusem do muzea, protože organizace neměla ještě vlastní vozidlo.

Do přírůstkové knihy, kromě svých sběrů, zaznamenal Sládek jména dalších sběratelů (viz dále), jejichž dary obohatily sbírky, a mezi nimi je nutno v první řadě jmenovat nejvýznamnějšího dárce, Zdeňka Dvořáka, geologa Dolů Bílina. S uspořádáváním depozitáře pomáhal Sládkovi preparátor muzea Jaroslav Bažant, který tak získal přehled o sbírkách. Jen pro úplnost je třeba na tomto místě zopakovat, že Jaromír Sládek se v rámci svého pracovního zařazení věnoval zároveň botanice, takže prakticky působil v každém oboru jen na půl úvazku a z toho důvodu nestačil mineralogický, petrografický a paleontologický materiál, vzhledem k množství a stavu, ve kterém ho převzal, do doby ukončení zaměstnaneckého poměru zpracovat.

Po Sládkově odchodu do důchodu v roce 1992 se ocitla geologie krátce bez správce (v dnešní terminologii kurátora), ale už začátkem roku 1993 převzal oficiálně správu nad sbírkami Jaroslav

[27] Holotypus je exemplář, podle kterého byl popsán druh, želvu *Trionyx pontanus* popsal Laube a dal jí jméno podle latinského názvu města Most – Pons, proto *pontanus*.

[28] Po smrti ředitelky Pokorné byl hlavním kurátorem Luďkem Lejskem nalezen v jejích písemnostech text, kde stojí, že ji ředitel Melša informoval o vloupáním poničené geologické sbírce, která se má při stěhování muzea vyhodit, takže to by potvrzovalo slova Stanislava Hurníka, že ke zničení sbírky došlo za působnosti Jiřího Melši.

Bažant a téhož roku nově ustanovený vedoucí litvínovského pracoviště Ivan Táborský se zasadil o přijetí geologa Stanislava Hurníka[29], t. č. již důchodce, aby pokračoval ve zpracovávání materiálu ze sbírky, kterou kdysi dobře znal, a která se nacházela stále v dosti neutěšeném stavu. V této práci mu začal pomáhat, jako za studentských let, bez požadavku na honorář, jeho rovněž penzionovaný přítel Jaroslav Dykast[30]. Brzy na to ředitelka muzea vytvořila pracovní smlouvu i pro Jaroslava Dykasta. Do jaké situace oba jmenovaní nastupovali, respektive jaké poměry vládly v litvínovském depozitáři, zaznamenal na svůj fotoaparát Stanislav Hurník (TÁBORSKÝ & HURNÍK 2015).

V částečně uspořádaném stavu se celá geologická podsbírka[31] mineralogicko-petrografická (označovaná na katalogizačních kartách G/mp) a paleontologická (označovaná na katalogizačních kartách G/pa), vracela v devadesátých letech do Mostu spolu se všemi ostatními sbírkami přírodovědného pracoviště, které se stěhovalo z Litvínova i s preparátorskou dílnou na současné místo, do objektu bývalé střední průmyslové školy v ulici Československé armády čp. 1360. Na balení, převážení a ukládání sbírek se podíleli, kromě obou na čtvrt úvazku pracujících geologů, podstatnou měrou také Táborský a Bažant.

Stěhování probíhalo v době, kdy se připravovala geologická expozice, a bylo potřeba zvednout geologům úvazky ze čtvrtinových na poloviční. To se sice stalo, přesto přípravné práce, jako detailně rozpracovaný scénář, texty, obrázky a mapové podklady, zajišťoval pro svou rozsáhlou expozici Stanislav Hurník v mimopracovní době, aniž žádal honorář, a stejně tak Jaroslav Dykast. Hurník byl autorem koncepce celé expozice, kde Dykastova úvodní mineralogicko-petrografická část měla představovat nejstarší období vývoje regionu, éru prahor a starohor. Jmenované období bez dochovaných zkamenělin, nazývané dnes spíše jako prekambrium, jež v regionu reprezentují Krušné hory, pojal autor v geograficky širším měřítku, protože pro samotné Mostecko neměl dostatek vzorků k vystavení. Dalšími výstavními sály navázal Hurník v časové ose na prekambrium a jednotlivá témata a exponáty seřadil chronologicky od prvohor až po čtvrtohory. V několika případech se ve vitrínách vedle originálů zkamenělin objevují jejich rekonstrukční modely od Jaroslava Bažanta. Po vybrání sbírkových předmětů z depozitáře byla dodavatelsky řešena instalace exponátů do vitrín, výroba popisek, textů i dvojrozměrných exponátů.

V době uspořádávání přestěhované geologické sbírky z Litvínova a současné přípravy expozice došlo také k bezúplatnému převodu sbírek z Výzkumného ústavu pro hnědé uhlí, které tam nashromáždil během svého působení Stanislav Hurník, což opět zatížilo oba geology pracemi na ukládání sbírek. Do depozitáře se sice nechávaly postupně zhotovovat kvalitní zásuvkové skříně na sbírky, ale protože cena a rovněž i kapacitní možnosti výrobce nedovolovaly zadání objednávky většího množství skříní najednou, tak se sbírkové předměty stále nacházely provizorně uskladněné v dřevěných lískách od zeleniny. To byl důvod, proč byly zakoupeny a dovezeny levné použité a částečně i poškozené nebo rozebrané regály se zásuvkami, které byly dodatečně upravovány muzejním truhlářem. Pro standardní ukládání menších sbírkových předmětů byla v téže době zadána výroba krabiček z tvrdého papíru v normalizovaných rozměrech obvyklých pro vzorky formátovaných hornin.

Těsně po instalaci expozice, která se otevírala 19. 6. 2001, bylo vedením organizace uloženo napsání českých průvodců ke všem přírodovědným expozicím, tedy k oběma geologickým i biologické a zároveň bylo požadováno sestavení podkladů pro německou verzi, která byla překládána dodavatelsky. Stejně jako při tvorbě scénářů vznikly texty průvodců v mimopracovní době na soukromých počítačích obou geologů i entomologa zabývajícího se biologickou částí.

[29] Dílo a životopisná data Stanislava Hurníka viz TÁBORSKÝ 2003b, 2003d, DYKAST 2006.
[30] Dílo a životopisná data Jaroslava Dykasta viz TÁBORSKÝ 2003a, 2003f.
[31] V současné české muzejní terminologii se sice razí označení „podsbírka“ pro oficiální pojmenování dílčích oborových kolekcí muzea, ale nemuzejní a zahraniční biologové stále používají pouze vžitý název sbírka.

Vydání průvodců nebylo zcela standardní a bylo provedeno svépomocí (DYKAST & al. 2005b). Táborský rozmnožil texty z PC na muzejní kopírce a provedl kroužkovou vazbu na primitivním přístroji, který muzeum vlastnilo. Dodavatelsky zajištěné německé překlady byly ještě na pracovišti podrobeny korekturám autorů, protože některé odborné termíny nebyly správně interpretovány (DYKAST & al. 2005a).

Po přestěhování pracoviště geologů z Litvínova do mostecké budovy zajistil Jaroslav Dykast pro mineralogicko-petrografické determinace nákup dvou starších polarizačních mikroskopů, které po mechanické stránce „rozchodil". Bohužel získání řezačky a leštičky pro zhotovování nábrusů a výbrusů už nebylo dotaženo do konce, takže využití mikroskopů bylo jen okrajové, v podstatě pouze pro studijní účely. Řezání, broušení a leštění bylo řešeno dodavatelsky, ale jen u malého množství vzorků.

Za zmínku stojí i to, že během Sládkova, Hurníkova a Dykastova působení v muzeu jim občas vypomohli někteří známí geologové, podíleli se na determinaci materiálu, především otisků a zkamenělin flóry a fauny, nebo jim poskytli odbornou konzultaci. Mezi ně patřili Zdeněk Brus, Čestmír Růžek, Zdeněk Dvořák, Radvan Horný, Oldřich Fejfar, Ivo Chlupáč, Martin Košťák, Zlatko Kvaček, Vlastimil Macůrek, Josef Pšenička a Vlastislav Zázvorka.

I když geologové neměli vymezený čas na sběr v terénu, protože bylo preferováno zpracovávání dosud nezaevidovaných materiálů do stávající mineralogicko-petrografické a paleontologické sbírky, přesto uskutečnili několik sběrů, takže i z období, kdy působili v muzeu, existují v muzejní sbírce jimi nasbírané vzorky.

V muzeu byli po odchodu Jaromíra Sládka dva geologové, Stanislav Hurník s Jaroslavem Dykastem, přesto ponechala ředitelka jako správce celé geologické sbírky stále Jaroslava Bažanta. Teprve po odchodu Stanislava Hurníka převzal od Jaroslava Bažanta správu nad depozitáři Jaroslav Dykast a na jeden den v týdnu byl přijat Michal Černý, který měl za úkol starat se o evidenci sbírkových předmětů i nesbírkového materiálu. Černý respektoval zavedené třídění sbírek, ale vpravil do jejich uspořádání nový systém. Označil sbírkové zásuvkové skříně kódy, které usnadnily orientaci při vyhledávání jednotlivých předmětů, a vytvořil lokační seznam. Sbírky byly z období od přestěhování do Mostu a získání zásuvkových skříní řazeny na Hurníkův návrh podle provenience. Jednotlivé lokality měly vymezeny určité úseky, což bylo výhodné pro studium nebo vybírání exponátů pro vystavování, ale časem se toto rozřazení nejevilo jako nejšťastnější řešení, zvláště při začleňování dalších přírůstků, ale i při dohledávání sbírkových předmětů během inventarizací, což zkonstatoval současný kurátor geologických sbírek, jímž se stal v červenci 2011 Pavel Dvořák. Ten pokračoval v práci na materiálech, které jeho předchůdci nestačili zpracovat[32], a sbírku začal obohacovat o své sběry. Významným pomocníkem mu byl jeho bratr Zdeněk Dvořák, od něhož získal další četné vzácné přírůstky do sbírek, obdobně jako od dalších geologů, s nimiž navázal úzké kontakty.

Ještě pro doplnění je třeba uvést alespoň několik jmen osob, které přispěly svými nasbíranými vzorky do muzejní sbírky: Jaroslav Bažant, Zdeněk Brus, Pavel Coufal, Michal Černý, Fengl, Oldřich Janeček, Kabíček, Václav Krtek, Hana Pitelová, Jiří Řehoř, Michal Řehoř, Jiří Svejkovský, Milan Svítek, Petr Šulcek, Ivan Táborský, Jan Valíček.

Publikační činnost Stanislava Hurníka a Jaroslava Dykasta (viz TÁBORSKÝ 2003b, 2003a) v době jejich působení v organizaci vycházela z nemuzejních aktivit, přesněji řečeno v muzeu pracovali na sbírkách, expozicích, případně výstavách, na svých publikacích pracovali po večerech a ve dnech

[32] Při reorganizaci paleontologické části geologických sbírek byla v roce 2011 „znovuobjevena" velmi významná zkamenělina. Jedná se o část ploutve ryboještěra z období křídy, nalezené na Duchcovsku na sklonku 19. století. Desítky let byla „nezvěstná" a v roce 2011 byla zásluhou RNDr. Borise Ekrta z Paleontologického oddělení Národního muzea v Praze naše zkamenělina ztotožněna se sádrovými odlitky, které jsou uloženy ve sbírkách Národního muzea (EKRT & al. 2012) (pozn. redakční rady).

volna. Zvláště obdivuhodná je suma vykonané práce Hurníka na dílech Zavátá minulost Mostecka a Minerální a ostatní podzemní vody na Mostecku (HURNÍK 2001 a 2004).

Interní výzkumy a účast pracovníků muzea na týmových projektech

Pracovníci přírodovědného oddělení se v počátcích existence litvínovské pobočky nezapojovali do plnění oficiálně vyhlášených týmových výzkumných projektů a četné individuální výzkumy probíhaly, a to i později, v rámci muzejní dokumentace fauny a flóry ve sběrné oblasti muzea. Náměty interních úkolů si stanovovali sami a směrovali je často na problematiku ochrany přírody, v níž se všichni angažovali. Přírodovědné inventarizace vykonávali ponejvíce v mimopracovní době, tedy o dovolených nebo víkendech. Výstupem byly články pro muzejní sborník nebo jiný odborný časopis.

Nejvýrazněji se zapojil do ochranářských aktivit brzy po vzniku oddělení Zdeněk Bárta[33]. Je to patrné i z jeho článků (např. BÁRTA 1967, 1969a, 1971b, 1975c, 1987c, 1988, 1990, 1992). Často se věnoval sledování jednotlivých druhů vzácnějších a chráněných obratlovců, zároveň prováděl inventarizace Vertebrat na významných lokalitách, a protože výsledky svých bádání zveřejňoval, je znám profil jeho výzkumné i popularizační práce z podrobného bibliografického seznamu (JOZA & al. 2003, resp. BEJČEK & JOZA 2005).

Od počátku svého působení v muzeu se Bárta věnoval kroužkování netopýrů v naší oblasti, vyhledával letní kolonie na půdách starých objektů, prozkoumával štoly a sklepení se zimujícími jedinci. Úzce spolupracoval také s německými chiropterology působícími na opačné straně státní hranice a zúčastňoval se jejich kroužkovacích akcí v rozsáhlých podzemních prostorách u Rehefeldu v Krušných horách. Díky aktivní znalosti jazyka byl s mnohými německými kolegy v častém osobním kontaktu, a to se týkalo i vztahu s ornitology. Ochraně netopýrů zasvětil celý život (např. BÁRTA 1969b, 1975c, 1977, 1982b, 1987b, 1993, BÁRTA & TYRNER 1971, GAISLER, HANÁK & HORÁČEK eds. & al. 1981) a tato tematika se objevila i při řešení resortního úkolu Ministerstva kultury ČSR.

Kolem roku 1970 spatřily světlo světa první články obsahující další okruhy zájmů, kterým se Bárta věnoval i později, a sice osídlování hnědouhelných výsypek (BÁRTA & al. 1971), složení potravy sovy pálené a rozšíření drobných savců v regionu (TYRNER & BÁRTA 1971a, b, BÁRTA & TYRNER 1971, BÁRTA 1975b, 1977, 1980a, b). Se značným zpožděním, tehdy ne neobvyklým v případě regionálních časopisů, vyšel jeho článek s výsledky sledování avifauny v okolí Flájské údolní přehrady z let 1971–1972 (BÁRTA 1975a).

V dále uvedeném seznamu se autor tohoto příspěvku věnuje o něco podrobněji období od jeho nástupu do instituce v roce 1972. Vyjmenovává z daleko širší činnosti jednotlivých odborných pracovníků muzea jen časově náročnější práce, a to jak individuální interní úkoly, tak týmové výzkumy řešené společně se sesterskými organizacemi, např. muzei, orgány státní ochrany přírody a jim podobnými institucemi.

1972–1974 Faunistický výzkum potápníků ve východním Krušnohoří

Do roku 1972 neobsahovala entomologická sbírka muzea vůbec žádnou akvatickou faunu a kolekce čeledi Dytiscidae teprve začala být vytvářena z dosavadního faunistického výzkumu, tedy bodových sběrů v regionu. Na základě získaného materiálu uloženého ve sbírkách byl sestaven faunistický seznam s nálezovými údaji o 27 druzích potápníků z východního Krušnohoří (TÁBORSKÝ 1974), který byl podán vedení organizace formou interní zprávy.

[33] Odborem kultury Okresního národního výboru v Mostě byl jmenován do funkce okresního konzervátora státní ochrany přírody.

1973–1975 Resortní výzkumný úkol Ministerstva kultury ČSR

V roce 1973 vyhlásilo Ministerstvo kultury ČSR pro muzea dva resortní výzkumné úkoly (R 21/73 a R 22/73), které vycházely z tehdejšího zákona o muzeích a galeriích a zásad vědeckovýzkumné činnosti v muzeích a galeriích Ministerstva kultury ČSR. Pro přírodovědná oddělení byl vypsán jako hlavní úkol „R 21/73 Přírodní poměry ČSR v současných podmínkách jednotlivých regionů a jejich zpracování muzejními formami". Ten se členil na několik dílčích úkolů podle přírodovědných oborů. Cílem úkolu byl soustavný sběr přírodnin, jejich zpracování a konfrontace se sbírkami i odbornou literaturou. Zjištěné poznatky měly sloužit ke sledování vlivu industrializace na životní prostředí a na přeměnu krajiny. Okresní muzeum v Mostě se jako řešitel podílelo na plnění dílčího úkolu „R 21/73 b Fauna ČSR v současných společenských podmínkách" pěti tematickými úkoly s názvy: a) Fauna netopýrů severozápadní části chráněné krajinné oblasti České středohoří - zpracovával Bárta, b) Rozšíření některých drobných savců v severozápadní části chráněné krajinné oblasti České středohoří na základě jejich výskytu ve vývržcích sovy pálené (*Tyto alba*) - zpracovával Bárta, c) Suchozemští obratlovci státní přírodní rezervace Jezerka - zpracovával Bárta, d) Fauna Coleopter státní přírodní rezervace Zlatník - zpracovával Táborský[34], e) Průzkum fauny Coleopter rašelinišť Krušných hor - zpracovával Táborský[35]. Další přihlášený tematický úkol „Savci k ochraně navrženého území Zlatník" Bárta zrušil. (Pozn.: některé názvy přihlášených úkolů byly během zpracování nebo při publikování pozměněny.) Náklady na výzkumy neneslo ministerstvo, šly na vrub okresního muzea, částečně se na nich podíleli i oba muzejní zpracovatelé. Zakončené práce prošly úspěšně oponentním řízením a později byly publikovány[36].

1973–1975 Přírodovědecký výzkum složiště popílku Elektrárny SSM Prunéřov na lokalitě Louchov v Krušných horách okres Chomutov

Souběžně s plněním resortního výzkumného úkolu R 21/73 probíhal v létech 1973–1975 víceoborový inventarizační přírodovědný výzkum prostoru proponovaného složiště popílku Elektrárny SSM Prunéřov na lokalitě Louchov v Krušných horách, o kterém jednalo s investorem od roku 1973 Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem a po něm převzalo záštitu nad výzkumem Krajské muzeum v Teplicích. Řízením prací byl pověřen František Charvát z KSSPPOP. Vyzval k účasti všechny příslušně zaměřené přírodovědce muzeí a ochrany přírody v Severočeském kraji i některých vysokých škol. Za zoologické disciplíny byli do týmu zpracovatelů začleněni pro bezobratlé Ivo Flasar, Marie Flasarová a Ivan Táborský, pro obratlovce Miroslav Vlček a Zdeněk Bárta. Na podzim 1973 byly zahájeny přípravné práce a na jaře roku 1974 terénní sběry, ale těsně před jejich započetím Zdeněk Bárta z výzkumu odstoupil a naopak v roce 1975 tým posílil Jaromír Strejček, specialista na fytofágní skupiny brouků. Při průzkumu objevil TÁBORSKÝ (1975) na lokalitě nový druh slunéčka pro území Čech[37]. Po skončení celé akce František Charvát sdělil zpracovatelům, že se nepodařilo dohodnout se s investorem na vytištění společné publikace s kompletními výsledky a je proto na každém z nich, kde svou práci zveřejní. Ivan Táborský a Jaromír Strejček se dohodli a předali koncem roku 1975 výsledky svých entomologických výzkumů do redakce periodika Stipa, které vydávalo KSSPPOP v Ústí nad Labem, ale časopis tehdy vyšel s mnohaletým zpožděním (TÁBORSKÝ 1980c). Mezitím se podařilo Ivo Flasarovi a Marii Flasarové zajistit rozmnožení závěrečné zprávy s výsledky všech zúčastněných v tiskárně Krajské knihovny Maxima Gorkého v Ústí nad Labem. Kvalitně vázaná brožura vyšla formou tzv. tisku pro vnitřní potřebu Oblastního muzea

[34] Závěrečná zpráva: TÁBORSKÝ (1976b); na sběrech a determinacích některých skupin brouků se podíleli dobrovolní spolupracovníci muzea Pavel Tyrner a Karel Schön, zároveň byly použity muzejní sbírky se sběry Josefa Kačera a práce byla později publikována (SCHÖN & al. 1978).

[35] Závěrečná zpráva: TÁBORSKÝ (1980a), publikováno: TÁBORSKÝ (1981b); samostatně zveřejněn první nález potápníka *Hydroporus longicornis* z území Československa (TÁBORSKÝ 1979a).

[36] Články Bárty viz JOZA & al. (2003).

[37] *Semiadalia notata* – dnes druh řazen do rodu *Hippodamia*.

v Teplicích (FLASAR & FLASAROVÁ eds. 1976, TÁBORSKÝ 1976a), který nepodléhal složitému schvalovacímu procesu jako jiné publikace.

1975–1978 Přírodovědecký výzkum těžebního pole Chabařovice-jih

Rozsáhlá výzkumná akce za účasti řady přírodovědných pracovníků muzeí, vysokých škol, vědeckých ústavů a ochrany přírody proběhla v letech 1975 – 1978 v oblasti Severočeské pánve a okraje Českého středohoří mezi městy Teplice a Ústí nad Labem. Řízena byla Krajským střediskem státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem (Ota Mládek) společně s Krajským muzeem Teplice. Od zpracovatelů bylo požadováno:
1) Provedení inventarizace flóry a fauny současně na značném počtu lokalit nacházejících se v zájmovém území budoucího Velkolomu Chabařovice-jih a jeho bezprostředním okolí,
2) zajistit si vlastní dopravu (účastníci akce se museli přepravovat vlastními dopravními prostředky),
3) po zpracování výsledků odevzdat zprávu spolu s nasbíranými přírodninami do krajského muzea (přebíral Ivo Flasar).

Při sestavování týmu zpracovatelů byla nabídnuta účast přírodovědcům muzeí i ochrany přírody působících na tomto teritoriu. Z Okresního muzea v Mostě nabídku přijal pouze Táborský, Bárta ji po jistém váhání odmítl, důvodem bylo nejspíše rozsáhlé území s řadou lokalit a on tehdy nevlastnil nic, co by mu umožnilo potřebnou mobilitu.

Po ukončení výzkumu byly kompletní výsledky zpracovány do monografie redigované teplickými zoology Ivo Flasarem a Marií Flasarovou (FLASAR & FLASAROVÁ eds. 1979) - tam byla zařazena i zpráva TÁBORSKÉHO (1979b). Krajské muzeum postoupilo formou bezúplatného převodu veškerý materiál brouků předaných zainteresovanými výzkumníky do sbírek Okresního muzea v Mostě.

1976 Lenešický rybník – pozoruhodná ornitologická lokalita severozápadních Čech

Ve Sborníku Severočeského muzea v Liberci zveřejnil Bárta (1976) svá pozorování avifauny na Lenešickém rybníku u Loun.

1977–1980 Rozšíření Coleopter z čeledí Silphidae a Catopidae v severozápadních Čechách

První studie, která se zabývala dosud nepoznaným rozšířením brouků čeledí Silphidae a Catopidae v severozápadních Čechách, vznikla na základě získaných údajů z determinací sbírek mosteckého, českolipského a teplického muzea a také zapůjčených sběrů členů severočeské pobočky Československé společnosti entomologické. Výsledky TÁBORSKÝ (1980a) zpracoval pro sborník muzea.

1978 Přírodovědecký průzkum státní přírodní rezervace „Slanisko“ u Bylan

V těsné blízkosti Mostu na katastru obce Bylany, kde se nacházela unikátní lokalita se slanistým fenoménem, mj. vyhlášená za státní přírodní rezervaci Slanisko, měla být postavena panelárna. Před započetím stavby, která ostatně nebyla nikdy dokončena, se zde uskutečnil za účasti širšího týmu entomologů, vertebratologů, botaniků a geologů průzkum lokality spojený s inventarizací fauny a flóry. Akce byla řízena pražskou základní organizací TIS – Svazem pro ochranu přírody a krajiny. Závěrečné výsledky TÁBORSKÉHO (1979c) ze sběrů půdní a vodní fauny brouků a BÁRTY (1979) o zjištěných obratlovcích byly zařazeny do celkového elaborátu, ten však zůstal jen ve formě cyklostylem rozmnožené rukopisné zprávy. TÁBORSKÝ (1981a) zveřejnil jen část svých výsledků, které se týkaly akvatických a semiterestrických druhů brouků.

1979–1983 Katalog střevlíkovitých brouků sběrné oblasti muzea

Za jeden z typů výzkumných úkolů v muzejní praxi se považovalo vytváření katalogů ze zpracovaných sbírek, kde se prezentoval soupis prokázaných druhů pro určitou oblast. Na litvínovském pracovišti bylo ovšem možné takové úkoly plnit pouze v oboru entomologie, protože jen v její regionální systematické kolekci se nacházelo větší množství nashromážděných podkladů.

Sbírkový fond střevlíkovitých brouků studovalo před i po nástupu Táborského do muzea několik entomologů, ale až Jan Pulpán přišel po revizi jmenované čeledi s návrhem, že by se měly ze sbírek vypsat a zveřejnit data týkající se tzv. území sběrné kompetence Okresního muzea v Mostě, což byla západní polovina Severočeského kraje oddělená od východní tokem Labe. Záměr byl realizován a autoři sestavili faunistický seznam doplněný o údaje z Pulpánovy kartotéky. I když místní sběratelé upozorňovali na některé další významné nálezy 5–10 km za vytyčenými hranicemi, Pulpán trval na striktním dodržení původního vymezení, protože výzkumy mají mít jasně daná pravidla a tedy i přesné ohraničení zkoumané plochy. Vzniklý katalog vydalo muzeum v rámci řady svých sborníků jako samostatné monotematické číslo muzejního sborníku (PULPÁN & TÁBORSKÝ 1983).

Při revizi střevlíkovitých v muzejním fondu Jan Pulpán doporučoval, aby po zpracování sběrů zůstávaly multiplicitní materiály všech druhů uchovány v muzeu (třeba i v nepreparovaném stavu) pro případ, že budou zapotřebí při řešení eventuálních pozdějších taxonomických nejasností. Jeho doporučení se časem několikrát vyplatilo u samotných střevlíkovitých, ale také u jiných čeledí, např. u vodomilovitých (Hydrophilidae), konkrétně rodu *Anacaena*.

1980–1981 Ptáci údolní nivy řeky Bíliny

Během let 1980–1981 BÁRTA (1982) řešil muzejní interní výzkumný úkol, který si stanovil v rámci svých ochranářských aktivit. Cílem bylo prozkoumání avifauny údolní nivy řeky Bíliny mezi Českými Zlatníky a Želenicemi. Práce prokázala bohaté druhové spektrum ptáků na místních biotopech, ale orientační entomologické sběry Táborského, o které byl Bártou požádán, ukázaly na pravý opak v hodnocení kvality prostředí. Skutečnost, že silně páchnoucí a do fialova zbarvená voda vykazovala nejvyšší stupeň znečištění v klasifikačním systému saprobity, tzv. antisaprobitu či transsaprobitu, způsobenou obsahem chemických látek (mj. fenolu) z chemických závodů v Záluží, měla pochopitelně zásadní vliv na faunu břehů i okolních mokřadů. Bílina tehdy byla nejznečištěnějším tokem v republice, nebyl v ní žádný život a její vody negativně ovlivnily bezprostřední okolí.

1981 Zimní sčítání netopýrů

Do rozsáhlého kolektivního příspěvku (GAISLER, HANÁK & HORÁČEK eds. & al. 1981) soustředili editoři údaje o zimním sčítání netopýrů v Československu od mnoha spolupracovníků a také Bárty, který měl s problematikou zimního sledování Chiropter v severozápadních Čechách značné praktické zkušenosti a tudíž měl k dispozici potřebná data k řešenému tématu a nakonec takto sestavený příspěvek zařadil do sborníku.

1981–1983 Drobní zemní savci nivy Křinice (Děčínské mezihoří, Jetřichovické stěny, o. Děčín)

BÁRTA (1987a) podnícen faunistickými výsledky německých kolegů podnikal v letech 1981–1983 cesty na Děčínsko do CHKO Labské pískovce. Věnoval se v nivě říčky Křinice odchytům drobných savců a do práce zařadil i výsledky z roku 1977, kdy lokalitu navštívil. Bohužel v té době se projevily určité potíže s tiskem sborníku, proto trvalo 4 roky, než se odevzdaný příspěvek dočkal vytištění.

1981–1986 Osídlování hnědouhelné výsypky vodními brouky

TÁBORSKÝ (1989c) zjišťoval osídlení tehdy nejstarší hnědouhelné výsypky v regionu (Albrechtické – dnes již odtěžené Velkolomem Československé armády) vodními brouky a srovnal zjištěné druhové spektrum s faunou okolní krajiny, kterou již dlouhodobě sledoval. Práce byla prezentována formou přednášky na mezinárodním symposiu SIEEC v Gótě (Gotha) a zveřejněna ve sborníku přednášek (TÁBORSKÝ 1989c).

1981–1986 Katalog tesaříků sběrné oblasti muzea zastoupených v muzejní sbírce

Regionální příspěvek (TÁBORSKÝ 1988b) odevzdal autor do tisku v roce 1986. Jednalo se o výsledky studia muzejní sbírky cca od roku 1981, respektive mnohá data byla shromážděna ještě

o něco dříve, když se do systematické kolekce doplňovaly přírůstky pocházející ze sběrů Josefa Kačera, Ivana Táborského, Jaromíra Strejčka, Aloise Lásky, Josefa Marjanka, Josefa Šimka a rozsáhlé sbírky manželů Jindřicha a Zorky Novotných. Ze získaného komplexu nálezových dat z celé republiky byly vybrány regionální údaje pro výše zmiňovaný článek a těsně před jeho zveřejněním revidoval celou sbírku tesaříkovitých expert Milan Sláma (Československá společnost entomologická při ČSAV), ten pak nejvýznamnější údaje zařadil do své monografie (SLÁMA 1998), citované pod zkratkou LIT.

1982 Sezónní výskyt střevlíkovitých (Col. Carabidae) v některých odlišných typech lesů v Krušných horách

Preparátor muzea Milan Šťovíček prováděl v sezóně 1982 výzkum střevlíkovitých brouků za pomoci formalinových zemních pastí na čtyřech lokalitách v okolí Litvínova a sběry zpracované Stanislavem Nenadálem společně publikovali ve sborníku muzea (NENADÁL & ŠŤOVÍČEK 1988). Doklady nemohly být deponovány ve sbírkách, protože při vrácení byly materiály pomíchány a nebyla jasná provenience jednotlivých exemplářů.

1982–1983 Využití ptačích společenstev jako biodiagnostického ukazatele míry poškození smrkových porostů v Krušných horách

Na výzkumu se Bárta podílel v letech 1982–1983 s ornitology Ústavu aplikované ekologie a ekotechniky Vysoké školy zemědělské v Praze, výsledky byly publikovány ve sborníku muzea (ŠŤASTNÝ & al. 1987).

1983 Základní přírodovědecký průzkum státní přírodní rezervace Jezerka

Výzkum obratlovců v rezervaci Jezerka prováděl BÁRTA (1981, 1984a) opakovaně po několik let, takže stále doplňoval výsledky svých starších pozorování o nová zjištění a tím jeho poslední podaná zpráva byla v podstatě zpráva z monitoringu lokality. TÁBORSKÝ (1984a) se věnoval sběrům brouků na Jezerce až při vyhlášené multidisciplinární výzkumné akci, kterou zorganizovala Základní organizace 01/33 Českého svazu ochránců přírody Praha.

1984 Dokumentační přírodovědný průzkum lokality Trabice v Českém středohoří

Na vrchu Trabice v Českém středohoří v okrese Litoměřice (na pomezí s okresem Ústí nad Labem), kde bylo plánováno rozšíření stávajícího kamenolomu, zorganizovala ústecká ochrana přírody v roce 1984 provedení základního výzkumu. Do širšího týmu zpracovatelů se z Okresního muzea v Mostě přihlásil pouze Táborský a v témže roce podal závěrečnou zprávu s nálezy týkající se řádu Coleoptera (TÁBORSKÝ 1984b). Publikování výsledků zajistil následně Karel Kubát, tehdy botanik litoměřického muzea a předseda Severočeské pobočky Československé botanické společnosti, v příloze časopisu vydávaného pobočkou (TÁBORSKÝ 1987a).

1984–1986 Avifauna zámeckého parku v Krásném Dvoře (okr. Louny) v hnízdním období

Jako téma svého muzejního výzkumného úkolu si Zdeněk Bárta zvolil sledování hnízdící avifauny v zámeckém parku v Krásném Dvoře, což mu doporučil ředitel lounské školy a botanik Josef Houda. Lokalitu navštěvoval po tři roky a soupis zjištěných druhů zveřejnil v muzejním sborníku (BÁRTA 1988).

1984–1987 Inventarizační průzkum brouků čeledi Dytiscidae v Krkonošském národním parku (Coleoptera)

V období let 1984–1987 provedl Táborský po dohodě muzea se Správou KRNAP ve Vrchlabí, za kterou jednal s muzeem Jan Vaněk, sběry akvatické fauny ve východní části Krkonošského národního parku. Terénní práce byly z větší části konány během dovolených a výstupem byl elaborát do agendy správy parku a příspěvek do muzejního sborníku (TÁBORSKÝ 1993). Nález potápníka *Agabus*

wasastjernai byl TÁBORSKÝM (1991a) hlášen jako druh poprvé zjištěný na území naší republiky (tehdy ČSFR). Získané materiály významně obohatily sbírkový fond muzea o horské druhy potápníků, které v něm do té doby nebyly zastoupeny.

1984–1988 Halofyty na Mostecku

SLÁDEK (1990) publikoval článek týkající se současného stavu halofytů na Mostecku, kterými se na území regionu podrobněji zabýval v rámci muzejní výzkumné činnosti. Pro tuto studii vycházel z terénních exkurzí z let 1984–1988.

1985 Mokřadní fauna brouků sběrné oblasti

Průběžným sledováním akvatických druhů brouků v mokřadech severozápadních Čech získal Táborský řadu údajů, které zpracoval v roce 1985, spolu s daty ze sbírky muzea, do faunistického příspěvku, ten byl uveřejněn s tříletým odstupem v muzejním sborníku (TÁBORSKÝ 1988c).

1985 Nově zjištěné druhy mokřadní fauny pro území Československa a Moravy

Determinační činností akvatických brouků a spoluprací Táborského s německým entomologem z Lipska Edgarem Fichtnerem byly objeveny (TÁBORSKÝ 1985) v materiálu mosteckého muzea a Národního muzea v Praze druhy nové pro územní celky Československa: *Haliplus wehnckei* (nový pro Československo), *Hydroporus longicornis* (nový pro Moravu).

1985–1987 Batrachologicko-herpetologický výzkum Brandov

Pro batrachologicko-herpetologický výzkum v Krušných horách si zvolil Bárta Brandovskou pánev, kde se mu podařilo v letech 1985–1987 prokázat 7 druhů obojživelníků a 4 druhy plazů. Výsledky shrnul do příspěvku pro muzejní sborník (BÁRTA 1990).

1988–1990 Faunisticko-floristický výzkum Červeného vrchu u Braňan

Jaromír Sládek byl v roce 1988 vyzván inspektorem Okresního národního výboru, který se zabýval ochranou přírody, aby zprostředkoval zapojení muzejních pracovníků do inventarizačních průzkumů na Červeném vrchu u Braňan. Ředitelka muzea souhlasila s původně neplánovaným zapojením zaměstnanců přírodovědného oddělení do akce a téhož roku byly zahájeny terénní práce, které přesáhly do roku 1989. K vyhodnocování nasbíraných přírodnin nebo podkladů získaných pozorováním došlo v roce 1990, stejně jako k odevzdání závěrečných zpráv ředitelství muzea. Výsledky měly posloužit podniku Severokámen Liberec jako dokumentace při administrativním řízení před zahájením těžby kamene. Výzkum na Červeném vrchu byl jedinou společnou akcí pracovníků přírodovědného oddělení, ale ta nebyla organizačně zvládnuta ani finančně zabezpečena. Tak se stalo, že dnes není jasné, kam se poděly závěrečné elaboráty Jaromíra Sládka (floristika) a Zdeňka Bárty (avifauna). TÁBORSKÝ (1990) uložil jeden výtisk zprávy s entomologickými výsledky v muzeu.

1989–1991 Inventarizační průzkum fauny vodních brouků (Coleoptera) národní přírodní rezervace Soos u Františkových Lázní

Na základě dohody mezi muzeem a správou rezervace Soos u Františkových Lázní provedl Táborský v letech 1989–1991 sběry vodních brouků, jejichž soupis měl doplnit inventarizaci fauny rezervace prováděnou postupně řadou přírodovědců v různých systematických skupinách živočichů. V muzejním sborníku publikoval TÁBORSKÝ (1993) výsledky týkající se čeledí Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae, Gyrinidae a Hydrophilidae. K dokončení původně plánovaných sběrů, které měly posloužit k získání dalších podkladů k čeledím vodních brouků, v dalších letech už nedošlo.

1990 Hnízdní aktivity avifauny ekotonů křovin v Českém středohoří

V katastru obce Libčeves (okr. Louny) poblíž obce Charvatce na svahu jednoho z Křížových vršků se věnoval BÁRTA (1990) za pomoci muzejního preparátora Jaroslava Bažanta a místního ornitologa Herberta Tichého sledování avifauny. Na lokalitě zaznamenal v hnízdním období výskyt 23 druhů z celkově pozorovaných 43 druhů.

1991 Nově zjištěné druhy mokřadní fauny pro územní celky Československa

Díky systematické spolupráci se členy Československé společnosti entomologické při ČSAV a determinaci jejich sbírkových materiálů, stejně jako determinaci vlastních sběrů z Krkonoš, objevil TÁBORSKÝ (1991a) 5 druhů brouků z čeledi Dytiscidae dosud nehlášených z území Moravy, Slovenska i Československa.

1991 Katalog druhů podřádu Adephaga z Chomutovska

Pro potřeby ochrany přírody sestavil TÁBORSKÝ (1991b) kompilační přehled o broucích z podřádu Adephaga z okresu Chomutov. V katalogu je k seznamu druhů Chomutovska připojen bibliografický soupis s citacemi publikovaných článků i nepublikovaných zpráv z výzkumů řady autorů, kteří se zabývali faunistikou příslušné skupiny. Práce udává u každého taxonu konkrétní lokality s odpovídajícím bibliografickým odkazem.

1991–1995 Kostra ekologické stability krajiny

V období let 1991–1995 prováděl Táborský s týmem přírodovědců a ochránců přírody mapování významných ekotopů a biot biogeografického významu v chomutovské části Krušných hor a Mostecké pánve. Odboru životního prostředí Okresního úřadu v Chomutově byly odevzdávány vyplněné evidenční listy prvku kostry ekologické stability krajiny s příslušnými zákresy do mapových podkladů. Odbor životního prostředí ONV je pak převáděl do elektronické podoby a předával republikovým orgánům ochrany přírody. Získané podklady širokého kolektivu spolupracovníků sloužily pro sestavení kostry ekologické stability krajiny.

1992 Zprávy z muzejních výzkumů

Zprávy z interních výzkumů pracovníků muzea byly v roce 1992 zveřejněny ve sborníku muzea. SLÁDEK (1992) sestavil ze svého sledování regionální flóry článek, v němž se věnuje možnostem pronikání rostlin Českého středohoří na výsypky u Mostu, TÁBORSKÝ (1992a, 1992b) zveřejnil tamtéž dva faunistické příspěvky z průběžného sledování vodních koleopter a dvěma články z výzkumu netopýrů a jedním z avifauny se připojil i BÁRTA (1992a, 1992b, 1992c).

1993 Seznam dosud nepublikovaných faunisticky pozoruhodných taxonů brouků nalezených v oblasti severozápadních Čech

Dalším zpracováním výsledků ze zpracovávání muzejních sbírek a sběrů z terénu sestavil Ivan Táborský seznam vzácných a dosud nepublikovaných taxonů nalezených v oblasti severozápadních Čech a ve spolupráci s Jindřichem Novotným je doplnil o druhy evidované v jeho kartotéce druhů. Jednalo se o čeledi Cicindelidae, Carabidae, Dytiscidae, Silphidae, Meloidae, Scarabaeidae a Chrysomelidae (NOVOTNÝ & TÁBORSKÝ 1993).

1993–1996 Národní inventarizace mokřadů v České republice

Počátkem roku 1993 obdržel Táborský od hydrobiologa a někdejšího pedagoga Karlovy univerzity Jaroslava Hrbáčka dopis se žádostí o některá doplnění týkající se především salinních a rašelinných vod do přiložené kopie korektur připravované kolektivní publikace o vodních a bažinných biotopech, tzv. mokřadech (HUDEC & al. 1993). Tehdy došlo k prvnímu předání informací z muzea Českému ramsarskému výboru, který působil na mezinárodní úrovni, evidoval mokřady v naší republice,

aktualizoval a kriticky revidoval stávající informace, doplňoval síť lokalit a kompletoval oborovou bibliografii, což byl první krok k ochraně těchto biotopů, o kterou se zasazoval. Po následné korespondenci se členy výboru, Štěpánem Husákem a Jiřím Jandou, bylo v této činnosti pokračováno i v dalších letech, kdy se prostřednictvím Táborského stalo muzeum jedním z hlavních koordinátorů výzkumného projektu „Národní inventarizace mokřadů v České republice", a to konkrétně pro region severozápadních Čech.

Dlouhodobým sledováním fauny vodních brouků a mapováním mokřadních biotopů ve sběrné oblasti muzea nashromáždil Táborský údaje o značném množství lokalit, které upravil do předepsané formy s dohodnutým závazným kódovým systémem. Vzniklý elaborát předalo muzeum oficiální cestou do databanky zmíněného výboru. Data TÁBORSKÉHO (1994a, 1994b, 1994e) byla akceptována a posloužila k doplnění již existující monografie o mokřadech České republiky (HUDEC & al. 1993), respektive objevily se v jejím dalším upraveném vydání (HUDEC & al. 1995).

Na základě všech získaných podkladů o regionálních mokřadech sestavil TÁBORSKÝ (1995b) nepublikovaný pracovní materiál, který měl sloužit užšímu okruhu odborné veřejnosti, a hlavně dalším zainteresovaným účastníkům projektu (Ivo Flasar, Josef Lorber, Čestmír Ondráček, Vít Tejrovský), k doplňování důležitých dat, především z botaniky a zoologie obratlovců. Po kompletaci všech došlých informací byla téhož roku zpráva dovedena do konečné podoby (TÁBORSKÝ 1995c).

V roce 1996 pak vyšel ve sborníku muzea článek s výběrem nejvýznačnějších mokřadů severočeského úseku Krušných hor s jejich charakteristikami, jednalo se o lokality z kategorie nadregionálního a regionálního významu (TÁBORSKÝ 1996a).

1994 Výsledky z interních výzkumných úkolů

Výsledky ze zpracovávání muzejních entomologických sbírek vyšly ve sborníku ve čtvrtém pokračování řady článků „Nové a faunisticky pozoruhodné nálezy brouků ze severozápadních Čech". Zde byl podán soupis druhů ze skupin Rhizophagidae, Cucujidae, Silvanidae, Cryptophagidae, Erotylidae, Cerylonidae, Endomychidae, Colydiidae a Mycetophagidae (TÁBORSKÝ 1994d). Ve svém druhém příspěvku se TÁBORSKÝ (1994g) věnoval nově zjištěným lokalitám se žluťáskem borůvkovým v Krušných horách. BÁRTA (1994) do téhož čísla sborníku přispěl již jako důchodce a prezentoval svá starší muzejní sledování výskytů skokana štíhlého v okolí Litvínova.

Při spolupráci Ivana Táborského se slovenským entomologem Jánem Kodadou a za pomoci entomologa vídeňského přírodovědného muzea Manfreda Jächa, který zajistil zápůjčku srovnávacího materiálu do litvínovského oddělení muzea, vznikla zpráva o nově prokázaném potápníku *Laccornis kocai* z území Slovenska (KODADA & TÁBORSKÝ 1994).

1995 Inventarizace mokřadních biotopů sběrné oblasti Okresního muzea v Mostě

V roce 1995 byla podána dílčí zpráva o plnění probíhajícího výzkumného úkolu na inventarizaci mokřadních biotopů sběrné oblasti Okresního muzea v Mostě (TÁBORSKÝ 1995c).

1995 Biologické hodnocení trasy plynovodu Bylany – Hora Svaté Kateřiny

Pro biologické hodnocení plánovaného rozšíření trasy plynovodu v úseku od bývalé obce Bylany po Horu Svaté Kateřiny se zapojil TÁBORSKÝ (1995g) do zpracovatelského týmu a vykonal dílčí entomologický inventarizační průzkum v úzkém pásu na vybraných místech kolem trasy starého vedení. V prameništi u Lesné prokázal přítomnost vzácného potápníka horských pramenů, druh *Hydroporus longicornis,* což byl první nález ze střední části Krušných hor (TÁBORSKÝ 2000c).

1995 Katalog Sphaeritidae a Histeridae ze sběrné oblasti muzea

V roce 1995 vyšel v muzejním sborníku článek, který byl dalším výstupem z předchozího systematického zpracovávání entomologických sbírek. Pro katalog sběrné oblasti muzea byl

ve sbírkách přírodovědného pracoviště proveden výběr příslušných nálezových dat brouků čeledí Sphaeritidae a Histeridae (TÁBORSKÝ 1995a).

1995 Publikace Příroda okresu Chomutov

Referát životního prostředí Okresního úřadu v Chomutově se zhostil úkolu vytvořit z dosavadních vědeckých poznatků z terénních průzkumů i ze studia odborné literatury populárně-vědeckou publikaci s názvem Příroda okresu Chomutov. K naplnění tohoto záměru byl z místních přírodovědců a ochránců přírody zastupujících různé vědní discipliny sestaven autorský kolektiv. Vzhledem k redakčním zkušenostem se Sborníkem Okresního muzea v Mostě si zúčastnění autoři zvolili jako editora Táborského. Získané poznatky byly zpracovány popularizační formou podle příslušných témat do jednotlivých kapitol, tak aby mohly být prezentovány co nejširší laické veřejnosti. Vydaná brožura byla ještě doplněna barevnými fotografiemi (TÁBORSKÝ ed. & al. 1995).

1996 Význačné mokřady severočeského úseku Krušných hor

TÁBORSKÝ (1996a) publikoval výsledky víceletého průzkumu, kdy prověřoval na základě literárních údajů a mapových podkladů aktuální stav krušnohorských mokřadů, převážně rašelinišť, poté vypracoval seznam nejvýznamnějších lokalit této oblasti od hranic s Labskými pískovci po Klínovec, věnoval se tedy plochám nacházejících se ve správním území bývalého Severočeského kraje a tedy i ve sběrné oblasti mosteckého muzea.

1996 Výzkum mokřadní zvířeny

V muzejním sborníku pokračoval TÁBORSKÝ (1996d) ve zveřejňování faunisticky zajímavých nálezů vodních brouků jak z vlastních terénních výzkumů, tak i z výsledků determinační činnosti materiálů zapůjčených z Národního muzea v Praze nebo od entomologů Československé společnosti entomologické. BÁRTA (1996) přispěl do téhož čísla článkem o ropuše zelené v Litvínově.

1996–1997 Průzkum střevlíkovitých brouků (Col. - Carabidae) na revitalizovaných březích údolní nádrže Nechranice (okr. Chomutov)

Na Nechranické nádrži zjistil Táborský při několika starších sběrech brouků (PULPÁN & TÁBORSKÝ 1983), a hlavně při výzkumech prováděných v letech 1996 a 1997 (TÁBORSKÝ 1997), že během sekundární sukcese došlo po napuštění nádrže k vysokému stupni revitalizace břehů. Oproti faunisticky chudým regulovaným tokům s vydlážděnými břehy zde probíhalo osídlování typickými břehovými druhy střevlíkovitých, které jsou mj. spolehlivými indikátory kvality prostředí. Z lokality byl poprvé pro Chomutovsko hlášen (TÁBORSKÝ 1993b) nález v naší republice vymírajícího druhu *Nebria livida*. K realizaci původně zamýšleného pokračování výzkumu na dosud neprozkoumaných místech nádrže bohužel v následujících letech již nedošlo.

1997 Pískovna Měcholupy

Ve staré opuštěné pískovně u obce Měcholupy, kde se připravovalo její znovuotevření, se uskutečnil v roce 1997 týmový faunisticko-floristický výzkum. TÁBORSKÝ (1999a) zveřejnil ve sborníku muzea svá zjištění z této akce, kde se zabýval ekofaunistickým průzkumem epigeicky žijících brouků, ale sběry podchytily i několik příslušníků akvatické fauny.

1997–1998 Mezinárodní výzkumný projekt (Phare) - výzkum nivy hraničního toku Polavy

Chomutovská regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život zorganizovala pod vedením Jiřího Rotha a ve spolupráci s pracovníky Naturpark Erzgebirges/Vogtland multidisciplinární přírodovědný výzkum, který proběhl za finanční podpory saského ministerstva životního prostředí v prostoru státní hranice mezi Českou republikou a Německem. Náklady na cesty

byly muzeu refundovány a zúčastnění pracovníci obdrželi od Spolkové republiky Německo i od příslušných našich orgánů povolení k přecházení státní hranice v kterémkoliv místě, což tehdy nebylo běžně možné.

Trasa výzkumu začínala nad obcí Loučná, probíhala kolem toku Polavy přes České Hamry až do obce Vejprty. Ivanu Táborskému při několika terénních sběrech v roce 1998 vypomohla Jana Táborská a jednu exkurzi vykonal společně s herpetologem Petrem Voženílkem, ze které byla pořízena fotodokumentace, mj. několik snímků bylo užito v muzejní expozici.

Na překladu závěrečného česko-německého elaborátu podaného muzeem (TÁBORSKÝ 1998a) se podílel Otto Winkler. Hlavní teze z entomologické zprávy zařadili ROTH & al. (2000) do společné publikace se všemi výsledky zúčastněných přírodovědců. Vydání spolufinancovala Evropská unie z programu Phare CBC - Fondu malých projektů. Úkol si kladl za cíl prokázat, že česká strana u říčky Polavy je z přírodovědného hlediska stejně hodnotná, jako je německá, která je zahrnuta do vyhlášeného přírodního parku, a zaslouží si proto stejné ochrany. To se podařilo.

1996–1999 Entomologické výzkumy na trase plynovodu ve středních Čechách

Kromě prací na trase plynovodu v regionu se Táborský zúčastnil v letech 1996 až 1999, společně s kolektivem dalších biologů, přírodovědných ekofaunistických výzkumů kolem plynovodu v oblasti středních Čech. Sběry byly provedeny na vybraných lokalitách v bezprostředním okolí jeho potrubí, a to v úsecích Limuzy – hranice okresů Kolín a Kutná Hora (TÁBORSKÝ 1996e), Limuzy – hranice okresů Kolín a Praha-východ (TÁBORSKÝ 1998c), Brázdim – Ouholice (TÁBORSKÝ 1999e), Kojetice – Předboj – Zlonín (TÁBORSKÝ 1999d), Veltrusy – Staré Ouholice (TÁBORSKÝ 1999f).

1998–1999 Výzkumy krušnohorských mokřadů: Prameniště Chomutovky a Polské rašeliniště

Ve spolupráci s docentem Přírodovědecké fakulty UJEP, arachnologem Jaromírem Hajerem, se v letech 1998 a 1999 zúčastnil Táborský dvou jednoletých ekofaunistických průzkumů na chomutovských rašeliništích, které organizovala Hana Pitelová z chomutovského referátu životního prostředí okresního úřadu. V prvním roce se zpracovatelé věnovali navržené přírodní rezervaci Prameniště Chomutovky[38] (TÁBORSKÝ 1998b) a v druhém roce navržené přírodní rezervaci Polské rašeliniště - zprávu o výsledcích zveřejnil TÁBORSKÝ (2000a) ve sborníku muzea. Z nejvýznamnějších nálezů druhů s ekologickou vazbou na rašeliniště lze odtud jmenovat z čeledi střevlíkovitých např. *Carabus nitens*, *Epaphius rivularis*, *Patrobus assimilis*, z potápníkovitých *Ilybius crassus*, *Rhantus suturellus* a z vodomilovitých *Enochrus ochropterus*.

1999 Faunistickoekologický výzkum trasy plynovodu mezi Horou Svaté Kateřiny a Brandovem

Při týmovém výzkumu fauny a flóry úzkého pásu kolem trasy plynovodu mezi Horou Svaté Kateřiny a Brandovem inventarizoval TÁBORSKÝ (1999g, 1999h) faunu obojživelníků a plazů a z entomofauny se podrobněji zabýval skupinami indikujícími kvalitu prostředí. Na třech lokalitách prokázal poprvé v české části Krušných hor výskyt drobného vzácného potápníka *Hydroporus kraatzi*, který žije v čistých horských potocích a v horských prameništích (TÁBORSKÝ 2000c).

1999 Sledování epigeonu v jarním aspektu v Nechvalickém lese u Teplic

Teplická firma Pireo zorganizovala akci, při níž se TÁBORSKÝ (1999c) zabýval ekofaunistickým sledováním epigeonu v období jarního aspektu na lokalitě Nechvalický les (okr. Teplice). V tomto prostoru byla proponována těžba porcelanitu.

[38] Při hospitalizaci Ivana Táborského v roce 1998 prováděl Jaromír Hajer odběry ze svých i jeho zemních pastí. Po selekci obsahu pastí si oba zpracovatelé vzájemně předali materiál dle svých specializací.

2000 Vrch Strážiště u Libouchce

V roce 2000 se firma Pireo zhostila úkolu podchytit základní biologická data z ekosystémů nacházejících se na vrchu Strážiště u Libouchce (okr. Ústí nad Labem) na pomezí Krušných hor a Českého středohoří. TÁBORSKÝ (2000d) zde provedl pro účely inventování místní fauny průzkum brouků. Při exkurzích, při nichž asistovala Jana Táborská, byl hlavní důraz kladen na zjištění epigeicky žijících druhů, a proto byla na lokalitě užita metoda zemních pastí doplněná manuálním sběrem.

2001 Biologické hodnocení biokoridoru v zámeckém parku ve Veltrusích

Týmový přírodovědný výzkum v zámeckém parku ve Veltrusích zorganizoval v roce 2001 Terén-Design Teplice. Ivan Táborský se účastnil entomologických sběrů společně s Jiřím Čechurou a při několika odběrech vzorků vypomohla rovněž Jana Táborská. Biologické hodnocení bylo provedeno na základě rozboru edafonu, konkrétně s použitím bioindikátorů z čeledi střevlíkovitých (TÁBORSKÝ & ČECHURA 2002).

2003 Výzkum fauny brouků dopravního koridoru Komořany – Chomutov

Dopravní koridor spojující Mostecko s Chomutovskem, nasypaný přes vytěžený úsek Velkolomu Československé armády a Velkolomu Jan Šverma, byl podroben přírodovědnému zkoumání a zkrácená verze závěrečné zprávy z entomologické části vyšla ve sborníku muzea (TÁBORSKÝ 2003c). Při tomto výzkumu byla při terénních sběrech Táborského poprvé užita GPS navigace pro vyhledávání zemních pastí v nepřehledných nesečených travnatých porostech. Jan Kittner se svým vlastním GPS přístrojem zaměřoval pasti a zapisoval polohu do pracovních map, podle níž pak byly pasti vyhledávány, a s Janou Táborskou pomohl i se zakopáváním zemních pastí.

2004 Průzkum brouků v okolí Malého Háje

Krátkodobý průzkum v okolí Malého Háje v hřebenové části Krušných hor na okrese Most, který měl za úkol zhodnotit jarní aspekt sezóny 2004, zorganizoval Terén-Design Teplice. TÁBORSKÝ (2004c) za technické výpomoci Jana Kittnera zjišťoval výskyt brouků, kteří jsou součástí zdejších horských ekosystémů.

2004 Ekofaunistický průzkum brouků v lučních ekosystémech u Fojtovic v Krušných horách

TÁBORSKÝ (2004a), za občasné spolupráce Jany Táborské a Jana Kittnera, kteří pomáhali s dopravou materiálu a fotodokumentací, se zapojil v roce 2004 do faunisticko-ekologického průzkumu brouků na lučních ekosystémech u Fojtovic v hřebenové části Krušných hor na okrese Teplice. Akci zorganizovala teplická ekologicky orientovaná firma Pireo. Pozornost byla věnována sběru a vyhodnocení čeledí schopných indikovat charakter půdních a mokřadních biotopů daného ekosystému.

2004 Průzkum vybraných monitorovacích lokalit v okolí Všebořické důlní propadliny – projekt revitalizace pro chráněné území

V témže roce, kdy probíhalo zkoumání lučních ekosystémů u Fojtovic v Krušných horách, se za obdobné výpomoci stejných spolupracovníků účastnil Táborský průzkumu monitorovacích ploch v prostoru bývalého povrchového hnědouhelného dolu Antonín Zápotocký Užín. Lokalita se nalézá na okrese Ústí nad Labem, v sousedství ústecké městské čtvrti Všebořice. Zde byla na plochách určených k rekultivaci věnována pozornost půdní fauně a fauně vod a jejich břehů, konkrétně se jednalo o průzkum čeledí Carabidae, Noteridae a Dytiscidae. Akci organizoval Terén-Design Teplice. Zpráva (TÁBORSKÝ 2004b) nebyla publikována, ale nejvýznačnější nálezy z hlediska faunistiky severozápadních Čech zařadil TÁBORSKÝ (2010e) do krátkých faunistických zpráv ve sborníku muzea.

2005 Inventarizační výzkum Velkého vrchu u Vršovic

V roce 2005 organizovala Agentura ochrany přírody a krajiny výzkum na lokalitě Velký vrch u Vršovic v Českém středohoří na Lounsku, ve kterém TÁBORSKÝ (2005a) za technické spolupráce Jany Táborské a Jana Kittnera sledoval čeleď střevlíkovitých brouků jako zástupců půdní fauny. Hmyz byl sbírán za pomoci nasazení zemních pastí s konzervační tekutinou a zároveň s využitím denních i nočních manuálních sběrů. Část snímků z fotodokumentace prováděných prací pořízených Janem Kittnerem byla využita v expozici muzea.

2005 Výzkum čeledí Carabidae a Silphidae v hřebenové části Krušných hor

Mezi lety 1995–2005 se uskutečnily faunistické inventarizační výzkumy brouků z čeledí Carabidae a Silphidae v hřebenové části Krušných hor. Získaný materiál byl uložen v muzeu, ale výsledky nebyly ve své době publikovány, jen část nálezových údajů zůstala ve formě rukopisných zpráv (TÁBORSKÝ 1995g, 1998b, 1999g, 2003e). Nálezy z vlastních sběrů a sběrů dalších tří terénních pracovníků (Jiří Čechura, Jan Kittner, Jiří Rous), které se uskutečnily na třinácti krušnohorských lokalitách, byly až v roce 2005 shrnuty do společného faunistického příspěvku (TÁBORSKÝ & al. 2005). Výsledky doplnily dosavadní zjištěné údaje o fauně této oblasti.

2005 Determinace *Platypsyllus castoris*

Luděk Jokel přinesl do muzea k určení zdánlivého ektoparazita, ve skutečnosti komenzála, doprovázejícího pravidelně bobra evropského, respektive jde o živočicha žijícího v jeho srsti. Dodané exempláře pocházely z preparovaných jedinců bobrů z Moravy. Autoři po studiu literárních údajů považovali nálezy za první pro území Moravy (TÁBORSKÝ & JOKEL 2005), ale jak později zjistili, tyto lokality, ač dosud nepublikované, byly z Moravy hlášeny až jako druhé. Exempláře *Platypsyllus castoris* byly pro entomologickou sbírku muzea významným přírůstkem, protože do té doby v ní nebyl druh zastoupen.

2006 Historický přehled prokázaných druhů čeledí Carabidae, Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae a Gyrinidae z oblasti Mostecké pánve

Na základě údajů z muzejní sbírky, průběžně doplňované druhové kartotéky a literárních pramenů sestavil TÁBORSKÝ (2008a) historický přehled druhů výše uvedených čeledí z Mostecké pánve. V práci je vedena diskuse k některým problematickým starším literárním údajům, jejichž determinaci nelze bez revize ověřit (např. pod jedním jménem se skrývaly dva tehdy nerozlišované druhy) a také k pochybným nebo evidentně nesprávným údajům. Byly získány záznamy o 417 druzích, z toho 404 druhy se jeví jako reálné nálezy.

2006–2007 Úkol VaV - Obnova krajiny postižené dlouhodobou těžbou nerostů a intenzivním osídlováním

V listopadu 2007 proběhlo na Ministerstvu životního prostředí České republiky úspěšně oponentní řízení k vypsanému úkolu z programu VaV 2005 – Obnova krajiny postižené dlouhodobou těžbou nerostů a intenzivním osídlováním. Táborský se od 1. 2. 2006 do 31. 5. 2007 zapojil do plnění projektu úkolem, který byl odevzdán pod názvem „Revitalizace mokřadních antropogenních ekosystémů v Mostecké pánvi vzniklých v souvislosti s těžební činností“. Terénní práce se uskutečnily na nejstarších výsypkách a pro srovnání změn ve složení fauny bylo zohledněno druhové spektrum z historických nálezů z Mostecké pánve. Z výsledků zúčastněných zpracovatelů vyplynulo, že ke spontánní revitalizaci dochází ve vodách, na jejich březích i v bažinatých mokřadech rychleji, než je tomu na suchých odvodněných místech výsypek, což je významné pro provádění rekultivací nebo při úpravách terénu pro jeho ponechání ke spontánní revitalizaci (rukopis závěrečné zprávy: TÁBORSKÝ 2007).

2007 Koncepce ochrany přírody Ústeckého kraje

Pro projekt kolektivně zpracovávané koncepce ochrany přírody Ústeckého kraje, koordinované botanikem Karlem Kubátem, docentem z Přírodovědecké fakulty UJEP, byly Táborským zpracovány dílčí pasáže týkající se osídlování výsypek hnědouhelných dolů a fauny brouků na rašeliništích Krušných hor.

2007–2008 Rašeliniště na Maceše

Na faunisticko-ekologickém průzkumu nejvýše položeného rašeliniště v severočeské části Krušných hor (Ústecký kraj) se dohodli Jaromír Hajer z Přírodovědecké fakulty UJEP a Ivan Táborský. Za spolupráce s Jaroslavem Bažantem navštěvovali zpracovatelé lokalitu v letech 2007–2008. V obou sběrných sezonách byly v měsíčních intervalech odebírány vzorky ze zemních formalinových pastí, ale po manuálním třídění jejich obsahu nebyly podchyceny takřka žádné úlovky, stejně jako tomu bylo při terénních sběrech ve vodách s pomocí síta nebo metodou vyšlapávání zamokřených ploch. Nabízelo se teoretické vysvětlení, že v těchto místech byly použity insekticidy, ale tato eventualita nebyla ověřována. Ředitelkou muzea bylo navrženo, aby se ve sběrech pokračovalo po několikaleté přestávce (od roku 2015), bohužel po její smrti v listopadu 2014 již k dalším sběrům nedošlo, takže výzkum nebyl dokončen.

2008 Průzkum Všebořické důlní propadliny

Na území bývalého povrchového hnědouhelného dolu Antonín Zápotocký bylo v okolí zvodnělé terénní deprese, nazývané jako Všebořická důlní propadlina, prováděno firmou Terén-Design další sledování fauny v okolí rekultivovaných ploch (golfové hřiště). Do průzkumných prací na zjištění stavu půdní a akvatické fauny se zapojil TÁBORSKÝ (2008e). Srovnal druhovou skladbu s předchozím výzkumem (TÁBORSKÝ 2004b) a prokázal mj. stálou přítomnost v České republice kriticky ohroženého střevlíka zlatitého *Carabus auratus* na skrývkou odkrytém okraji dolu, tedy na nepůvodním terénu.

2008 Biologické hodnocení vymezené plochy na břehu Labe u Třeboutic

Výzkum byl uskutečněn na pravém břehu Labe poblíž obce Třeboutice u Litoměřic v místě nazývaném někdy jako Ostrov. Celkové výsledky nebyly publikovány, pouze sepsány do závěrečného elaborátu (TÁBORSKÝ 2008d). Nejvýznačnější nálezy pro faunu severozápadních Čech, jejichž dokladový materiál významně doplnil entomologický sbírkový fond muzea, zařadil TÁBORSKÝ (2010e) do sborníku muzea do krátkých faunistických zpráv. Jednalo se např. o první, tedy dosud nikým nepublikovaný nález poddruhu vzácného střevlíka *Carabus scheidleri helleri* v Ústeckém kraji a potvrzení výskytu dalšího vzácného střevlíka *Carabus u. ullrichi* po padesáti letech, kdy nebyl z Ústeckého kraje žádným entomologem hlášen.

2008–2009 Zpracování výsledků výzkumů a sběrů z terénu pro sborník

Část závěrečné zprávy podané na Ministerstvu životního prostředí České republiky (TÁBORSKÝ 2007) byla zveřejněna ve sborníku muzea ve třech článcích (TÁBORSKÝ 2008a, 2010c, 2010d). Významnější nepublikované nálezy brouků z čeledi Carabidae ze svých sběrů z posledních let shrnul TÁBORSKÝ (2010e) do krátké faunistické zprávy, připojil i několik údajů od dalších sběratelů z muzejní sbírky. Krátké faunistické zprávy připojil také BAŽANT (2009a, 2009b).

2009 Ekofaunistický průzkum půdní fauny popílkoviště Elektrárny Mělník

Tým přírodovědců oslovených pracovníky Terén-Design Teplice se účastnil výzkumu popílkoviště Elektrárny Mělník. Trasa pro ekofaunistické zkoumání půdní fauny sledované TÁBORSKÝM (2009) vedla po jeho okraji, který je v přímém kontaktu s cennými lesními ekosystémy na píscích, a proto zde byli podchyceni i vzácní psamofilové. Ti se šíří do dnes již zpevněných

suchých částí dřívějšího odkaliště, kde na většině ploch probíhají rekultivační práce. Nejvýznačnější nálezy zařadil TÁBORSKÝ (2010e) do krátkých faunistických zpráv ve sborníku muzea s označením lokality podle nejbližší obce Bechlín.

2010 Zpracování výsledků výzkumu pro sborník

Do sborníku muzea byla upravena další část práce o revitalizaci mokřadních ekosystémů v Mostecké pánvi s mapovými podklady (TÁBORSKÝ 2010d) a krátká zpráva o nálezu pavouka *Argiope bruennichi*, který ještě nedávno nepatřil do fauny Čech, ale v poslední době se rychle šířil na naše území (TÁBORSKÝ 2010a).

2011 – 2014 Výzkum avifauny Mosteckého jezera

Avifaunu na nově vytvořeném Mosteckém jezeře sledoval Jaroslav Bažant v letech 2011–2013. Zpracované výsledky podal jako diplomovou práci a publikoval je rovněž ve sborníku muzea (BAŽANT 2014). I v roce 2014 pokračoval v monitoringu lokality.

Databanky

Od sedmdesátých let bylo jedním z úkolů pracovníků přírodovědného oddělení také vedení specializovaných kartoték s informacemi, které by sloužily pouze k odborným účelům a s obligátní dvoustupňovou sbírkovou evidencí by neměly nic společného. Šlo o registraci fakultativních údajů z výzkumné a studijní činnosti, jako jsou třeba data získaná z pozorování v terénu, z měření odchycených živočichů, z determinací našich i cizích sbírek apod. Informace ze studia literatury měly sloužit k vlastní badatelské činnosti, a proto se počítalo i s tím, že si každý muzejní samostatný odborný pracovník povede svou utříděnou oborovou bibliografii a případné potřebné výpisky.

Botanika a geologie (mineralogie, petrografie, paleontologie)

Po odchodu Jaromíra Sládka v roce 1992 nezůstala na pracovišti žádná další kartotéka, než katalog druhého stupně geologických oborů a botaniky. Mimo této povinné sbírkové evidence se zachoval jen sešit s jeho poznámkami k rostlinám v herbáři, který je uložen u botanických sbírek. Sládek si zřejmě nevedl jiné záznamy o svých poznatcích ani z botaniky ani z geologických disciplín.

Zoologie obratlovců

Při Bártově odchodu do důchodu v roce 1992 se z jeho kartoték zachovalo v muzeu pouze nepatrné torzo, karty převzal Jaroslav Bažant. Zdeněk Bárta, když opouštěl pracoviště, si svou soukromou plechovou kartotéku odnesl i s jejím obsahem s nepochybným záměrem, že bude v ornitologických aktivitách pokračovat jako soukromý badatel na penzi, protože doma k tomu měl slušné zázemí v podobě vlastní bohaté odborné knihovny.

Entomologie

Na entomologickém pracovišti se v současnosti nalézá několik dále zmíněných lístkových kartoték sestavených Ivanem Táborským pro studijní účely a některé vzájemně korespondují. Deponovány jsou také historické kartotéky Jaroslava Hrbáčka a německá kartotéka nejasného původu.

Druhová kartotéka řádu Coleoptera a data v PC programu pro evidenci druhů

Jako první byla v roce 1972 založena druhová kartotéka formátu A5 podle vzoru faunistických karet entomologického oddělení Národního muzea v Praze. Do karet byly zapisovány jak nálezové údaje o exemplářích brouků uložených v muzejní sbírce, tak data z cizích sbírek[39]. Tímto způsobem

[39] Údaje z cizích sbírek se týkají většinou akvatických skupin brouků a pocházejí z determinační činnosti Táborského pro amatérské entomology z Československé společnosti entomologické při ČSAV (později České společnosti entomologické), ale i pro několik muzeí, především pro Národní muzeum v Praze.

se postupně vytvářel obraz o rozšíření druhů na území republiky z několika systematických skupin, ale vzhledem k rozsahu muzejní sbírky nemohly být do této kartotéky, hlavně z časových důvodů, zapsány všechny exempláře[40], respektive podchycen je jen jejich zlomek, který byl prostudován.

Tato lístková druhová kartotéka měla být příkazem ředitelky Libuše Pokorné nahrazena druhovou evidencí v elektronické podobě, která by zefektivnila odborné a vědecké vyhodnocování výsledků práce. Tehdy byl pro muzejní počítače s procesorem 286 a operačním systémem DOS 5.0 zakoupen u jisté malé firmy z České Lípy evidenční program pracující právě pod tímto operačním systémem, jenže licence nedovolovala jeho dodatečnou úpravu, což byl problém do budoucna, protože softwarová firma brzy zanikla a v nových počítačích se přešlo na operační systém Windows. Program na nových PC nefungoval, a tak se do něho zapsané výsledky z determinací střevlíků a vodních brouků prováděných Táborským pro jistotu vytiskly ještě pomocí původních PC na papír a tím elektronické zpracování entomologických poznatků bylo ukončeno. Opět přišly ke slovu staré faunistické karty.

Bibliografická kartotéka a druhová kartotéka potápníků Československa (čeleď Dytiscidae)

K plnění úkolů týkajících se mokřadů vytvářel Táborský po několik let pracovní bibliografii (formát A6) s podchycenou dytiscidologickou literaturou z území Československa. S ní neoddělitelně koresponduje jeho další kartotéka, a sice kartotéka citovaných lokalit československých druhů potápníků (formát A6), čili jedná se v ní o kompilaci z děl mnoha entomologů působících na území republiky. Z těchto publikací byly vždy důsledně excerpovány všechny faunistické údaje, tedy neselektivně, proto je nutné na ně pohlížet kriticky, neboť řada sběratelů se nespecializovala na vodní brouky a dokladový materiál již nelze dohledat.

Regionální[41] bibliografická kartotéka a regionální druhová kartotéka brouků (řád Coleoptera)

Ve formátu A6 sestavil Táborský regionální koleopterologickou bibliografii. Z pramenů, které tato kartotéka obsahuje, byla prováděna excerpce do regionální druhové kartotéky všech čeledí řádu Coleoptera. Obě kartotéky spolu neoddělitelně korespondují. Tak byl získán přehled o tom, jaké druhy brouků a z jakých lokalit byly ve sběrné oblasti muzea publikovány nebo se objevily v nepublikovaných závěrečných zprávách faunistických výzkumů.

Autorská bibliografická kartotéka

Nejrozsáhlejší pomocná kartotéka s bibliografickými záznamy je tříděna abecedně dle autorů. Obsahuje karty formátu A6 a jsou v ní soustředěny Táborským studované tituly, tedy nejen entomologické, ale i s oborem přímo nesouvisející, které sloužily jako zdroj různých doplňujících informací nebo s nimi bylo pro nějaký podobný účel počítáno (učebnice, metodiky, geografie regionu apod.).

Historické kartotéky Jaroslava Hrbáčka

V době, kdy jednal Ivan Táborský o nákupu soukromé sbírky vodních brouků od Jaroslava Hrbáčka, která byla tehdy deponována v prostorách terénní stanice Přírodovědecké fakulty UK, převzal od něho současně i vědecké kartotéky s údaji k jeho sběrům v terénu - ty se týkaly různých skupin vodního hmyzu, tedy ne pouze brouků. Karty se záznamy (kartotéka druhová a lokalit) jsou uloženy ve speciálních krabicích (dřevo/karton). Stejně tak přišly do muzea rozsáhlé výpisky z literatury formátu A4, společně s fotokopiemi klíčů i jiných děl o vodním hmyzu, které pocházely z období, kdy se Hrbáček zabýval entomofaunistikou vodního hmyzu, tedy podle jeho slov před rokem 1947.

[40] U některých skupin brouků je determinace provedena jen do vyšších taxonomických jednotek. Ve své době byla zákonná povinnost všechny sbírkové předměty katalogizovat, a to i neurčené do úrovně druhu.

[41] Týká se sběrné oblasti muzea, jak byla vymezena v rámci muzejní sítě v sedmdesátých letech 20. století.

Německá historická kartotéka

Kartotéka je neznámého původu, obsahuje „seznam“ Lepidopter a rukopisné poznámky (psané kurentem). Možná se vztahuje ke sbírce motýlů Patzelta, ale jde jen o ničím nepotvrzený odhad, který se zakládá na domněnce, že tato obsáhlá kartotéka by mohla korespondovat s druhově bohatou sbírkou Patzelta. Hypotézu by mohl ověřit jen lepidopterolog ve spolupráci se znalcem ručně psaného kurentu.

Ochrana přírody a osvěta

Kromě základních a přísně sledovaných muzejních úkolů týkajících se správy a doplňování sbírkového fondu se pracovníci přírodovědného oddělení věnovali ještě dalším činnostem, především aktivitám na poli ochrany přírody na okresech Most a Chomutov a příležitostně docházelo ke spolupráci na úrovni příslušných krajských nebo republikových složek[42]. To obnášelo, kromě schůzek okresní komise, pořádaných v muzeu a řízených okresním konzervátorem Zdeňkem Bártou, také účast na ochranářských jednáních a seminářích, na nehonorovaných víkendových akcích, tedy na brigádách při značení hranic rezervací nebo jejich sanaci od náletových dřevin. Zdeněk Bárta s Ivanem Táborským vykonávali především práci v terénu, zúčastňovali se náročných faunisticko-ekologických hodnocení chráněných nebo k ochraně navržených území. K nim se přidal po nástupu do muzea i Jaromír Sládek, který měl ještě předtím obdobné aktivity v místě svého bydliště, tedy v Žatci, a dokonce v té době ukončoval postgraduální studium v tomto oboru. Úzké propojení litvínovského pracoviště s ochranou přírody, což je obvyklé ve všech přírodovědných odděleních regionálních muzeí, se promítalo rovněž do osvětové činnosti organizace. Odráželo se jak v náplni krátkodobých výstav pořádaných v muzeu i mimo něj, tak samozřejmě v tématech přírodovědných přednášek, které byly obvykle doprovázeny promítáním diapozitivů z terénní dokumentace přírody samotných muzejníků. Teprve ke konci své působnosti v muzeu vyřizoval Bárta na pokyn z odboru kultury také administrativní záležitosti ochrany přírody, hlavně ty, co se dotýkaly chráněných území, eventuálně šlo o posuzování žádostí na kácení stromů.

Pro nejširší veřejnost, nejčastěji žáky základních škol, učně, středoškoláky nebo důchodce, byly přednášky[43] s ochranářskou tematikou konány obvykle pod organizační záštitou Akademie Jana Amose Komenského, dříve nesoucí jméno Socialistická akademie ČSR, zabývající se pořádáním přednášek z nejrůznějších oborů. Její sekci přírodních věd a životního prostředí řadu let předsedal po Ladislavu Hanuškovi, ekologovi, hydrobiologovi a vedoucím mosteckého detašovaného pracoviště Ústavu krajinné ekologie ČSAV, Ivan Táborský. Oba se občas dostávali, vzhledem k tomu, že přednášená látka byla tehdy ze společenského hlediska citlivou záležitostí, do konfliktu s některými politickými funkcionáři, kteří se prezentaci témat spojených s ochranou životního prostředí na Mostecku z ideologických důvodů obávali. Přestože se i tehdy našli na okrese politicky angažovaní činovníci stavějící se za šíření poznatků o možnostech zlepšování životního prostředí, bylo i přes jejich podporu někdy dost komplikované prosazovat určitá témata do přednáškových programů. Pro ilustraci tehdejších poměrů jedna událost, co se přihodila pracovníkům přírodovědného oddělení v jednu dobu krátce před rokem 1989. Okres Most tehdy patřil mezi dva poslední okresy v republice, kde nebyl založen Svaz ochránců přírody. Pro přípravu na jeho ustanovení byli na příkaz vedoucí odboru kultury, pod který spadala na okrese ochrana přírody, stejně jako muzeum, povoláni do zakládající komise také Zdeněk Bárta a Ivan Táborský. Po dlouhém čekání na zahájení dorazil mezi přítomné brunátný vedoucí

[42] Zpočátku spadala ochrana přírody do stejného resortu jako muzea, tedy pod ministerstvo kultury, potažmo odbory kultury. Po vzniku ministerstva pro životní prostředí a příslušných referátů či odborů na okresech a krajích se sice nadřízené složky změnily, ale k úzké spolupráci mezi ochranáři a muzejníky dochází nadále, např. Asociace muzeí a galerií České republiky organizuje v současnosti společné semináře pro zoology muzeí a ochrany přírody.

[43] Jedna přednáška se dokonce udála i v tzv. nápravném zařízení v Bělušicích.

odboru vnitřních věcí, který místo pozdravu rezolutně prohlásil, že on tam není od toho, aby něco takového zakládal, ale aby to zrušil. Tím zakládající schůze skončila. Straníci seděli jako přimražení a tvářili se trapně, nestraníci se prostě sebrali a odešli. Při odchodu prohlásil Bárta na schodech budovy: „Pane kolego, co si o té věci máme myslet my bezpartajní, když se komunisti nedovedou mezi sebou dohodnout.“[44]

Výstavní činnost přírodovědného oddělení v Litvínově, jak již bylo naznačeno, se týkala také hlavně ochrany přírody, ale měla své specifické problémy. Chyběly řádné muzejní vitríny, muzeum nedisponovalo potřebnou technikou, byly problémy se získáváním spotřebního materiálu. Popisky se psaly ručně černou nebo hnědou tuší a aranžéři byli k dispozici jen občas. Autoři, vlastně odborníci v jiném oboru než je výstavnictví, museli vytvářet svá díla tzv. na koleně od A do Z. Od počátečního nápadu, sestavení scénáře, výběru trojrozměrných exponátů, sepsání jejich evidenčních čísel, zhotovení fotografií nebo jejich zajištění u sesterských organizací, se dospělo až k instalaci, při níž vždy něco chybělo, a tak se muselo dojít na nákup do papírnictví. Tím ale vše ještě nekončilo. Následovalo vytvoření návrhu plakátu a pozvánky, pak bylo nutné navštívit tiskárnu, napsat adresy na obálky, zásilky zapsat, dojít na poštu a nakonec bylo nutné připravit proslov přednesený při vernisáži, pro kolegy ze sousedního Saska i v němčině. To vše se stíhalo zpočátku ve dvou a až později ve třech lidech, při vystavování mimo Litvínov (mostecké muzeum, knihovna, nemocnice) byl realizační tým posílen o zaměstnance jmenovaných institucí. V litvínovském zámku nebyl navíc ani dostatek vhodných a důstojných prostor, které by měly k tomuto účelu přiměřené rozměry, výstavy byly umísťovány do uzoučké chodby vedoucí ze společenskovědní expozice. Do této chodby byla mj. ke konci existence pobočky instalována za spolupráce všech pracovníků skromná regionální geologická expozice.

K propagaci muzea a informování veřejnosti byla využívána malá zasklená vývěska. Visela na stěně v klenutém průjezdu do nádvoří litvínovského zámku. Do ní odborní pracovníci střídavě instalovali cca po dvou měsících drobné zprávy ze svých oborů, ochrany přírody nebo aktuality z muzea. Po přestěhování přírodovědného oddělení do Mostu se poměry výrazně změnily k lepšímu, i když k ideálu bylo pořád ještě daleko. Zdejší budova již poskytovala dostatečné prostory pro vystavování, k dispozici byly stolové a skříňové vitríny i panely a skleněné euroklipy na dvojrozměrné exponáty.

Od založení přírodovědného oddělení napsali Bárta, Táborský a později i Bažant, v rámci osvětového působení a propagace činnosti muzea, řadu popularizačních statí do novin a nejrůznějších periodik. Soupis citací velice četných Bártových článků zařadili do jeho bibliografie JOZA & al. (2003) a BEJČEK & JOZA (2005), citace článků Táborského jsou uvedeny v seznamu literatury (TÁBORSKÝ 1976c, 1980d, 1982, 1984, 1986, 1987b, 1988a, 1989b, 1989c, 1993b, 1994c, 1994f, 1994g, 1994h, 1994i, 1995d, 1995e, 1995f, 1996a, 1996b, 1996f, 2002b, 2005c, 2012a, TÁBORSKÝ & al. 1995). Poslední článek TÁBORSKÉHO (2015a) k revitalizaci krajiny po těžbě a využití hmyzu k bioindikaci kvality prostředí byl umístěn do „Čtvrtletníku Okresní hospodářské komory Most, TEMA“ pouze pod názvem organizace, která se mj. i touto problematikou zabývala: „Oblastní muzeum v Mostě, příspěvková organizace“.

Když se v roce 1993 zúčastnil Jaroslav Bažant zoologické expedice do Afriky, tak poté využil své cestovatelské zážitky pro svou přednáškovou činnost a uspořádané akce spojil s promítáním jím pořízených diapozitivů. Práci preparátorské dílny prezentoval BAŽANT (1994) článkem ve sborníku muzea a v současnosti pořádá pro širokou laickou veřejnost přednášky a exkurze s ornitologickou tematikou, které mají vazbu na jeho terénní aktivity.

[44] Pro mladší ročníky uvádím, že komunistická strana byla jedinou vedoucí silou ve společnosti a straničtí funkcionáři rozhodovali prakticky o všem, co považovali za důležité, tedy i o vzniku či zániku dobrovolných organizací.

Spolupráce se vzdělávacími institucemi

Spolupráci mezi muzeem a pracovníky školství zprostředkovávala v sedmdesátých letech ponejvíce metodička přírodopisu Okresního pedagogického střediska v Mostě, učitelka Vlasta Polanková. Ta uspořádala několik autobusových exkurzí do terénu a pracovníci přírodovědného oddělení v Litvínově se jich zúčastnili, spolu dalšími mosteckými odborníky, jako průvodci. K přednášce v budově litvínovské pobočky svolala zájemce z řad učitelů, kde se Táborský věnoval problematice péče o školní zoologické sbírky, respektive seznamoval přítomné se způsoby jejich údržby a při té příležitosti předvedl i praktickou ukázku postupu při doplňování konzervačních tekutin do válců a kyvet a způsobům jejich správného uzavírání, aby nevysychaly.

K pracovním schůzkám Ivana Táborského s metodikem přírodopisu Krajského pedagogického ústavu v Ústí nad Labem a bývalým odborným asistentem katedry přírodopisu Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem, botanikem Miroslavem Sekerou, člověkem se širokým odborným i pedagogickým rozhledem, docházelo v nepravidelných, ale poměrně častých intervalech na litvínovském pracovišti muzea v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. Spolupráce probíhající v teoretické rovině se dotýkala toho, čemu dnes říkáme muzejní pedagogika. Je nabíledni, že Miroslav Sekera měl správnou vizi do budoucnosti, když již tenkrát hledal cesty k užšímu sepětí muzeí se školami a sondoval využití všech možností, kterými mohou muzea přispět při výuce přírodopisu, tak aby se zvýšila efektivita a názornost výuky, motivace a aktivita žáku v hodině atd. atd.

Pro potřeby žáků prvního stupně základní školy byly v roce 2014 vypracovány krátké texty k obrázkům živočichů probíraných ve vlastivědě ve třetím ročníku.

K rozsáhlejší teoretické i praktické spolupráci pracovníka přírodovědného oddělení při řešení projektu vzdělávacích institucí došlo mezi lety 2009 a 2011. Tehdy Jana Táborská, pedagožka mostecké 3. ZŠ, zpracovávala přírodovědná témata pro rozsáhlý projekt Ministerstva školství České republiky „Můj region“. Dvě kapitoly, obsahující návody pro usnadnění práce začínajícího učitele nebo pedagoga s jinou aprobací než přírodopis, popřípadě vyučujícího bez kvalifikace, se dotýkala přímo přírodovědné expozice muzea. Pro výuku vybraných témat z geologie v 9. ročníku měly sloužit obě geologické expozice: „Minerály a horniny Krušnohoří“ a „Geologická minulost Mostecka“. Pro výuku zoologie v 7. ročníku biologická expozice „Přírodou severozápadních Čech“. S využitím zkušeností z terénních výzkumů mokřadů, kterých se zúčastnila s Táborským, vytvořila společně s ním počítačovou prezentaci o jediném krušnohorském rašeliništi na mosteckém okrese s vyznačenou naučnou stezkou, pojmenovaném ochranáři „Přírodní rezervace Černý rybník“. Zpracovaný námět se vázal na učivo v 7. ročníku „ekosystém les“ a k učivu geologie v 9. ročníku, konkrétně látce o organogenních sedimentech, zároveň pak k látce z ekologie v 9. ročníku, do níž byly implementovány obecné pokyny o tom, jak se chovat v rezervaci. U přípravy terénní exkurze žáků po trase „Naučné stezky Ressl“ vycházela opět Táborská z předchozí spolupráce s Táborským, kdy shromažďovali v terénu podklady pro dále popisovanou stejnojmennou brožuru.

Naučná stezka vedoucí přes vrch Ressl byla zřízena odborem životního prostředí mosteckého magistrátu pro školní vycházky a příměstskou rekreaci občanů Mostu. Na přípravě tištěného průvodce a vysvětlujících tabulí se podíleli muzejníci Ivan Táborský a Jaroslav Dykast. Dodali dílčí textové podklady, při nichž ornitologickými znalostmi vypomohl též Jaroslav Bažant. Bohužel autoři jinak pěkného dílka nerespektovali výběr doporučených druhů brouků od muzejního entomologa a do brožury zařadili z nepochopitelných důvodů fotografie dvou vzácných chráněných druhů, které nebyly prokázány na Resslu v minulosti ani v poslední době, z toho jeden z těchto živočichů je ekologicky úzce vázán na rašeliniště a vřesoviště a žije nejblíže odtud až v hřebenové části Krušných hor.

Přímý kontakt se studenty měli Táborský s Bažantem, když společně vedli po několik let za sebou entomologicko-ornitologické terénní exkurze, které byly každoročně pořádány katedrou biologie

Přírodovědecké fakulty UJEP do okolí Ústí nad Labem. Běžnou praxí uplatňovanou do dnešních dnů se staly návštěvy škol do přírodovědných expozic mosteckého muzea, a tak např. Jaromír Brožík, pedagog litvínovské střední školy Schola Humanitas, je zařadil do výuky. Ve výstavních sálech, kde je představen chronologicky pojatý vývoj Mostecka od prekambria po kvartér, osobně přednášel jedné části studentů látku z geologie, zatímco Táborský provázel další část biologickou expozicí koncipovanou podle hlavních typů ekosystémů zastoupených v severozápadních Čechách. Zde se studenti mj. seznámili se základními informacemi o terénních výzkumech a přírodovědné dokumentaci, způsobech zpracování získaných dokladů na příkladu vystavených preparátů, které by měly sloužit pro další muzejní odbornou a vědeckou práci. Vybraným zájemcům byla umožněna, pod dohledem preparátora a s jeho slovním doprovodem, prohlídka zařízení jeho dílny. Pro další školy předváděl geolog Pavel Dvořák v příslušné části expozice zajímavé ukázky vlastností minerálů a hornin. Obdobně sloužila biologická expozice a preparátorská dílna studentům Přírodovědecké fakulty UJEP v Ústí nad Labem při seznamování s preparováním přírodnin a způsobů jejich zpracování pro sbírkové účely. Návštěva přírodovědných expozic se také stala praktickou součástí látky vyučované Michalem Holcem, současným vedoucím katedry přírodních věd Fakulty životního prostředí UJEP v Ústí nad Labem.

Četné konzultace se studenty Vysoké školy báňské a Fakulty životního prostředí UJEP vedené k tématům z mineralogie, petrologie a ekologie vedli Jaroslav Dykast, Pavel Dvořák a Ivan Táborský. Na drobné i rozsáhlejší dotazy diplomantů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích nebo České zemědělské univerzity v Praze, které se vztahovaly k entomologii, odpovídal Táborský.

Především pro studenty jmenovaných škol byl instalován samostatný sál s ukázkami hlavních typů preparátů užívaných v muzeích a ještě kolem poloviny minulého století hojně zastoupených ve školních kabinetech. Na fotografiích jsou zde prezentovány preparační postupy a některé metody terénní práce muzejních přírodovědců, vystaveno je náčiní pro sběr a preparaci živočichů. Nastíněny jsou další funkce muzea, jako pořádání odborných seminářů nebo vydávání sborníku, na mapě je znázorněna současná sběrná oblast stanovená zřizovatelem, tedy Krajským úřadem v Ústí nad Labem. Fotografickou dokumentaci tohoto sálu, jako pomůcku pro výuku preparátorů, si vyžádal v roce 2014 Jan Frišhons z Ústavu soudního lékařství Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně. Jinak je sál běžně přístupný všem návštěvníkům muzea bez průvodce, protože stejně jako je tomu v ostatních dílčích přírodovědných expozicích, veškeré exponáty mají popisky.

Dalším typem spolupráce se školami je hodnocení ročníkových a maturitních prací studentů z litvínovské školy Schola Humanitas z pozice nezávislého oponenta, kterým byl několikrát Jaroslav Bažant se Stanislavem Hurníkem. V roce 2014 vyhotovil Ivan Táborský posudek na bakalářskou práci studenta oboru geovědního a montánního turismu, v současnosti vyučovaného na detašovaném pracovišti Vysoké školy báňské v Mostě.

Zájmová činnost mládeže

Za odbornými pracovníky muzea docházeli často na konzultace studenti středních škol, kteří se zúčastňovali různých biologických soutěží, ale také ti, co měli o přírodovědné obory vážný a dlouhodobý zájem. Mezi ně patřil Vladimír Bejček. Aktivně spolupracoval při výzkumech Zdeňka Bárty a soustavným studiem a aktivitou na poli vědy se vypracoval až na profesora České zemědělské univerzity v Praze. Pozdější zemědělský inženýr Vlastimil Kotek zase docházel za svých studií za Ivanem Táborským a pomáhal zpracovávat muzejní sbírku nočních motýlů.

Při muzeu fungoval řadu let kroužek mladých entomologů, ze kterých se pak postupně stali členové Československé společnosti entomologické při ČSAV. Sdružoval převážně gymnazisty ze Severočeského kraje se zájmem o tento obor. Studenti docházeli na schůzky nebo individuální konzultace do muzea, ale zúčastnili se i terénních sběratelských exkurzí. Z členů kroužku vzešlo několik vědeckých pracovníků, kteří jsou v současnosti mezi odbornou veřejností uznávanými osobnostmi. Jedním z nich je Jiří Janák. Vědeckým článkem přispěl do sborníku muzea a v nedávné

době popsal (JANÁK 2014) nově objeveného drabčíka z ostrova Reunion. Jako připomenutí svých entomologických začátků a na počest svého tehdejšího vedoucího kroužku, který ho uvedl do oboru, ho pojmenoval *Dactylaptatus taborskyi*. Dalšího bývalého člena kroužku lze jmenovat přírodovědce Jiřího Hejkala, znalce rodu *Amara* ze střevlíkovitých brouků, s nímž jsou dnes konzultovány obtížné determinace příslušníků tohoto rodu, a v neposlední řadě nelze nevzpomenout ani na profesionálního vědeckého pracovníka a současného ředitele Ústavu půdní biologie AV ČR a předsedu České zoologické společnosti Václava Pižla, který ještě jako středoškolák začínal v Děčíně svou vědeckou dráhu studiem kovaříků. V poslední době vyšlo Pižlovi a jeho týmu biologů z AV ČR několik velice kvalitních regionálních příspěvků ve sborníku muzea.

Poradenská činnost

Po celou dobu existence přírodovědného oddělení byly poskytovány veřejnosti i institucím poradenské služby. Ivan Táborský určoval občanům donesené škůdce z domácnosti a poskytoval informace, jak si počínat, pokud se jednalo o skladištní škůdce z doma uskladněných či z obchodu donesených potravin nebo když šlo o nálezy rušníků či kožojedů, eventuálně doporučil, na koho se obrátit v případě objevení mravenců faraónů, rusů domácích nebo jiného nepříjemného hmyzu rychle se šířícího v panelácích. Dotazy byly také na vosí a sršní hnízda na půdách obytných domů. Zájemcům o zakládání amatérských entomologických sbírek dával rady do začátků, zprostředkoval kontakty na prodejce entomologických krabic či preparačních pomůcek, určoval menší série brouků a obdobně vypomáhal i amatérům sdruženým do Československé společnosti entomologické. Majitelům herbářů radil, co dělat s pisivkami napadajícími exsikáty.

Zajímavá byla žádost Výzkumného ústavu pro hnědé uhlí, který řešil v sedmdesátých letech neobvyklý problém, když se v pokusné štole objevil větší počet brouků v pryskyřici utěsňující polystyrénovou stěnu, která zabraňovala přístupu vzduchu k důlnímu požáru, a byly obavy z její perforace. Závěr byl takový, že plyny uvolňující se z pryskyřice působily jako sexuální atraktant, neboť všechny exempláře byli samci anatomicky připravení ke kopulaci. Přilétali přes povrchový důl až do vnitřku otevřené štoly a ve stěně nalézali pouze úkryt v četných nerovnostech a štěrbinách vzniklých po nastříkání těsnící hmoty.

Ve škále poradenských činností nechybělo ani občasné vypracovávání oponentských posudků k článkům do odborného tisku. Někdy žádaly redakce i o navržení úprav v textech příspěvků.

Na Jaroslava Bažanta, už jako na známého a zkušeného preparátora, se obraceli o radu ke zhotovování trofejí mnozí rybáři nebo myslivci a amatérští preparátoři. Také zoologové a zvláště ornitologové s ním konzultovali jeho pozorování některých vzácných druhů v regionu. Častým návštěvníkem jeho dílny byla i zaměstnankyně Domu dětí a mládeže v Mostě, báňská inženýrka Jana Macůrková, jejíž náplní práce bylo vedení mladých přírodovědců.

Dle slov Pavla Dvořáka probíhají schůzky mající za cíl výměnu odborných informací mezi místními geology formou konzultací v prostorách muzea jen zřídka. Většinou se geologové vídají na nejrůznějších vernisážích, oborových seminářích a podobných akcích, kde se uskutečňují příslušné neformální rozhovory.

Akce muzea

V sedmdesátých letech Táborský uspořádal pro širší veřejnost vlastivědné vycházky na nedaleký vrch Bořeň, do Českého středohoří u Lovečkovic, na Cínovecké rašeliniště a do přírodní rezervace Božídarská rašeliniště. Pro sběratele hmyzu organizoval, jako jednatel nebo člen výboru severočeské pobočky Československé společnosti entomologické při ČSAV, společné exkurze do terénu v rámci okresu i kraje a svolával pravidelné jarní a podzimní schůzky členů, ponejvíce do Ústí nad Labem, protože litvínovské pracoviště muzea se pro konání podobných akcí neosvědčilo vzhledem ke špatné

dopravní dostupnosti. Na akcích pobočky se podílel společně s jejími předsedy, Jindřichem Novotným, Miroslavem Honců nebo Karlem Schönem. S pomocí dnes věhlasného pražského neurochirurga a mimo to amatérského entomologa Vladimíra Beneše, působícího v té době v ústecké nemocnici, se mohli členové pobočky sejít v jejím přednáškovém sále. Jindy byly pronajímány sálky v ústeckém domě kultury nebo v restauracích a i v městském muzeu se podařilo zajistit místnost k členské schůzce.

V roce 2002 připravil Táborský celostátní seminář zoologů muzeí a státní ochrany přírody, každoročně svolávaný Asociací muzeí a galerií České republiky do některého z muzeí České republiky (TÁBORSKÝ 2002). V budově mosteckého muzea se uskutečnila přednášková část a kvůli nedostatečnému vybavení muzea byla zapůjčena chybějící audiovizuální technika z místní 3. základní školy, další přivezli Přemysl Rabas a Jaromír Hajer. Promítáním byl pověřen Jaroslav Bažant. Exkurzi do Podkrušnohorského zooparku v Chomutově vyjednal Táborský s Přemyslem Rabasem, tehdejším ředitelem zooparku (současným ředitelem zoo Dvůr Králové), a Rabas ji osobně vedl. Plánované sběry v Krušných horách nebylo možno zrealizovat kvůli nepřízni počasí, v důsledku vydatných dešťových srážek byly strženy některé můstky a na jedinou relativně průjezdnou komunikaci byla svedena veškerá doprava, takže se utvořily kolony víceméně stojících vozidel směřujících k hraničnímu přechodu.

7. celostátní setkání odonatologů v roce 2004 zorganizoval v mosteckém muzeu TÁBORSKÝ (2005) za pomoci členů odonatologické sekce, respektive především s Miroslavem Honců, muzejníkem z České Lípy. Akce se zúčastnil také snad nejznámější český fotograf vážek, zpěvák Dan Bárta. Přednášky (viz HANEL ed. 2004) se konaly v budově mosteckého muzea a následnou exkurzi do terénu, realizovanou vlastními vozidly účastníků, nasměroval Táborský po rašeliništích hřebenové části Krušných hor od Načetína (okr. Chomutov) po Boží Dar (okr. Karlovy Vary). Na navštívených lokalitách byly loveny vážky, kolektivně determinovány a poté vypouštěny zpět do přírody. Údaje o nálezech pochopitelně odonatologové zaznamenávali. Deštivé a chladné počasí v dalším dni snížilo aktivitu vážek na úplné minimum a znemožnilo tak jejich další pozorování, které bylo naplánováno na poslední den do západního Krušnohoří.

Sborník muzea

Muzejní odborný časopis, který dostal oficiální název Sborník Okresního muzea v Mostě, byl připravován již několik let před vydáním jeho prvního čísla, ke kterému došlo v roce 1974. Na jeho založení měl největší zásluhu tehdejší ředitel muzea Jiří Melša, který u nadřízených složek získal povolení k vydávání periodika. Z titulu ředitele instituce se stal šéfredaktorem sborníku, tehdy oficiálně nazývaným jako zodpovědný redaktor, neboť osobně odpovídal především za „ideologickou nezávadnost“ vydávané tiskoviny.

Původním záměrem sborníku byla prezentace výzkumných prací muzejních zaměstnanců a zveřejňování článků externích badatelů působících v regionu. Časopis měl mít dvě řady, přírodovědnou a společenskovědní. Pro první číslo shromáždil již v roce 1972 příspěvky s přírodovědnou tematikou Zdeněk Bárta a redakčně upravil pro sazbu ty, co se zabývaly faunou obratlovců. Provedením zbytku formálních redakčních úprav textů, tehdy vyznačovaných tužkou do rukopisu za pomoci korekturních znamének, byl pověřen Ivan Táborský, ustanovený jako druhý redaktor.

Další číslo mělo vyjít jako společenskovědní. Připravoval ho Jiří Melša s muzejním historikem Petrem Jančárkem, ale s jejich takřka současným odchodem z muzea už nebyla příprava sborníku dokončena. Tou dobou měla budova muzea ustoupit těžbě uhlí a balení i vlastní stěhování zabraly veškerý pracovní čas, a tak se termín vydání druhého čísla sborníku posunul až do roku 1980, jenže opět byly redakčně zpracovány pouze příspěvky pro přírodovědnou řadu. Ve společenskovědním oddělení se totiž po Jančárkovi a Melšovi nenašel nikdo, kdo by se redigování druhé plánované řady ujal, takže sborník vycházel po celou dobu existence jen v jedné řadě.

Šéfredaktorem Sborníku Okresního muzea v Mostě se po Jiřím Melšovi stala nová ředitelka muzea Libuše Pokorná. Na doporučení prvních redaktorů přírodovědné řady sestavila novou redakční radu rozšířenou o externí členy. Do redakční rady byly přizvány dvě významné osobnosti z oboru, Václav Ječný, primář parazitologického oddělení mostecké nemocnice, který byl zároveň vedoucím mosteckého pracoviště Ústavu krajinné ekologie ČSAV, a Otto Winkler, zkušený vědecký pracovník Ústavu krajinné ekologie ČSAV. O přijetí článků do tisku se rozhodovalo na základě posouzení redakční rady, případně osloveného externího oponenta. Jako výkonné redaktory ustanovila ředitelka muzea zaměstnance přírodovědného oddělení. Články s tematikou obratlovců redigoval Zdeněk Bárta, příspěvky o bezobratlých Ivan Táborský. V muzeu nebylo obsazeno místo botanika a geologa, a to byl důvod, proč byla tematika přijímaných prací zúžena na zoologické disciplíny a ekologii.

Do roku 1992, kdy vyšlo se zpožděním dvojčíslo 11/12 za roky 1989/1990 se redakční rada nezměnila, ale odchody členů rady do důchodu znamenaly postupné změny v jejím složení. Pro další čísla byl ustanoven jako výkonný redaktor Ivan Táborský a do redakční rady byli vedle Otto Winklera jmenováni Jindřich Paukert, nový vedoucí mosteckého pracoviště Ústavu krajinné ekologie ČSAV a Stanislav Hurník, geolog muzea. Později nahradili odcházející členy nebo redakční radu rozšířili ještě další přírodovědci, muzejní geolog Jaroslav Dykast, docent z Fakulty životního prostředí UJEP a zároveň zoolog teplického muzea Ivo Flasar, docent z Přírodovědecké fakulty UJEP Jaromír Hajer, emeritní vedoucí entomologického oddělení Národního muzea Josef Jelínek, profesor ze Zemědělské univerzity v Praze Vladimír Bejček, docent z Přírodovědecké fakulty v Ústí nad Labem Karel Kubát a profesor z Mendelovy univerzity v Brně Emanuel Kula. Redakční radě pomáhala iniciativně s posuzováním článků také zoologická složka teplického muzea a bývala odborná asistentka Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem Marie Flasarová, aniž by byla členkou rady a snad z vrozené skromnosti, jak říkal její manžel, si nepřála jí oficiálně být, ač o to byla několikrát Táborským požádána.

Ve sborníku se objevilo po nástupu botanika a později i geologů na pokyn šéfredaktorky také několik botanických a geologických příspěvků těchto pracovníků muzea, kromě nich ale HURNÍK (2001, 2004) naplnil dvě celá čísla svými geologickými monografiemi. Jako supplementa sborníku byly také vydány dvě brožury k muzejní expozici (DYKAST & al. 2005a, 2005b). Jejich texty v češtině a němčině sloužily jako tištěný průvodce.

Krátké personalie měly zpočátku za úkol vyplňovat vakáty časopisu, ale časem se staly jeho nedílnou součástí. Do této rubriky se zařazují významná jubilea pracovníků muzea a v současnosti jsou uveřejňovány téměř výhradně nekrology nebo vzpomínky na nejvýznamnější spolupracovníky organizace a bývalé redaktory sborníku (SCHÖN 2010, TÁBORSKÝ 1999b, 2003a, 2003b, 2003d, 2003f, 2005b, 2006, 2008b, 2009b, 2010b, 2010f, 2013b, 2015b, TYRNER 2003). Na závěrečné stránky a potenciální vakáty jsou umísťovány rovněž krátké faunistické zprávy a čas od času informace o významnějších muzejních přírodovědných akcích nebo metodické poznámky.

V roce 2003 změnil časopis v souvislosti s přejmenováním instituce svůj název na Sborník Oblastního muzea v Mostě, řada přírodovědná. Již pod tímto novým jménem byl v roce 2009 zařazen do „Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice“, což je oficiální dokument Rady pro výzkum a vývoj Úřadu vlády České republiky, nyní Rady pro výzkum, vývoj a inovace Úřadu vlády České republiky.

Texty sborníku byly po předem dohodnutém dvouletém zpoždění od vydání tištěné verze zpřístupňovány odborné veřejnosti v elektronické podobě na Ekodisku. S podporou Ministerstva životního prostředí České republiky ho připravovaly společně firmy ECCOM a ALPINAUTIC. Poprvé se na Ekodisku objevil sborník muzea ročník 1997. Po ukončení tohoto projektu v roce 2005 byla navázána spolupráce s provozovatelem webových stránek Biblioteka.cz. Ten se do současnosti zabývá digitalizací české odborné zoologické literatury a na základě bilaterální dohody jsou jím postupně digitalizovány všechny ročníky sborníku (www.biblioteka.cz). Distribuci tištěné verze časopisu a její výměnu s institucemi obdobného zaměření v tuzemsku i zahraničí (hlavně ve střední Evropě) zajišťuje po mnoho let knihovnice muzea Alena Kvapilová a kromě povinných výtisků do českých knihoven

jsou vydané sborníky rozesílány několika českým vysokým školám, dále středním školám na okrese a v případě vyžádání i soukromým badatelům.

Kontakty s muzei a ústavy

Muzejníci udržovali odborné kontakty s obdobně orientovanými institucemi, především s pracovníky přírodovědných oddělení mnoha českých muzeí a také několika slovenskými. Na okrese Most docházelo k užší a velice časté spolupráci s detašovaným pracovištěm Ústavu krajinné ekologie Československé akademie věd, kde Bárta, Táborský a Sládek přicházeli do styku ponejvíce s níže jmenovanými[45] vědeckými a odbornými pracovníky. Stávalo se tak při řešení výzkumů a záležitostí ochrany přírody, vytváření společných přednáškových cyklů a také sestavování sborníku muzea, konkrétně se to týkalo práce v redakční radě časopisu nebo přispění do jeho obsahové náplně.

Občasné kontakty měl Bárta s Okresním veterinárním zařízením v Mostě a Sládek s Výzkumným ústavem pro hnědé uhlí v Mostě.

Zahraniční kontakty a návštěvy v muzeu

1973 - docent University v Turku (Finsko) Rauno Tenovuo navštívil v muzeu entomologa a ornitologa.

V sedmdesátých a osmdesátých letech se setkali litvínovští muzejníci při exkurzích v terénu na české nebo německé straně hranic, případně na pracovišti, s kolegy z muzeí, výzkumných ústavů a ochranářských institucí z příhraničních oblastí Německa, včetně několika amatérských přírodovědců.

V devadesátých letech přijel do litvínovského muzea Michael Babey, Čechoaustralan z Perthu, což byla pro entomologa návštěva z nejvzdálenější části Země. Pokračovaly návštěvy německých kolegů z příhraničních částí Německa. Vědecký pracovník z Musea für Naturkunde der Humboldt Universität zu Berlin, entomolog Fritz Hieke, studoval na pracovišti v Litvínově sbírky střevlíkovitých, věnoval se konkrétně rodu *Amara* a provedl ve sbírce i několik korekcí starších determinací.

Období po přestěhování pracoviště do Mostu (po roce 1997) - geolog muzea z Lipska Reinhardt Baudenbacher navštívil přírodovědecké pracoviště, zajímal se o práci přírodovědného oddělení a jednal s Táborským o případných vzájemných odborných kontaktech s muzejními geology a výměnách publikací. Odonatolog Jürgen Phoenix z Drážďan se zastavil v mosteckém muzeu, zanechal zde určené exuvie několika vážek z Krušných hor a jednal o možnosti opublikování jeho příspěvku ve sborníku muzea, který následně vyšel v dvojjazyčné verzi. Návštěva bavorské televize - Ivan Táborský s Jaroslavem Dykastem vedli neoficiální přátelský rozhovor s jejich redaktorem (Heinrich Biron) na téma současné i předválečné Mostecko a došlo k dohodě, že natočí na kameru v pozdních odpoledních hodinách s Jaroslavem Dykastem krátký rozhovor, který se uskutečnil v blízkém okolí Mostu.

Zahraniční studijní cesty, účast na mezinárodních symposiích a výzkumech

Jedním z nejvýznamnějších přínosů pro všechny účastníky mezinárodních symposií a zahraničních cest jsou četná osobní setkání s mnoha odborníky stejných či příbuzných oborů a vzájemná výměna informací. Tak se měli pracovníci muzea možnost setkat s významnými vědci

[45] Ladislav Hanuška, Eva Nováková, Václav Ječný, Jindřich Paukert, Otto Winkler, Vladimír Tollinger, Karel Schön, Martin Šíma, Michal Černý, Zbyněk Zeman, Jana Trgalová, Jaroslava Vokáčová, Alena Vojtěchová a Jarmila Cigánková

z teritoria střední Evropy i vzdálenějších oblastí, ale nejvíce kontaktů měli s německými odborníky, proto také byla němčina volena ve sborníku muzea jako preferovaný jazyk pro cizojazyčné souhrny článků.

Meziboří (1973) - 2. mezinárodní symposium k bioindikátorům deteriorizace krajiny „Bioiondicatores deteriorisationis regionis II“ (Táborský).

Rehefeld v německé části Krušný hor (sedmdesátá léta) - několikrát se soukromě zúčastnil Bárta s německými chiropterology zimního kroužkování netopýrů v rozsáhlých podzemních prostorách opuštěného vápencového dolu, v sedmdesátých letech s ním tuto lokalitu navštívil Táborský a později také Bažant.

Hradec Králové (1980) - 8. mezinárodní symposium k entomofaunistice střední Evropy (Táborský).

Budapešť (1984) - 10. mezinárodní symposium k entomofaunistice střední Evropy (Táborský).

Gotha (1986) - 11. mezinárodní symposium k entomofaunistice střední Evropy - přednesený příspěvek publikován (TÁBORSKÝ 1989c).

Studijní cesta do německých muzeí (1987) - Drážďany, Chemnitz, Lipsko, Berlin za podpory českého a německého ministerstva kultury. Cílem bylo setkání s profesionálními pracovníky, především entomology, včetně několika amatérských spolupracovníků velkých německých muzeí, navštívení depozitářů s entomologickými sbírkami, studium entomologických sbírek a prohlídka expozic (Táborský).

Maďarsko (1981) - studijní exkurze do národního parku Hortobágy puszta (Bárta).

Mezinárodní výzkumný projekt (Phare) - výzkum nivy Polavy (1997–1998) - zpracování entomologické části výzkumu nivy hraničního toku Polavy (TÁBORSKÝ 1998a, 2000b).

Prameny

BÁRTA, Z. 1967: Nové druhy savců pro oblast Labských kvádrových pískovců. *Sborník Severočeského muzea*, Liberec, řada přírodovědná, 3: 175–183.

BÁRTA, Z. 1969a: Obojživelníci a plazi Šumného dolu v Krušných horách. *Mostecko-Litvínovsko - Regionální studie*, Most, Příroda, 6: 107–111.

BÁRTA, Z. 1975a: Avifauna Flájské údolní přehrady a blízkého okolí. *Sborník Okresního muzea v Mostě,* řada přírodovědná*,* 1 (1974): 37–64 + 12 foto.

BÁRTA, Z. 1975b: Rejsci rodů Sorex Linnaeus 1758, Neomys Kaup 1829 a Crocidura Wagler 1832 (Insectivora, Mammalia) na Mostecku. *Sborník Okresního muzea v Mostě,* Most, řada přírodovědná*,* 1 (1974): 81–89.

BÁRTA, Z. 1975c: Netopýři čeledi Rhinolophidae Weber 1928 a Vespertilionidae Gray 1821 (Chiroptera, Mammalia) v Krušných horách. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná*,* 1 (1974): 91–118.

BÁRTA, Z. 1976: Lenešický rybník - pozoruhodná ornitologická lokalita severozápadních Čech. *Sborník Severočeského muzea*, Liberec, řada přírodovědná, 8: 51–66.

BÁRTA, Z. 1977: Zum Vorkommen und zur Beringung der Fledermäuse in der böhmischen Teil des Erzgebirges (Mammalia, Chiroptera). *Faunistische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde*, Dresden, 6 (15): 173–185.

BÁRTA, Z. 1979: Terrestričtí obratlovci státní přírodní rezervace Slanisko – Bylany (okr. Most). In: *Přírodovědecký průzkum státní přírodní rezervace „Slanisko“ u Bylan.* Ms., ss. 106–134. [Depon. in: Agentura ochrany přírody a krajiny v Ústí nad Labem, Oblastní muzeum v Mostě.]

BÁRTA, Z. 1980a: Potravní spektrum sovy pálené, Tyto alba, indikuje některé změny v krajině. *Stipa,* Ústí nad Labem, 5 (1978): 7–12.

BÁRTA, Z. 1980b: Rozšíření některých drobných savců v severozápadní části CHKO České středohoří na základě jejich výskytu ve vývržcích sovy pálené (Tyto alba). Část první – Insectivora. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 2: 63–80.

BÁRTA, Z. 1981: Suchozemští obratlovci státní přírodní rezervace Jezerka (okres Most, Krušné hory, Klínovecká hornatina). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 3: 133–148 + 5 foto.

BÁRTA, Z. 1982a: Ptáci údolní nivy řeky Bíliny v úseku mezi 41. až 46. km toku (okr. Most, České středohoří). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 4: 27–46.

BÁRTA, Z. 1982b: Ke zvířeně netopýrů CHKO Labské pískovce. *Sborník Severočeského muzea*, Liberec, řada přírodovědná, 12: 163–165.

Bárta, Z. 1984: Dokumentační průzkum suchozemských obratlovců Státní přírodní rezervace Jezerka (Krušné hory, Klínovecká hornatina, okr. Most). In: Kolektiv: *Základní přírodovědecký průzkum státní přírodní rezervace Jezerka*. Ms., ss. separ. 1–18. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]

BÁRTA, Z. 1987a: Drobní zemní savci nivy Křinice (Děčínské mezihoří, Jetřichovické stěny, o. Děčín) mezi nultým až třináctým kilometrem jejího toku. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 6 (1984): 109–129.

BÁRTA, Z. 1987b: Netopýři severozápadních Čech. *Sborník Severočeského muzea*, Liberec, řada přírodovědná, 16: 209–229.

Bárta, Z. 1988: Avifauna zámeckého parku v Krásném Dvoře (okr. Louny) v hnízdním období. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 8–9 (1986–1987): 37–49.

BÁRTA, Z. 1990: Obojživelníci a plazi Brandovské pánve v Krušných horách. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 10 (1988): 19–32.

BÁRTA, Z. 1992a: Příspěvek k poznání hnízdní avifauny ekotonů křovin v Českém středohoří. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 11–12 (1989–1990): 97–101.

BÁRTA, Z. 1992b: První doplněk k netopýrům severozápadních Čech. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 11–12 (1989–1990): 103–105.

BÁRTA, Z. 1992c: Netopýr velký, Myotis myotis Borkhausen 1797, v severozápadních Čechách. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 11–12 (1989–1990): 107–110.

BÁRTA, Z. 1993: *K poznání fauny drobných zemních savců a netopýrů nivy Labe u Dolního Žlebu, okr. Děčín*. Ms., 7 ss.

BÁRTA, Z. 1994: K výskytu skokana štíhlého, Rana dalmatina Bonaparte 1839, v okolí Litvínova, okr. Most. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 15–16 (1993–1994): 61–63.

BÁRTA, Z. 1996: Zbytková populace ropuchy zelené, Bufo viridis Laur. 1768, v Litvínově. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 18: 61–62.

BÁRTA, Z., BEJČEK, V. & TYRNER, P. 1971: Iniciální ptačí synusie z rostlinné asociace Atriplicetum nitensis Knapp 1945, na hnědouhelné výsypce roku 1970. *Biológia*, Bratislava, 26 (11): 835–840.

BÁRTA, Z., BRUS, Z., HURNÍK, S., TOBĚRNÁ, V. & TYRNER, P. 1973: *Příroda Mostecka*. Severočeské nakladatelství, Ústí nad Labem, 149 + 56 ss. + foto+ 1 mapa + 1 tab.

BÁRTA, Z. & TYRNER, P. 1971a: Drobní savci Šumného dolu v Krušných horách. *Časopis Národního Muzea, odd. přír.*, Praha, 140 (1–2): 39–53.

BÁRTA, Z. & TYRNER, P. 1971b: Zur Fledermausfauna des böhmischen Erzgebirges. *Säugertierkundliche Mitteilungen*, München, 19 (2): 157–164.

BAŽANT, J. 1994: Výsledky práce preparátorské dílny přírodovědeckého oddělení Okresního muzea v Mostě v letech 1989–1993. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 15–16 (1993–1994): 81–83.

BAŽANT, J. 1999: Soupis pravděpodobně hnízdících druhů ptáků v oblasti mezi Perucí a Libochovicemi (Boh. bor.). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 20–21 (1998–1999): 66–67.

BAŽANT, J. 2009a: Krátké faunistické zprávy: velevrub malířský (Unio pictorum), škeble rybničná (Anodonta cygnea), čolek obecný (Triturus vulgaris). *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 31: 84.

BAŽANT, J. 2009b: Krátká sdělení: krutihlav obecný (Jynx torquilla). *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 31: s. 60.

BAŽANT, J. 2011a: Avifauna Debeřského údolí mezi Perucí a Stradonicemi. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 33: 53–61.

BAŽANT, J. 2011b: Krátká sdělení: Nové nálezy a zajímavá terénní zjištění za roky 2010 – 2011. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 33: 62.

BAŽANT, J. 2014: Vodní ptáci na jezeře Most. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 35–36 (2013–2014): 59–94.
BENEŠ, J. 1963: *Správa muzejních sbírek*. In: Pubal, V. [red.], Muzejní práce Vol. 9: 1–171. Kabinet muzejní a vlastivědné práce při Národním muzeu v Praze.
DYKAST, J. 2006: Zemřel RNDr. Stanislav Hurník, CSc. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 28: 47.
DYKAST, J., HURNÍK, S. & TÁBORSKÝ, I. 2005: Průvodce přírodovědnými expozicemi. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, Supplementum 2: 1–49.
DYKAST, J., HURNÍK, S. & TÁBORSKÝ, I. 2005: Führer durch die Naturwissenschaftliche Ausstellung. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, Supplementum 1: 1–44.
EKRT, B., RADOŇ, M. & DVOŘÁK, P. 2012: Znovuobjevení dvou Fričových originálů „mořských plazů" z české křídy. *Zprávy o geologických výzkumech v roce 2011*, Praha, ser. C (Paleontologie): 117–119.
FLASAR, I. & M. FLASAROVÁ, M. (eds.) 1976: *Přírodovědecký výzkum složiště popílku Elektrárny SSM Prunéřov na lokalitě Louchov v Krušných horách okres Chomutov (1973/1975)*. Krajské muzeum Teplice, 218 ss.
FLASAR, I. & M. FLASAROVÁ, M. (eds.) 1979: *Přírodovědecký výzkum těžebního pole Chabařovice - jih*. Krajské muzeum v Teplicích, Krajské středisko státní památkové péče v Ústí nad Labem. Teplice[, Ústí nad Labem]. 489 ss.
FREUDE, H., HARDE, K. W. & LOHSE, G. A. 1965–1983: *Die Käfer Mitteleuropas*. *Vol. 1–11*. Goecke & Evers. Krefeld.
GAISLER J., HANÁK V. & HORÁČEK I. [eds.] & al. (1981): Výsledky zimního sčítání netopýrů v Československu: 1969–1979. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 3: 71–116. [Z. Bárta - spoluautor]
HUDEC, K., HUSÁK, Š., JANDA, J. & PELLANTOVÁ, J. 1993: *Mokřady České republiky. Přehled vodních a mokřadních biotopů České republiky (2. verze)*. *Český ramsarský výbor*, Třeboň. 172 ss.
HUDEC, K., HUSÁK, Š., JANDA, J. & PELLANTOVÁ, J. 1995: *Mokřady České republiky. Přehled vodních a mokřadních biotopů České republiky*. Český ramsarský výbor, Třeboň. 191 ss. + tab. [2. vydání]
HURNÍK, S. 1990: Zkameněliny světového významu ohroženy (Smutný osud přírodnin v podkrušnohorských muzeích.). *Průboj*, 17.–18. 2. 1990, [roč. 42?] 12. Ústí nad Labem.
HURNÍK, S. 2001: Zavátá minulost Mostecka. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 23: 1–139 + 58 & 49 foto.
HURNÍK, S. 2004: Minerální a ostatní podzemní vody na Mostecku. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 26: 1–111 + 20 foto.
JANÁK, J. 2014: New species and new records of Staphylinidae from Reunion Island (Coleoptera: Staphylinidae). *Studies and reports, Taxonomical series*, 10 (2): 465–488.
JAVOREK, V. 1947: *Klíč k určování brouků ČSR*. Nakl. R. Promberger, Olomouc, 955 ss.
JOZA, V. 2003: 70 let Zdeňka Bárty. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 25: 67.
JOZA, V., KVAPILOVÁ, A. & BEJČEK, V. 2003: Výběrová bibliografie Zdeňka Bárty. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 25: 80–86.
KODADA, J. & TÁBORSKÝ, I. 1994: Laccornis kočai (Ganglbauer, 1904) na Slovensku (Coleoptera, Dytiscidae). *Fauna Bohemiae septentrionalis,* Ústí nad Labem, 19: 167–168.
HANEL, L. (ed.) 2004: *Vážky. Sborník referátů VII. celostátního semináře odonatologů v Krušných horách*. ZO ČSOP, Vlašim. 148 ss.
KRATOCHVÍL, J. [red.] 1957: *Klíč zvířeny ČSR, díl II*. *Třásnokřídlí, blanokřídlí, řasnokřídlí, brouci*. NČSAV, Praha, 747 ss.
LOHSE, G. A. & LUCHT, W. H. 1989–1994: *Die Käfer Mitteleuropas. Suplementenband 1–3* [dodatky k Freude & al. 1965–1983 No. 12–14]. Goecke & Evers, Krefeld.
MOUCHA, J., UJČÍK J., OKÁLI I. & VARGA, J. 1971: *Súpis entomologických zbierok v československých múzeách*. Muzeologický kabinet Slovenského národného múzea & Muzeologický kabinet při Národním muzeu, Bratislava a Praha, 56 ss. + 1 mapa.
NENADÁL, S. & ŠŤOVÍČEK, M. 1988: Sezónní výskyt střevlíkovitých (Col. Carabidae) v některých odlišných typech lesů v Krušných horách. (Výsledky sběrů do zemních pastí). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 7 (1985): 21–32.
NETÍK, J. 1974: *Dějiny městského muzea a spolku přátel muzea v Mostě (1888–1945)*. Ms, 49 ss. [Depon. in: Státní okresní archiv Most & Oblastní muzeum v Mostě]
NOVÁK M., 1998: RNDr. Ing. Jaroslav Dykast, CSc. pětašedesátníkem (*9.3.1933). *Informační zpravodaj pro členy [České bioklimatické] společnosti*, Praha, 28 (1): 35.

NOVOTNÝ, J. & TÁBORSKÝ, I. 1993: Nové a faunisticky pozoruhodné nálezy brouků ze severozápadních Čech. 3. (Coleoptera). *Sborník Okresního muzea v Mostě,* Most, řada přírodovědná, 13–14 (1991–1992): 85–86.

PACINA, V. & POKORNÁ, L. 2002: Desetileté působení Scholy Humanitas v Litvínově a její spolupráce s Okresním muzeem v Mostě. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 24: 83–84.

PULPÁN, J. & TÁBORSKÝ, I. 1983: Střevlíkovití severozápadních Čech. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 5: 7–65 + 2 mapy.

REITTER, E. 1908–1916: Die Käfer des Deutschen Reiches. In: *Fauna Germanica*. Vol. 1–5. K. G. Lutz Verlag, Stuttgart.

ROTH, J. (ed.) & al. 2000: *Přírodovědné zajímavosti Polavy*. Chomutovská regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život, Chomutov, 128 ss.

SCHÖN, K. 2010: Vzpomínka na MUDr. Stanislava Kadlece. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 32: 78.

SCHÖN, K., TÁBORSKÝ, I. & TYRNER, P. 1978: Inventarizační průzkum Coleopter v navržené SRP [recte SPR] Zlatník. *Sborník Severočeského muzea*, Liberec, řada přírodovědná, 10: 41–57.

SLÁDEK, J. 1990: Současný stav slanobytné vegetace na Mostecku. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 10 (1988): 43–59.

SLÁDEK, J. 1992: Možnosti pronikání květeny Českého středohoří do nové krajiny na výsypkách nadložních hornin u Mostu. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 11–12 (1989–1990): 7–12.

SLÁDEK, J. 2005: *Rostliny Mostecka*. Statutární město Most, 44 ss. + 45 foto + 1 mapa.

SLÁMA, M. E. F. 1998: *Tesaříkovití - Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci - Coleoptera).* Milan Sláma, Krhanice, 383 ss.

SUK, R. [red.] 1977: *RVÚ 21 + 22. Zpráva o stavu řešení úkkolu R 21/73 a R 22/73*, Národní muzeum – Ústřední muzeologický kabinet, Praha [nestránkováno].

SUK, R. [red.] 1978: *Zpráva o stavu resortních výzkumných úkolů R 21/73 a R 22/73*. Národní muzeum – Ústřední muzeologický kabinet, [Praha], 40 ss.

ŠŤASTNÝ, K., BEJČEK, V. & BÁRTA, Z. 1987: Využití ptačích společenstev jako biodiagnostického ukazatele míry poškození smrkových porostů v Krušných horách. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 6 (1984): 79–103.

TÁBORSKÝ, I. 1974: *Zpráva o nálezech koleopter z čeledi Dytiscidae z Východního Krušnohoří (okres Děčín a Ústí nad Labem)*. Ms., 3 ss.

TÁBORSKÝ, I. 1975: Semiadalia notata (Laich.) – (Col., Coccinellidae) – nový druh pro faunu Čech. *Zprávy, Studie Oblastního vlastivědného muzea v Teplicích*, Teplice, přírodní vědy, 11: 27–28.

TÁBORSKÝ, I. 1976a: Výsledky inventarizačního průzkumu koleopter na území proponované výsypky elektrárenského popílku mezi obcemi Louchov a Domašín v Krušných horách. In: *Přírodovědecký výzkum složiště popílku Elektrárny SSM Prunéřov na lokalitě Louchov v Krušných horách okres Chomutov (1973/1975).* Krajské muzeum Teplice. Ss. 72–101.

TÁBORSKÝ, I. 1976b: Inventarizační průzkum Coleopter v navržené státní přírodní rezervaci Zlatník. *Resortní úkol Ministerstva kultury ČSR R – 21/73 b: Fauna ČSR v současných společenských podmínkách.* Ms., nestránkováno [31 ss., depon. in: Oblastní muzeum v Mostě].

TÁBORSKÝ, I. 1976c: Chránění otakárci. *Rozvoj,* Most, 12. 5. 1976, č. 19, s. 3.

TÁBORSKÝ, I. 1977: *Zhodnocení počtů Coleopter a zastoupených čeledí v základní sbírce entomologického materiálu evidovaného v 2. stupni*. Ms., sine ss.

TÁBORSKÝ, I. 1979a: Faunistic records from Czechoslovakia: Hydroporus longicornis Sharp. *Acta entomologica Bohemoslovaca*, Praha, 76: 345.

TÁBORSKÝ, I. 1979b: Faunistický výzkum vybraných skupin Coleopter na území budoucího velkolomu Chabařovice - jih. In: Flasar, I. & Flasarová, M. (ed.): *Přírodovědecký výzkum těžebního pole Chabařovice - jih.* Krajské muzeum v Teplicích, Krajské středisko státní památkové péče v Ústí nad Labem. Teplice, Ústí nad Labem, ss. 367–395.

TÁBORSKÝ, I. 1979c: Výsledky průzkumu terestrických a aquatilních Coleopter CHÚ Slanisko. In: *Přírodovědecký průzkum státní přírodní rezervace „Slanisko" u Bylan*. Ms., ss. 77–96. [Depon. in: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Ústí nad Labem & Oblastní muzeum v Mostě.]

TÁBORSKÝ, I. 1980a: K rozšíření Coleopter z čeledí Silphidae a Catopidae v severozápadních Čechách. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 2: 33–51.

TÁBORSKÝ, I. 1980b: *Průzkum fauny Coleopter rašelinišť Krušných hor (1. část - aquatilní Coleoptera)*. Závěrečná tematická práce resortního výzkumného úkolu R 21/73: Přírodní poměry ČSR v současných podmínkách

jednotlivých regionů a jejich zpracování muzejními formami. Dílčí úkol: R 21/73 - B: Fauna ČSR v současných společenských podmínkách. Ms., 40 ss. + 1 mapa [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě].

TÁBORSKÝ, I. 1980c: Výsledky průzkumu Coleopter na území proponované výsypky u Louchova. *Stipa*, Ústí nad Labem, 5 (1978): 24–46.

TÁBORSKÝ, I. 1980d: Záchranné inventarizační průzkumy hmyzu na Chomutovsku. *Památky, příroda, život,* Chomutov, 12 (4): 106–108.

TÁBORSKÝ, I. 1981a: Aquatische und semiterrestrische Käferfauna der Salzstelle Bylany bei Most (Col. Haliplidae, Dytiscidae, Hydraenidae, Hydrophilidae - Bohemia bor. occ.). *Entomologische Berichte,* Berlin, 25 (2): 65–67.

TÁBORSKÝ, I. 1981b: Vodní Coleoptera (Dytiscidae, Hydrophilidae) rašelinišť Krušných hor. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 3: 47–69.

TÁBORSKÝ, I. 1982: Muzeum a jeho entomologická sbírka. *Zpravodaj MNV Litvínov*, Litvínov, 3: 31–32.

TÁBORSKÝ, I. 1983: *Závěrečná zpráva o entomologické dokumentaci SPR Jezerka (vybrané skupiny řádu Coleoptera).* Ms., 15 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě].

TÁBORSKÝ, I. 1984a: Zpráva o entomologické dokumentaci Jezerka (vybrané skupiny řádu Coleoptera). In: Kolektiv: *Základní přírodovědecký průzkum státní přírodní rezervace Jezerka*. Ms., ss. separ. 1–15. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě.]

TÁBORSKÝ, I. 1984b: *Zpráva o průzkumu vybraných skupin řádu Coleoptera na lokalitách Trabice - Deblík v Českém středohoří.* Ms., 12 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]

TÁBORSKÝ, I. 1984c: Budou ověřeny staré nálezy vzácných druhů hmyzu na Chomutovsku? Pteroloma forsstroemi (Gyll.). *Památky, příroda, život*, Chomutov, 16 (2): 38–39.

TÁBORSKÝ, I. 1985a: Faunistic records from Czechoslovakia: Haliplidae, Dytiscidae. *Acta entomologica Bohemoslovaca*, Praha, 82: 393.

TÁBORSKÝ, I. 1986: Žluťásek borůvkový v Krušných horách. *Památky, příroda, život*, Chomutov, 18 (1): 20–21.

TÁBORSKÝ, I. 1987a: Coleoptera (vybrané čeledi) vrchu Trabice a jeho okolí (České středohoří). In: Kubát, K. [ed.], Dokumentační přírodovědný průzkum lokality Trabice v Českém středohoří, *Severočeskou přírodou*, příloha 1987: 99–105.

TÁBORSKÝ, I. 1987b: Entomologická sbírka. *Rozvoj*, Most, č. 37, 15.7.1987.

TÁBORSKÝ, I. 1988a: Entomologie v Okresním muzeu v Mostě. *Zpravodaj MNV v Mostě*, Most, 11: 20–21.

TÁBORSKÝ, I. 1988b: K výskytu tesaříkovitých (Cerambycidae) v severozápadních Čechách. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 8–9 (1986–1987): 7–15.

TÁBORSKÝ, I. 1988c: Nové a faunisticky pozoruhodné nálezy brouků ze severozápadních Čech (Coleoptera 1. - Haliplidae, Dytiscidae). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, Most, 7 (1985): 17–20.

TÁBORSKÝ, I. 1989a: Faunistický výzkum a síťové mapování hmyzu na Chomutovsku. *Památky, příroda, život*, Chomutov, 21 (2): 50–53.

TÁBORSKÝ, I. 1989b: Muzejní entomologická dokumentace. *Zpravodaj MěNV Most*, Most, prosinec: 23–24.

TÁBORSKÝ, I. 1989c: Zur Dytiscidenbesiedlung einer Braunkohlenabraumkippe im Becken von Most (Nordwestböhmen). *Verhandlungen XI. SIEEC Gotha 1986*, Dresden, 1989: 111–112.

TÁBORSKÝ, I. 1990a: Nové a faunisticky pozoruhodné nálezy brouků ze severozápadních Čech (Coleoptera - 2 - Cleridae, Nitidulidae, Coccinellidae, Lagriidae, Scarabaeidae). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 10 (1988): 17–18.

TÁBORSKÝ, I. 1990b: *Výsledky inventarizačního průzkumu brouků (Coleoptera) na lokalitě Červený vrch u Braňan (okr. Most).* Ms., 14 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]

TÁBORSKÝ, I. 1991a: Faunistic records from Czechoslovakia: Coleoptera. *Acta Entomologica Bohemoslovaca*, Praha, 88: 73.

TÁBORSKÝ, I. 1991b: *Seznam brouků (Coleoptera) okresu Chomutov - stav do roku 1990. I. část - Adephaga*. Ms., 17 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]

TÁBORSKÝ, I. 1992a: Anacaena bipustulata (Marsh.) - nové československé lokality (Coleoptera - Hydrophilidae). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 11–12 (1989–1990): 53–57.

TÁBORSKÝ, I. 1992b: K rozšíření některých potápníků v Československu (Coleoptera – Dytiscidae). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 11–12 (1989–1990): 49–52.

TÁBORSKÝ, I. 1993a: K faunistice střevlíkovitých severozápadních Čech (Coleoptera, Carabidae). *Zprávy a studie Regionálního muzea v Teplicích*, Teplice, 19: 37–40.

TÁBORSKÝ, I. 1993b: Nebria livida (L.) nově zjištěný střevlíkovitý brouk na okrese Chomutov. *Památky, příroda, život*, Chomutov, 25 (1): 11–12.

TÁBORSKÝ, I. 1993c: Předběžná zpráva o výsledcích inventarizačního průzkumu fauny vodních brouků (Coleoptera) národní přírodní rezervace Soos u Františkových Lázní. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 13–14 (1991–1992): 43–46.
TÁBORSKÝ, I. 1993d: Výsledky inventarizačního průzkumu brouků čeledi Dytiscidae v Krkonošském národním parku (Coleoptera). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 13–14 (1991–1992): 27–42.
TÁBORSKÝ, I. 1994a: *Doplňky ke kapitole „Přehled literatury" v publikaci Přehled vodních a mokřadních biotopů České republiky*. Ms., 12 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]
TÁBORSKÝ, I. 1994b: *Opravy v publikaci Přehled vodních a mokřadních biotopů České republiky*. Ms., 2 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]
TÁBORSKÝ, I. 1994c: Muzejní výzkum přírody. *Zpravodaj Okresního úřadu v Mostě*, Most, květen–červen: 12.
TÁBORSKÝ, I. 1994d: Nové a faunisticky pozoruhodné nálezy brouků ze severozápadních Čech. 4. (Coleoptera). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 15–16 (1993–1994): 29–36.
TÁBORSKÝ, I. 1994e: *Nově navrhované lokality do kategorie regionálního významu (N).* Ms., 5 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]
TÁBORSKÝ, I. 1994f: Osvědčený způsob preparace potápníků (Dytiscidae). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 15–16 (1993–1994): 83–85.
TÁBORSKÝ, I. 1994g: Přírodovědecké sbírky Okresního muzea v Mostě. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 15–16 (1993–1994): 79–81.
TÁBORSKÝ, I. 1994h: Přírodovědecké oddělení. *Zpravodaj Okresního úřadu v Mostě*, Most, březen–duben: 4–5.
TÁBORSKÝ, I. 1994i: Přírodovědecké sbírky muzea. *Zpravodaj Okresního úřadu v Mostě*, Most, květen – červen: 19.
TÁBORSKÝ, I. 1994j: Zpráva o nových lokalitách Colias palaeno (L.) v Krušných horách (Lepidoptera). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 15–16 (1993–1994): 27–28.
TÁBORSKÝ, I. 1995b: *Dílčí zpráva o inventarizaci mokřadních biotopů sběrné oblasti Okresního muzea v Mostě za rok 1995.* Ms., 25 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]
TÁBORSKÝ, I. 1995a: Histeroidea severozápadních Čech ze sbírek Okresního muzea v Mostě. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 17: 49–52.
TÁBORSKÝ, I. (ed.). 1995: *Příroda okresu Chomutov*. Referát životního prostředí Okresního úřadu v Chomutově & ČEZ, a.s., Elektrárny Prunéřov. 52 ss.
TÁBORSKÝ, I. 1995e: Přírodovědecké sbírky muzea jsou uloženy v zámku. *Deník Mostecka*, 13. 4. 1995, roč. 3, č. 88, s. 7.
TÁBORSKÝ, I. 1995f: Přírodovědecká výstava v muzeu. *Zpravodaj Okresního úřadu v Mostě*, Most, 1: 15.
TÁBORSKÝ, I. 1995g: *Zpráva k posouzení trasy plynovodu v úseku Bylany – Hora Sv. Kateřiny z hlediska dopadů stavby na životní prostředí – dílčí entomologický inventarizační průzkum*. Ms., 10 ss. [Depon. in: Transgas a.s.]
TÁBORSKÝ, I. 1995c: *Zpráva o inventarizaci mokřadních biotopů sběrné oblasti Okresního muzea v Mostě za rok 1995.* Ms., 26 ss. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě]
TÁBORSKÝ, I. 1995d: Zprávy z muzea. *Zpravodaj Okresního úřadu v Mostě*, Most, 3: 15–16.
TÁBORSKÝ, I. 1996a: Dokumentační činnost přírodovědného oddělení za roky 1994 a 1995. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 18: 26.
TÁBORSKÝ, I. 1996b: Výstavní činnost v letech 1994 a 1995. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 18: 44.
TÁBORSKÝ, I. 1996c: Význačné mokřady severočeského úseku Krušných hor. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 18: 69–75.
TÁBORSKÝ, I. 1996d: Zajímavé nálezy brouků z čeledí Dytiscidae a Gyrinidae. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 18: 29–30.
TÁBORSKÝ, I. 1996e: *Zpráva o entomologickém průzkumu vybraných lokalit na trase plynovodu VVTL.DN 1000 v úseku: VPS Limuzy – hranice okresů Kolín a Kutná Hora*. Ms., 16 ss. [Depon. in: Transgas a.s.]
TÁBORSKÝ, I. 1996f: Zprávy z muzea. *Zpravodaj Okresního úřadu v Mostě*, Most, 2: 34–35.
TÁBORSKÝ, I. 1997: Předběžná zpráva o průzkumu střevlíkovitých brouků (Col., Carabidae) na revitalizovaných březích údolní nádrže Nechranice (okr. Chomutov). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 19: 49–54.
TÁBORSKÝ, I. 1998a: *Faunistickoekologický výzkum brouků (Coleoptera) navrženého chráněného území Polava v Krušných horách – Faunistisch-ökologische Erforschung der Käfer (Coleoptera) des geplanten*

Naturschutzgebiets Pöhlbach im Erzgebirges. Okresní muzeum v Mostě. Ms., 18 ss. německého textu, 15 ss. českého textu + 12 ss. tabulky, mapy, popisky + 28 foto. [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě. Podstatná část práce převzata do publikace Táborský (2000b).]

TÁBORSKÝ, I. 1998b: *Inventarizace a ekofaunistické zhodnocení indikačně významných skupin fauny brouků (Coleoptera) v navržené přírodní rezervaci Prameniště Chomutovky*. Ms., 11 ss. [Depon. in: Magistrát úřadu Chomutov.]

TÁBORSKÝ, I. 1998c: *Zpráva o entomologickém orientačním průzkumu vybraných lokalit na trase plynovodu VVTL.DN 1000 v úseku: VPS Limuzy – hranice okresů Kolín a Praha-východ*. Ms. [Depon. in: Transgas a.s.]

TÁBORSKÝ, I. 1999a: Ekofaunistický průzkum brouků (Coleoptera) v pískovně Měcholupy (Boh. bor. occ.). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 20–21 (1998–1999): 45–54.

TÁBORSKÝ, I. 1999b: In memoriam Jindřich Novotný. *Sborník Okresního muzea v Mostě,* Most, řada přírodovědná, 20–21 (1998–1999): 118–119.

TÁBORSKÝ, I. 1999c: *Jarní aspekt ekofaunistického sledování epigeonu (Coleoptera, Carabidae) na lokalitě Nechvalický les (okr. Teplice).* Ms., 5 pp. [Depon. in: Pireo, Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 1999d: *Závěrečná zpráva ekofaunistického entomologického průzkumu na vybraných lokalitách mezi obcemi Kojetice, Předboj a Zlonín (změna trasy plynovodu DN 1000 stavba č. 1007).* Ms., 12 ss. [Depon. in: Transgas a.s.]

TÁBORSKÝ, I. 1999e: *Závěrečná zpráva z výzkumu brouků (Coleoptera) na trase tranzitního plynovodu DN 1000, stavba 1007 (1526.090) Brázdim – Ouholice*. Ms. [Depon. in: Transgas a.s.]

TÁBORSKÝ, I. 1999f: *Zpráva o doplňujícím ekologickofaunistickém průzkumu brouků (Coleoptera) na místě stavby Veltrusy – Staré Ouholice na trase tranzitního plynovodu DN 1000, stavba 1007 (1526.090) Brázdim – Ouholice.* Ms. [Depon. in: Transgas a.s.]

TÁBORSKÝ, I. 1999g: *Zpráva o faunistickoekologickém výzkumu entomofauny na trase výtl. plynovodu DN 800 PN 84 v úseku Hora Svaté Kateřiny – Brandov – státní hranice*. Ms., 17 ss. [Depon. in: Transgas a.s.]

TÁBORSKÝ, I. 1999h: *Zpráva o sledování obojživelníků (Amphibia) a plazů (Reptilia) na trase výtl. plynovodu DN 800 PN 84 v úseku Hora Svaté Kateřiny – Brandov – státní hranice*. Ms., 6 ss. [Depon. in: Transgas a.s.]

TÁBORSKÝ, I. 2000a: Ekofaunistický průzkum brouků (Col., Adephaga & Hydrophilidae) v navržené přírodní rezervaci Polské rašeliniště v Krušných horách. *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 22: 51–64.

TÁBORSKÝ, I. 2000b: Faunistickoekologický výzkum brouků (Coleoptera). In: Roth. J. (ed.) & al.: *Přírodovědné zajímavosti Polavy – Naturwissenschaftliche Interessantheiten des Pöhlbaches*. Phare – Chomutovská regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život. Chomutov, ss. 91 – 100.

TÁBORSKÝ, I. 2000c: Nové lokality Hydroporus longicornis Sharp, 1870 a Hydroporus kraatzi Schaum, 1868 z Krušných hor (Coleoptera, Dytiscidae). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 22: 65–66.

TÁBORSKÝ, I. 2000d: *Zpráva o entomologických sběrech na vrchu Strážiště*. Ms., 5 ss.

TÁBORSKÝ, I. 2002b: Celostátní seminář zoologů muzeí a státní ochrany přírody (10. IX. – 12. IX. 2002). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 24: 85–87.

TÁBORSKÝ, I. 2003a: Bibliografie RNDr. Ing. Jaroslava Dykasta, CSc. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 25: 78–79.

TÁBORSKÝ, I. 2003b: Bibliografie RNDr. Stanislava Hurníka, CSc. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 25: 71–77.

TÁBORSKÝ, I. 2003c: Fauna brouků (Col., Carabidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydrophilidae, Silphidae) dopravního koridoru Komořany – Chomutov. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 25: 39–48.

TÁBORSKÝ, I. 2003d: K sedmdesátinám RNDr. Stanislava Hurníka, CSc. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 25: 69–70.

TÁBORSKÝ, I. 2003e: *Průvodní zpráva k entomologickému průzkumu vybraných lokalit v Krušných horách a jejich ekologickofaunistickému zhodnocení*. Ms., 44 ss. [Depon. in: Terén-Design, s.r.o. Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 2003f: RNDr. Ing. Jaroslav Dykast, CSc. sedmdesátiletý. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 25: 68.

TÁBORSKÝ, I. 2004a: *Závěrečná zpráva z faunisticko-ekologického průzkumu brouků (Coleoptera) na lučních ekosystémech u Fojtovic v Krušných horách*. Ms., 27 + 5 ss. [Depon. in: Pireo, Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 2004b: *Zpráva o entomologickém průzkumu vybraných monitorovacích lokalit – akce „Všebořická důlní propadlina – projekt revitalizace pro chráněné území“*. Ms., 10 ss. + 1 mapa. [Depon. in: Terén-Design, s.r.o., Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 2004c: *Zpráva o entomologickém ekofaunistickém průzkumu lokality Malý Háj v Krušných horách - hodnocení jarního aspektu sezóny 2004*. Ms., 15 ss. [Depon. in: Terén-Design, s.r.o., Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 2005a: Ekofaunistický průzkum střevlíkovitých (Carabidae) v NPP Velký vrch. Dílčí úkol projektu *„VaV 620/2/03 Inventarizace národních kategorií maloplošných zvláště chráněných území“*. Ms., 16 + 7 ss. [Depon. in: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Ústí nad Labem.]

TÁBORSKÝ, I. 2005b: Krátká vzpomínka na členy redakční rady - RNDr. Václav Ječný, CSc., Mgr. Zdeněk Bárta. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 27: 87.

TÁBORSKÝ, I. 2005c: 7. celostátní setkání odonatologů v Oblastním muzeu v Mostě. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 27: 10.

TÁBORSKÝ, I. 2006: Vzpomínka na RNDr. Otto Winklera. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 28: 48.

TÁBORSKÝ, I. 2007: Revitalizace mokřadních antropogenních ekosystémů v Mostecké pánvi vzniklých v souvislosti s těžební činností. Ms. [Dílčí část zprávy z projektu: Rückl, P. & al.: *VAV 2005 - Obnova krajiny postižené dlouhodobou těžbou nerostů a intenzivním osídlováním*. Depon. in: Ministerstvo životního prostředí České republiky.]

TÁBORSKÝ, I. 2008a: Historický přehled prokázaných druhů čeledí Carabidae, Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae a Gyrinidae (Coleoptera) z oblasti Mostecké pánve. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 29–30 (2007–2008): 33–52.

TÁBORSKÝ, I. 2008b: Mgr. Jaromír Sládek a RNDr. Ing. Jaroslav Dykast, CSc. pětasedmdesátníky. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 29–30 (2007–2008): 116.

TÁBORSKÝ, I. 2008d: *Zpráva o biologickém hodnocení vymezené plochy na břehu Labe u Třeboutic (okr. Litoměřice) provedeném na základě výzkumu střevlíkovitých (Carabidae).* Ms., 11 ss. [Terén-Design s.r.o., Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 2008e: *Zpráva o výsledcích monitorovacího výzkumu lokality „Všebořická důlní propadlina“ za rok 2008*. Ms., 8 ss. [Depon. in: Terén-Design, s. r. o., Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 2009: *Závěrečná zpráva ekofaunistického průzkumu půdní fauny popílkoviště Elektrárny Mělník*. Ms., 19 ss. [Depon. in: Terén-Design, s. r. o., Teplice.]

TÁBORSKÝ, I. 2010a: Argiope bruennichi (Scopoli, 1772) - nové nálezy. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 32 (2010): 88.

TÁBORSKÝ, I. 2010b: Odešel Mgr. Jaromír Sládek. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 31 (2009): 22.

TÁBORSKÝ, I. 2010c: Revitalizace mokřadních ekosystémů v Mostecké pánvi (Coleoptera: Carabidae, Gyrinidae, Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae) - část I. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 31 (2009): 43–60.

TÁBORSKÝ, I. 2010d: Revitalizace mokřadních ekosystémů v Mostecké pánvi (Coleoptera: Carabidae, Gyrinidae, Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae) - část II. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 32 (2010): 79–86.

TÁBORSKÝ, I. 2010e: Vzácnější střevlíkovití ze sbírek Oblastního muzea v Mostě (Coleoptera, Carabidae). *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 31 (2009): 87–88.

TÁBORSKÝ, I. 2010f: Zemřel doc. RNDr. Jaroslav Hrbáček, DrSc. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, ada přírodovědná, 32 (2010): 87–88.

TÁBORSKÝ, I. 2013a: Výstavní sál Příroda v muzeu. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 34 (2012): 14, 78–80.

TÁBORSKÝ, I. 2013b: Vzpomínka na entomologa Helmuta Nüsslera (2.7.1918 – 1.5.2011). *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 34 (2012): 58–59.

TÁBORSKÝ, I. 2015a: Oblastní muzeum v Mostě, p.o. *Čtvrtletník Okresní hospodářské komory Most - TEMA*, 9 (2): 16.

TÁBORSKÝ, I. 2015b: Odešla šéfredaktorka sborníku Oblastního muzea v Mostě a ředitelka muzea PhDr. Libuše Pokorná. *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 37: 52–53.

TÁBORSKÝ, I. & Čechura, J. 2002a: Hodnocení liniového koridoru v zámeckém parku ve Veltrusích na základě fauny brouků (Col. – Carabidae, Silphidae). *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 24: 9–19.

TÁBORSKÝ, I., ČECHURA, J., KITTNER, J. & ROUS, J. 2005: Brouci čeledi Carabidae a Silphidae hřebenové části Krušných hor (Coleoptera). *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 27: 15–36.

TÁBORSKÝ, I. & HURNÍK, S. 2015: *Fotodokumentace stavu geologické sbírky Okresního muzea v Mostě, pracoviště Most, z roku 1978 a jejím stavu z roku 1994 na pracovišti v Litvínově*. Ms., nestránkováno [Depon. in: Oblastní muzeum v Mostě.]

TÁBORSKÝ, I. & JOKEL, L. 2005: Platypsyllus castoris Ritsema, 1869 - nový druh pro Moravu (Col., Leptinidae). *Sborník Oblastního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 27: 37–38.

TICHÝ, H., BÁRTA, Z. & BAŽANT, J. 1993: Ornitologická pozorování. *Zprávy Morav. ornitolog. spolku Přerov*: 1: 28–31, 2: 28–31, 3: 25–28.

TYRNER, P. 2003: Jak znám Zdeňka Bártu. *Sborník Oblastního muzea v Mostě, řada přírodovědná,* 25: 66.

TYRNER, P. & BÁRTA, Z. 1971a: Kleinsäuger als Nahrung der Schleiereule (Tyto alba guttata Brehm) in Nordwestböhmen. *Zoologische Abhandlungen Staatliches Museum für Tierkunde*, Dresden, 32 (2): 5–16.

Obr. 1. Účastníci celostátního semináře zoologů muzeí a státní ochrany přírody pořádaného Okresním muzeem v Mostě, 10.9.2002 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 1. Die Teilnehmer des gesamtstaatlichen Seminars der Zoologen der Museen und des staatlichen Naturschutzes, organisiert vom Regionalmuseum in Most, 10. September 2002 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

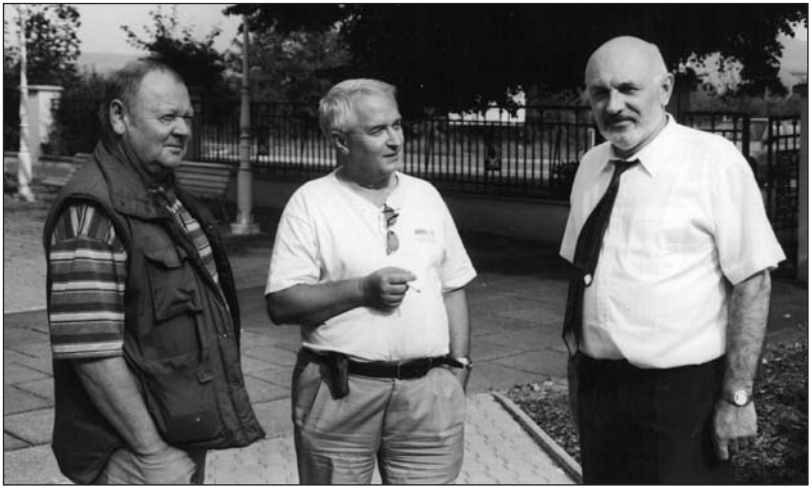

Obr. 2. Z celostátního semináře zoologů a muzeí a státní ochrany přírody. Uprostřed Josef Jelínek (Národní muzeum Praha), vpravo Ivan Táborský, 10.9.2002 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 2. Aus dem nationalen Seminar von Zoologen der Museen und staatlichen Naturschutz. In der Mitte Josef Jelínek (Nationalmuseum Prag), rechts Ivan Táborský, 10.9.2002 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 3. Stav uložení geologických sbírkových předmětů ve starém Mostě v době před demolicí muzejní budovy. Vpravo je o zeď opřené rostrum pilouna, paryby příbuzné žralokům – dodnes je součástí zoologické podsbírky, 1978 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 3. Der Zustand der Lagerung von geologischen Sammlungen in der ehemaligen Stadt Most (Brüx) in der Zeit vor dem Abbruch des Museumgebäudes. Auf der rechten Seite sieht man das verkalkte Rostrum mit zahlreichen Zähnen von Sägefisch - der Knorpelfisch, der mit dem Haifisch verwandt ist. Dieser Gegenstand gehört bis jetzt zur zoologischen Sammlung, 1978 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 4. Stav uložení geologických sbírkových předmětů ve starém Mostě v době před demolicí muzejní budovy, 1978 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 4. Der Zustand der Lagerung von geologischen Sammlungen in ehemaliger Stadt Most (Brüx) in der Zeit vor dem Abbruch des Museumgebäudes, 1978 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 5. Zoolog Zdeněk Bárta na vycházce vlastivědného kroužku při Okresním muzeu v Mostě do okolí Bečova, 1986 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 5. Zoologe Zdeněk Bárta auf einem Spaziergang mit dem heimatkundlichen Verein bei dem Bezirksmuseum Most in der Umgebung von Bečov, 1986 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 6. Entomolog a první ředitel muzea po druhé světové válce Josef Borovička (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 6. Josef Borovička - Entomologe und der erste Direktor des Museums nach dem Zweiten Weltkrieg (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 7. Pracovníci přírodovědného oddělení muzea Jaroslav Dykast (vlevo) a Stanislav Hurník na vernisáži muzejní výstavy (v pozadí B. Hlaváček), 11.7.2002 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 7. Jaroslav Dykast (links) und Stanislav Hurník, die Arbeiter der Naturwissenschaftlichen Abteilung des Regionalmuseums, auf der Eröffnung einer Museumsausstellung (im Hintergrund B. Hlaváček), 11.7.2002 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 8. Muzejní preparátor Jaroslav Bažant v terénu, 1990 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 8. Jaroslav Bažant, Museumspräparator bei der Arbeit in der Natur, 1990 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 9. Botanik Jaromír Sládek s německým kolegou Georgem Wittenbergerem, který významně působil v severozápadních Čechách do konce 2. světové války, 19.5.2002 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 9. Botaniker Jaromír Sládek mit dem deutschen Kollegen Georg Wittenberger. Der zweite war tätig als bedeutender Botaniker in Nordwestböhmen bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges, 19.5.2002 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

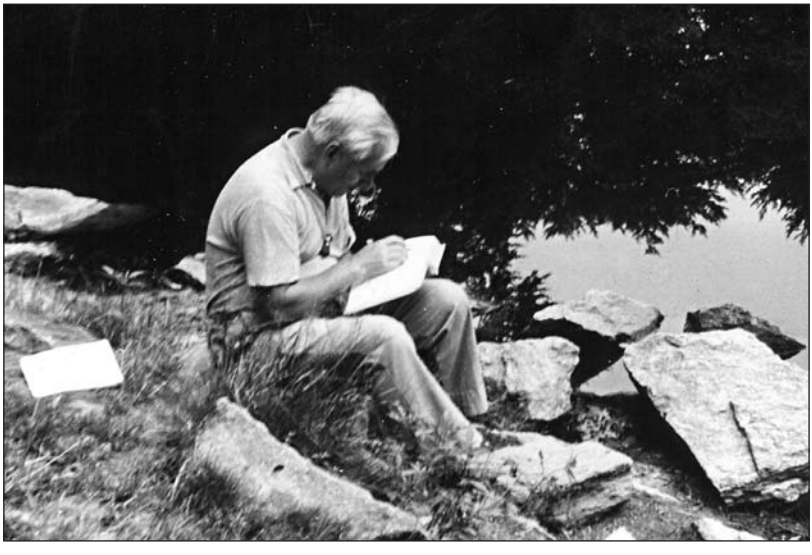

Obr. 10. Jaromír Sládek při terénní práci, 1990 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 10. Jaromír Sládek bei der Arbeit in der Natur, 1990 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 11. Z muzejní oslavy. Zleva Eva Chovanová, Ivan Táborský, Ruth Poláčková (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 11. Aus der Museumsfeier. Von links Eva Chovanová, Ivan Táborský, Ruth Poláčková (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

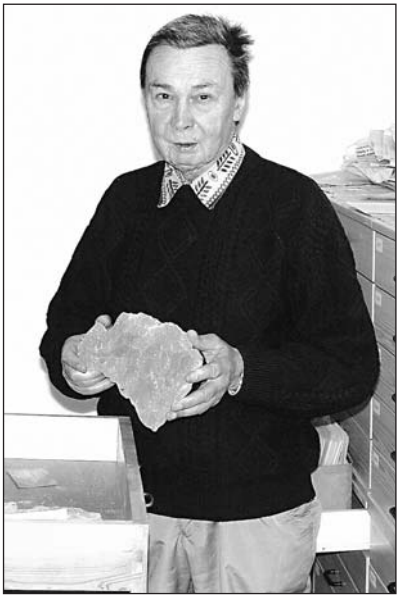

Obr. 12. Stanislav Hurník v depozitáři geologické podsbírky Oblastního muzea v Mostě, asi 2002 (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 12. Stanislav Hurník im Depositorium der geologischen Sammlung im Regionalmuseum in Most, zirka 2002 (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).

Obr. 13. Zdeněk Bárta v terénu, 80. léta 20. století (foto archiv Oblastního muzea v Mostě).
Fig. 13. Zdeněk Bárta bei der Arbeit in der Natur, 80er Jahren des 20. Jahrhunderts (Fotoarchiv des Regionalmuseums in Most).